

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Czasopismo:

Rocznik Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych 1921. Warszawa, 1922.

Czasopismo zdigitalizowane i udostępnione cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Biblioteka Koła Naukowego
Akademii Handlowej w Poznaniu

Nr 8044/1
1921

Biblijoteka

Koła Naukowego
Tow. Stud. i Dypl.
Wyższej
Szkoły Handlowej
w Poznaniu.

5237

Książkę należy zwrócić dnia:

A blank ledger page with four vertical columns and horizontal ruling lines. The columns are defined by solid black lines, and the rows are defined by dotted lines. The page is otherwise empty of any text or markings.

Za każdy dzień zwłoki 10 gr kary

NR.INW.474

ROCZNIK
POLSKIEGO ZWIĄZKU
PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

1921

2574/
43/VI

NR.INW.474

WARSZAWA.

5234 III
8044/
1

T R E Ś Ć.

I. Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, obejmujące okres czasu od powstania Związku w dn. 11 września 1920 r. do końca 1921 r.

II. Źródła zakupu wyrobów przemysłu metalowego zrzeszonego w P. Z. P. M.

III. Sprawozdanie zarządu Kooperatywy Przemysłowców Metalowych za I-y okres operacyjny od d. 1 lipca 1920 r. do 31 grudnia 1921 r.

Z 1961/9/5

Przedmowa.

Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Metalowych Królestwa Polskiego, wydając przed dwoma laty „Źródła Zakupu wyrobów Polskiego Przemysłu Metalowego”, wypełniło lukę, szczególnie wówczas dotkliwą. Życzliwe przyjęcie, i szybkie wyczerpanie się tego wydawnictwa dowiodły, że cel nakreślony — poinformowania instytucji rządowych i społecznych, firm i osób prywatnych, jakie wyroby przemysłu metalowego są już w Polsce przez największe i najstarsze fabryki krajowe wytwarzane — został dopięty.

Obecnie Polski Związek Przemysłowców Metalowych, prowadząc w dalszym ciągu pracę Stowarzyszenia na szerszym terenie wszystkich dzielnic Polski Zjednoczonej, wydaje nowe „Źródła Zakupu”, mieszczące dużą liczbę wyrobów fabryk małopolskich i wielkopolskich, które, współdziałając z procesem zjednoczenia się życia gospodarczego Polski, wstąpiły w międzyczasie w dużej liczbie do Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Dzięki z górą rocznemu okresowi czasu działalności *Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych* i jego organu handlowego *Kooperatywy Przemysłowców Metalowych*, obecnie przekształcającej się na Spółkę Akcyjną p. f. „Polscy Zjednoczeni Przemysłowcy Metalowi”, możemy poprzedzić „Źródła Zakupu” sprawozdaniem tych dwóch samodzielnych, lecz tyłu wspólnymi niciami złączonych instytucji. Sprawozdania te wykazują, że zarówno P. Z. P. M. jak i K. P. M. szły w okresie sprawozdawczym stale po drodze rozwoju i że ta droga powolnej, lecz metodycznej ewolucji będzie i nadal ich udziałem, o co wszyscy grupujący się koło tych organizacji usilnie zabiegamy.

Na wstępie sprawozdania z działalności P. Z. P. M. wkradła się godna ubolewania omyłka, którą niniejszym spieszymy sprostować, a mianowicie Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Metalowych Królestwa Polskiego powstało w r. 1909 i założycielami jego byli p. p. Ludwik Czarnowski, ks. Światopełk Mirski, Gustaw Adolf Rothert, Stanisław Wierzbicki i Stefan Zieliński. Pierwszym prezesem Zarządu był ś. p. L. Czarnowski, wiceprezesem p. S. Zieliński i sekretarzem p. G. A. Rothert i ich zabiegom głównie należy zawdzięczać zorganizowanie S. Z. P. M. i K. P.

Na przyszłość opracowanie „Roczników P. Z. P. M.” będzie ułatwione, dzięki wydawnictwu związkowemu „Przemysł Metalowy”, skrzętnie notującemu wszelkie przejawy życia polskiego przemysłu metalowego. Pragnąc unikać braków, przeoczeń i błędów, nieodłącznych od pracy ludzkiej; zwracamy się i tym razem do wszystkich, którym losy polskiego przemysłu metalowego są drogie, o pomoc w naszych pracach i zamierzeniach, którym zawsze przyświecać będzie hasło „w jedności — siła”.

S. J. Okolski.

Dyrektor Zarządzający Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych i Kooperatywy Przemysłowców Metalowych.

Warszawa,
d. 3 Września 1922 r.

SPRAWOZDANIE

z działalności

Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych,

obejmujące okres czasu

od powstania Związku w dn. 11 września 1920 r. do końca 1921 r.

Powstanie Związku. Najbardziej uprzemysłowioną dzielnicą Polski porozbiorowej było Królestwo Kongresowe, ale też równocześnie największego doznawało ucisku politycznego. Wszelkie działania zbiorowe, a więc związki i zrzeszenia były surowo zakazane. Z obawy przed propagandą narodową, rząd rosyjski nie zatwierdzał żadnych stowarzyszeń polskich w Królestwie, nawet takich, które miały wyłącznie interesy zawodowe na celu. To też gdy w sąsiednich Niemczech ruch zawodowy zarówno wśród przemysłowców jak pracowników i robotników wartkim płynął prądem, w Królestwie Polskiem ruch robotniczy był tylko konspiracyjny, a tem samem miał charakter wybitnie polityczny, zaś związki pracodawców nie istniały wcale.

Tak było do roku 1906, kiedy stłumiona przez twarde rządy Stołypina rewolucja rosyjska pozostawiła w spuściznę większą wolność stowarzyszania się. Jedni z pierwszych skorzystali z niej przemysłowcy metalowi, zakładając w czerwcu 1906 r. „Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Metalowych Królestwa Polskiego“, którego założycielami byli przemysłowcy warszawscy: Ludwik Czarnowski, Edward Geisler, Alfred Hantke, Adolf Rothert i Wilhelm Wellisch.

Do Stowarzyszenia należała tylko grupa większych fabryk warszawskich, z prowincjonalnych zaś tylko jedna fabryka w Zagłębiu Dąbrowskiem, skutkiem czego działalność Stowarzyszenia miała wyraźnie lokalny charakter. Inne fabryki metalowe w dość znacznej liczbie należały do Towarzystwa Przemysłowców Królestwa Polskiego, założonego w r. 1909, nie tworząc w nim jednak działu odrębnego, któryby specjalnie zajmował się interesami przemysłu metalowego. Wyjątek zrobiony został w r. 1919, gdy odlewnie żelazne, należące do Towarzystwa Przemysłowców, utworzyły „grupę odlewni“, pomimo, że szereg największych odlewni należał również i do Stowarzyszenia Przemysłowców

Metalowych. Grupa odlewni utworzyła się jako jednostka autonomiczna, będąca częścią składową dwóch samodzielnych i działających na podstawie odrębnych statutów zrzeszeń: Towarzystwa Przemysłowców i Stowarzyszenia Przemysłowców Metalowych. Grupa odlewni poprowadziła ożywioną działalność w kierunku handlowym: zakupu zbiorowego dla swych członków żeliwa, fragmentu i koks. Wyniki dodatnie tych operacji przysporzyły jej członków, których liczba zaczęła wzrastać również szybko w Stowarzyszeniu, w celu przeciwstawienia odporu zbiorowego naporowi, jaki od końca 1918 r. zaczęli wywierać na poszczególnych przemysłowców robotnicy zrzeszeni w związkach zawodowych robotniczych. W chwili przerwania działalności Stowarzyszenia i Grupy, po zawiązaniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w d. 11 września 1920 r., liczba członków Stowarzyszenia wynosiła 203, zaś Grupy 128.

Oprócz tych dwóch zrzeszeń pewna część fabryk metalowych, mieszczących się w Sosnowcu i jego okolicy, przyłączyła się do Towarzystwa Przemysłowców Zagłębia Dąbrowskiego, które ze względu na poważne rozmiary przemysłu w Zagłębiu, do dnia dzisiejszego reprezentuje miejscowe interesy przemysłowe.

W Galicji rolę Towarzystwa Przemysłowców Królestwa Polskiego odgrywał Centralny Związek Małopolskiego Przemysłu Fabrycznego, którego dwa oddziały: Krakowski i Lwowski skupiały znaczną liczbę fabryk metalowych. Na Śląsku Cieszyńskim przemysłowcy metalowi skupili się w Związku Fabrykantów Bielska-Białej i okolicy, zaś w Wielkopolsce w Związku Fabrykantów t. z. o. p. w Poznaniu.

Oprócz powyższych 6 organizacji czysto przemysłowych, w r. 1919 powstało zrzeszenie o charakterze mieszanym handlowo-przemysłowym, a mianowicie

Związek fabrykantów i sprzedawców maszyn rolniczych, rozciągający swą działalność na całe Państwo Polskie.

Powyżej wymienione zrzeszenia przemysłowców w rozmaity sposób rozwiązywały poszczególne zagadnienia przemysłowe, przeważnie o charakterze lokalnym. Jednakże w lecie 1919 r. podczas tworzenia pierwszej polskiej taryfy celnej wyjaśniło się, że linja gospodarcza w przemyśle metalowym, odpowiadająca interesom Państwa, a nie tylko dzielnic poszczególnych, musi być jedna i wtedy już zarysowała się konieczność konsolidacji interesów w przemyśle metalowym. Drugim czynnikiem, skłaniającym do zjednoczenia, była polityka związków robotniczych, które, uzyskawszy wysokie warunki płacy, uzasadnione warunkami miejscowymi w jednej dzielnicy, pragnęły je narzucić drugiej dzielnicy, korzystając z nieświadomości przemysłowców w tej ostatniej, co do podstaw, które były uwzględnione przez przemysłowców pierwszej dzielnicy lub miejscowości. Poza tem nasuwała się sama przez się myśl, że postęp ogólny w przemyśle metalowym polskim może być osiągnięty jedynie przez wysiłek zbiorowy wszystkich przemysłowców, a nie tylko poszczególnych jednostek i grup. Jasnym jednak było, że jednocząc wszystkich przemysłowców w jednym zrzeszeniu, należało im umożliwić z jednej strony czuwanie nad poszczególnymi gałęziami przemysłu metalowego, z drugiej zaś strony rozpatrywanie zagadnień przemysłowych pod kątem widzenia tradycji i spraw lokalnych. Względy przytoczone znalazły całkowite zrozumienie i jednomyślną zgodę na I-ym Zjeździe przemysłowców metalowych, odbytym w Warszawie, pomiędzy 9—11 września 1920 r., którego wynikiem było ukonstytuowanie w dniu 11 września 1920 r. Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Podział terytorjalny. Pod względem terytorjalnym Polski Związek Przemysłowców Metalowych, obejmując całą Polskę, dzieli się na oddziały. Przy powstaniu Związku przewidziane były następujące oddziały: Warszawski, Podwarszawski, Łódzko-Kaliski, Kujawsko-Płocki, Radomsko-Kielecki, Dąbrowski, Lubelski, Wielkopolski, Pomorski, Cieszyński, Krakowski, Lwowski, Kresowy i Górnośląski. Nie wszystkie z nich były już ostatecznie zorganizowane przed upływem okresu sprawozdawczego. Tak np. w chwili układania niniejszego sprawozdania nastąpiło ukonstytuowanie się Oddziału Poznańsko-Pomorskiego, obejmującego cały teren projektowanych początkowo oddziałów Wielkopolskiego i Pomorskiego. Oddziały: Krakowski i Górnośląski jeszcze się nie zorganizowały, natomiast spodziewane jest utworzenie oddziału Częstochowskiego.

W końcu okresu sprawozdawczego t. j. w dn. 31 grudnia 1921 roku Związek liczył 281 zakładów przemysłowych, zatrudniających 27 548 robotników. Liczby te rozkładają się na poszczególne oddziały w sposób następujący:

Oddziały	Siedziba oddziału	zakładów	robotników
Warszawski	Warszawa . . .	118	8 951
Podwarszawski	" . . .	16	1 100
Radomsko-Kielecki	Radom . . .	31	3 690
Łódzko-Kaliski	Łódź . . .	27	1 749
Kujawsko-Płocki	Włocławek . . .	13	830
Dąbrowski	Sosnowiec . . .	26	3 783
Lubelski	Lublin . . .	9	995
Lwowski	Lwów . . .	9	433
Poznańsko-Pomorski	Poznań . . .	4	638

Oddziały	Siedziba oddziału	Ilość	
		zakładów	robotników
Cieszyński	Cieszyn . . .	19	4 071
Kresowy	Białystok . . .	3	130
Krakowski	Kraków . . .	6	1 178
Ogółem .		281	27 548

Podział zawodowy. Grupy i Podgrupy. Pod względem zawodowym Polski Związek Przemysłowców Metalowych dzieli się w chwili obecnej na 11 grup, z których niektóre wykazują dalsze różniczkowanie się na podgrupy, obejmujące zakłady jednej specjalności. Grupy są następujące:

Grupa	Ilość	
	zakładów	robotników
Maszynowa	56	7 151
Maszyn rolniczych	45	3 658
Elektrotechniczna	10	293
Wag i narzędzi mierniczych	18	776
Odlewni	76	6 552
Kotlarni	22	2 030
Urządzeń Zdrowotnych	2	95
Wyrobow Żelaznych	17	2 642
" Metalowych	18	1 628
Przemysłu Wojennego	1	1 350
Druku i Gwoździ	16	1 373
Ogółem .	281	27 548

Podział terytorjalny i równocześnie zawodowy uwydatniony jest w załączonej tablicy № 1.

Działalność Związku — ogniskowała się w Zarządzie Głównym, w zarządach oddziałów i w grupach zawodowych. Działalność ta w okresie sprawozdawczym była bardzo różnorodna. W sprawozdaniu drukowanym z pierwszego zjazdu polskich przemysłowców metalowych w Warszawie w dniach 9—11 września 1920 r., którego rezultatem było przekształcenie Stowarzyszenia Zawodowego na Polski Związek Przemysłowców Metalowych, inż. S. J. Okolski dał szczegółowy obraz prac, dokonanych przez Stowarzyszenie Zawodowe. Polski Związek Przemysłowców Metalowych prace te kontynuował dalej, stawiając sobie jako jedno z pierwszych zadań zrzeszenie przemysłowców metalowych całej Polski w jednym związku. Zadanie to w okresie sprawozdawczym było w znacznym stopniu spełnione.

Zarząd Główny. Obrany na zgromadzeniu walnem organizacyjnem d. 11 września 1920 r. Zarząd Związku składał się z 18 członków i 6 zastępców. Członkami byli pp.: Ambroźewicz Kazimierz, Banachiewicz Ignacy, Górecki Józef, Hafner Ludwik, Jechalski Władysław, Jeziorański Jan, John Adolf, ks. Lubomirski Stanisław, Łubieński Józef, Malecki Leon, Markowicz Władysław, Najman Stanisław, Ortwein Edward, Przanowski Stefan, Rossman Ludwik, Strasburger Józef, Woszczyński Wacław, Wysocki Antoni; zastępcami pp.: Pałaszewski Franciszek, Skibiński Leon, Vaedtke Alfred, Wellisz Leopold, Wierzejski Witold, Zieliński Stefan. Do Komisji Rewizyjnej zostali wybrani pp.: Adamiecki Wiktor, Januszewski Wiesław, Kłobukowski Władysław, Lelewel Bronisław i Treutler Julian.

Zarząd Główny ukonstytuował się na posiedzeniu organizacyjnem dnia 13 września 1920 r., wybierając na prezesa p. Stanisława ks. Lubomirskiego, na pierwszego wiceprezesa p. Stanisława Najmana, na drugiego wiceprezesa p. Józefa Góreckiego.

O D D Z I A Ł Y	1 Warszawski		2 Podwar- szawski		3 Radomsko- Kielecki		4 Łódzko-Ka- liński		5 Kujawsko Płocki		6 Dąbrowski		7 Lwowski		8 Krakowski		9 Lubelski		10 Cieszyński		11 Poznańsko- Pomorski		12 Kresowy		Razem	
	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.
Maszynowa	28	2 722	1	257	2	194	7	1 018	—	—	4	957	3	192	2	54	1	110	7	1 523	1	124	—	—	56	7 151
Maszyn rolniczych	3	191	6	505	4	140	6	156	12	810	1	70	1	25	2	580	6	592	—	—	2	484	2	105	45	3 658
Elektrotechniczna	10	293	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	293	
Wag i narzędzi	14	463	1	70	—	—	—	—	1	20	1	23	—	—	—	—	1	200	—	—	—	—	—	—	18	776
Odlewni	19	651	6	115	23	3 266	10	490	—	—	14	1 374	—	—	1	470	—	—	2	161	—	—	1	25	76	6 552
Kotłarni	8	1 011	—	—	—	—	2	25	—	—	1	475	4	173	—	—	1	93	6	253	—	—	—	—	22	2 030
Urządzeń zdrowotnych	2	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	95	
Wyrobow żelaznych	9	326	1	128	—	—	1	60	—	—	2	326	1	43	—	—	—	—	3	1 759	—	—	—	—	17	2 642
Wyrobow metalowych	13	1 088	1	25	1	60	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	1	375	1	30	—	—	18	1 628
Przemysłu wojskowego	1	1 350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 350	
Druu i gwoździ	11	761	—	—	1	30	1	0 *)	—	—	2	508	—	—	1	74	—	—	—	—	—	—	—	—	16	1 373
Razem . . .	118	8 951	16	1 100	31	3 690	27	1 749	13	830	26	3 783	9	433	6	1 178	9	995	19	4 071	4	638	3	130	281	27 548

Ilości fabryk (F.) i robotników (R.) zatrudnionych w fabrykach, zrzeszonych w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych.
Stan w dniu 31 grudnia 1921 r.

*) W budowie.

Zgromadzenia Walne członków P. Z. P. M., zwoływane przez Zarząd Główny. Po walnem organizacyjnem zebraniu członków założycieli Związku odbyły się w okresie sprawozdawczym 4 nadzwyczajne zgromadzenia walne, z których jedno w r. 1920 dnia 29 grudnia, pozostałe 3 w r. 1921, w dniach 20 maja i 7 listopada w Warszawie i dnia 27 września we Lwowie podczas zjazdu na Targach Wschodnich. Przedmiotem obrad zgromadzeń walnych nadzwyczajnych były następujące ważniejsze sprawy: rewindykacja maszyn, wywiezionych przez okupantów do Niemiec, reewakuacja mienia przemysłowego z Rosji, zmiany i uzupełnienia statutu Związku, projekt organizacji wyrobu obrabiarek w Polsce, sprawa opracowania tablic normalizacyjnych dla wyrobów metalowych polskich. Na skutek uchwały Zgromadzenia Walnego z d. 7 listopada 1920 r. powstała komisja reewakuacyjna, w skład której weszli pp.: Mieszczański Kazimierz, Rossman Ludwik, Woszczyński Wacław i Zawodzki Karol. Przewodnictwo objął p. Ludwik Rossman.

Zarząd Główny odbył w ciągu okresu sprawozdawczego 15 posiedzeń, z których jedno rozciągnęło się na dwa wieczory z powodu obszernego porządku dziennego. Z tej liczby 7 posiedzeń odbyło się w roku 1920, a mianowicie: we wrześniu 2, w październiku 1, które zajęło dwa wieczory, w listopadzie i grudniu po 2. W r. 1921 odbyło się 8 posiedzeń, z których 6 przypada na I półrocze, po jednym w każdym miesiącu, zaś w drugim półroczu odbyły się 2 zebra- nia d. 6 września i d. 12 grudnia. W miesiącach lipcu, sierpniu, październiku i listopadzie Zarząd się nie zbierał.

Stosunek do władz rządowych. Działalność Zarządu obejmowała przede wszystkim obronę interesów zawodowych członków Związku w stosunku do władz rządowych, które utrzymywały wybitnie etatystyczny charakter gospodarstwa krajowego, pozostały w spuściźnie po okupantach w dobie powojennej. Największą troskę Zarządu stanowiło zabezpieczenie członkom regularnej dostawy węgla i koksu, która skutkiem monopolu państwowego mocno szwankowała. W sprawie tej Zarząd składał memorjały i wnioski do p. prezydenta ministrów, do pp. ministrów przemysłu i handlu, kolei żelaznych i do ministra aprowizacji. Zabiegając nieustannie o zdobycie opał dla fabryk związkowych, Zarząd uzyskał wreszcie wydanie przez p. ministra przemysłu i handlu regulaminu podziału koksu dla fabryk metalowych i utworzył w tym celu specjalną delegację, której działalność rozpoczęła się w lutym r. 1921. W maju tegoż roku wydany został przez ministerstwo P. i H. takież regulamin podziału węgla kamiennego dla fabryk przemysłu metalowego, którym kierowała się stworzona w tym celu odrębna delegacja węglowa. Obie delegacje pracowały bardzo sprawnie, o ile to było możliwe podczas rządów Państwowego Urzędu Węglowego i przetrwały do zniesienia monopolu rządowego na węgiel i wprowadzenia wolnego handlu, poczem rozwiązały się. W skład każdej delegacji ze strony Związku wchodził: pp. Kazimierz Ambrożewicz, Józef Górecki, Tadeusz Iwaszkiewicz, Teofil Kujawski, Franciszek Pałaszewski, Wacław Woszczyński i Stefan Zieliński.

Ilość posiedzeń obu delegacji, próśb i skarg członków Związku na działalność P. U. W., wysłanych depe- sz, straconego czasu i zmarnowanej energii, oraz kosztów, wymagałyby osobnego studjum.

Wymiana towarów z zagranicą w okresie sprawozdawczym znajdowała się również w stanie zupełnego chaosu. Oprócz systemu celnego istniał system bezpośrednich zakazów i pozwoleń rządowych, które- go wyrazem był Główny Urząd Przywozu i Wywozu. Istniała również Centrala Dewiz, której charakter parokrotnie się zmieniał. Monopol dewizowy od Centrali przejęły wreszcie banki tak zwane dewizowe, które otrzymały przywilej skupu i sprzedaży dewiz. Zakaz wolnego handlu dewizami i walutami obcemi istnieje dotychczas. Główny Urząd Przywozu i Wywozu ma ulec likwidacji, ale przez czas swego istnienia dał dużo pracy i trudów Zarządowi P. Z. P. M., który, bro- niąc interesów swych członków, musiał nieustannie interwenjować w sprawach podległych Urzędowi, in- formować go, składać mu opinie o wyrobach metalo- wych, których przywóz z zagranicy mógł być dozwo- lony, wydawać zaświadczenia o maszynach, niewyra- bianych w kraju i t. d. Grupa II Związku występo- wała do ministerstwa przemysłu i handlu specjalnie w sprawie ochrony krajowej wytwórczości maszyn rolniczych od importu z Czech i Niemiec.

Niestałość waluty polskiej i ciągły jej spadek czyniły koniecznem podwyższanie mnożnika stawek celnych, uwzględniającego powstałe agio. Zarząd Związku brał udział w naradach, poświęconych temu przedmiotowi na zaproszenie ministerstwa przemysłu i handlu.

Ograniczenie wolności wyjazdu zagranicę obywa- teli polskich przyczyniało również pracy Zarządowi, który musiał wydawać świadectwa przemysłowcom metalowym o celowości ich wyjazdu zagranicę, lub o braku przeszkód do przyjazdu cudzoziemców do Polski; świadectw tych żądało ministerstwo spraw zagranicznych.

Brak bezpieczeństwa transportów, jako objaw powojenny i nieustanne kradzieże ładunków na kole- jach żelaznych, w drodze i na stacjach, zmusiły Za- rząd Związku do interwenjowania w ministerstwie ko- lei żelaznych.

Zanim powstała komisja reewakuacyjna, o której była mowa wyżej, a której zadaniem jest zbieranie materiałów dla delegacji p. ministra Olszewskiego o wywiezionem do Rosji mieniu przemysłowem, Za- rząd P. Z. P. M. zatroszczył się o los fabryk ewaku- owanych i przy pierwszej możliwości, po rozpoczęciu układów traktatowych z Rosją, wysłał do Rygi dwóch delegatów, pp. Januszewskiego i Mieszczańskiego dla obrony interesów 11 wywiezionych fabryk metalowych.

Zarząd P. Z. P. M. nie poprzestawał na wyżej wyszczególnionej obronie biernej interesów fabryk związkowych i całego polskiego przemysłu metalowe- go. Obrona czynna wyrażała się w usiłowaniach do- starczenia pracy fabrykom, informując rząd i klientelę prywatną o zdolności wytwórczej fabryk polskich. Przewidując wznowienie eksportu do Rosji, Zarząd ze- brał ankietę w tej sprawie. Dowiedziawszy się o za- miarze rządu sprowadzenia z zagranicy skarbów pan- cernych na użytek instytucji rządowych, Zarząd na- tychmiast wystosował protest i wskazał fabryki krajo- we, które mogły podjąć się tej dostawy. W takież sposób Zarząd zapobiegł wykonaniu zamiaru minister- stwa robót publicznych sprowadzenia z zagranicy 100 sztuk walców szosowych, oraz zawiadomił fabryki in- teresowane o zamiarze ministerstwa byłej dzielnicy pruskiej nabycia różnych maszyn do budowy szos. Fabryki konstrukcji żelaznych otrzymały od Zarządu

podobne zawiadomienie o przewidywanej budowie mostów na kolejach żelaznych Jugosławji. W sprawie naprawy parowozów w fabrykach prywatnych dyrektor Związku brał udział w naradach komisji ministerjalnej w ministerstwie kolei żelaznych, broniąc interesów fabryk.

Mając na względzie konieczność, ze względów narodowych, istnienia w kraju wytwórni przyrządów radiotelegraficznych, Zarząd zwrócił się do ministrów: przemysłu i handlu i spraw wojskowych o udzielenie zamówień jedynej w Polsce fabryce tego typu Towarzystwa „Radiopol“ w celu utrwalenia jej bytu. Sprawa wyzwoleń zakładów Spółki Akcyjnej „Gerlach i Pulst“ z pod sekwestru wojskowego i przywrócenia jej chlubnej działalności, jako jedynej w kraju specjalnej fabryki obrabiarek, była przedmiotem licznych i wytrwałych usiłowań dyrekcji Związku doprowadzenia do układów między właścicielami a rządem, które zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem.

Prócz zawiadomień o pracach komisji reewakuacyjnej, które dotyczyły tylko Rosji i z których najważniejszą było opracowanie norm dla oceny stopnia zużycia maszyn, podlegających reewakuacji, Zarząd rozesłał członkom okólnik o zarekwirowanych przez Niemców surowcach, sprowadzonych z Anglii, jak również okólnik o reewakuacji przedmiotów, wywiezionych z kraju przez Niemców. W dalszym ciągu zawiadomiono fabryki, zainteresowane rewindykacją maszyn z Niemiec, o składaniu rachunków za transport i naprawę odebranych maszyn.

Wielce skutecznym i trwałym czynem Zarządu w kierunku popierania interesów fabryk związkowych było wydanie we wrześniu r. 1920 broszury p. t. „Źródła Zakupu Wyrobów Polskiego Przemysłu Metalowego“, opracowanej pod redakcją dyrektora-zarządzającego Związku inż. S. J. Okolskiego. Rozesłano ją wszystkim członkom Związku, wielu nieczłonkom, przedsiębiorstwom handlowym, instytucjom państwowym, oraz — za pośrednictwem ministerstwa spraw zagranicznych — wszystkim polskim placówkom dyplomatycznym zagranicą. Broszura ta stała się niezbędnym podręcznikiem przy udzielaniu przez biuro Związku informacji, o które nader licznie zapytywano — i zapytuje się ciągle — zarówno ze strony klienteli prywatnej, jak instytucji rządowych, konsulatów państw obcych w Polsce, misji zagranicznych, izb polsko-cudzoziemskich i t. d. Kompletowane nieustannie przysługującymi do Związku firmami, z wyszczególnieniem ich wyrobów, dziełko to domaga się ponownego wydania, które niebawem nastąpi. W celu rozwinięcia i pogłębienia zawartych w niem informacji Zarząd zwrócił się do wszystkich firm metalowych w kraju, zarówno związkowych, jak stojących po za Związkiem, o nadsyłanie swych katalogów, cenników, lub — w braku tychże — wykazów wytwarzanych wyrobów. Obfity materiał, zebrany już w znacznej części, służy obecnie także innemu celowi.

Ministerstwo przemysłu i handlu zleciło mianowicie Polskiemu Związkowi Przemysłowców Metalowych wydawanie zaświadczeń osobom i firmom, ubiegającym się o ulgi celne przy sprowadzaniu maszyn i narzędzi z zagranicy, że nie są one wyrabiane w kraju. Gdy zebrane katalogi nie dają pod tym względem dostatecznych danych, zachodzi potrzeba informowania się listownego lub telegraficznego u źródeł, przeprowadzenia poszukiwań i badań, które rozszerzają zakres nagromadzonego materiału informacyjnego.

Propaganda celów Związku drogą wydawnictw drukowanych i informowanie ogółu polskiego o stanie rodzimego przemysłu metalowego nie ograniczyły się na wydaniu powyższej broszury. Staraniem Zarządu Polski Związek Przemysłowców Metalowych w osobach swych najwybitniejszych członków wziął udział w opracowaniu tomu III-go dzieła zbiorowego p. t. „Odrodzenie Przemysłu Polskiego“. Tom ten jest całkowicie poświęcony polskiemu przemysłowi metalowemu.

Do czynnej obrony interesów fabryk związkowych należały także starania Zarządu o wypłatę zalegających należności od rządu i zabiegi o udzielenie fabrykom pomocy kredytowej z Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Zaległości wypłat fabrykom zrzeszonym za roboty rządowe sięgały we wrześniu 1921 roku 200 milionów marek. Dzięki interwencji — na skutek starań Zarządu Związku — pana ministra przemysłu i handlu w ministerstwie spraw wojskowych, w ministerstwie kolei żelaznych i w ministerstwie skarbu wypłaty rządowe zostały uiszczone.

Starania o kredyt rządowy dla fabryk związkowych spowodowane były ciężkim kryzysem, jaki objawił się w październiku i listopadzie r. 1921 w całym przemyśle krajowym, dotycząc szczególnie przemysłu metalowego. Starania te czynione były zarówno za pośrednictwem Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, jak bezpośrednio przez Zarząd Grupy II Związku (wytwórni maszyn rolniczych), którą kryzys dotykał najboleśniej. Mając sprawę zapoczątkowaną przez Centralny Związek, Zarząd Grupy II otrzymał od p. ministra skarbu przyrzeczenie poparcia, które istotnie nastąpiło. Zarząd Związku otrzymał od dyrekcji naczelnej P. K. K. P. zawiadomienie o warunkach, na których Kasa będzie udzielała kredytu fabrykom metalowym, należącym do Związku. Zarząd podał natychmiast członkom wiadomość o tem okólnikiem, przesyłając równocześnie do wszystkich oddziałów prowincjonalnych P. K. K. P. listę członków Związku. Rezultat starań Zarządu objawił się już w końcu roku ubiegłego, ale uwydatnił się dopiero później, na początku roku 1922.

Do czynnej również obrony interesów fabryk związkowych należy zaliczyć starania Zarządu w ministerstwie przemysłu i handlu i w ministerstwie spraw wojskowych w oddziale „Demobilu“ o udzielenie przemysłowcom metalowym pierwszeństwa w nabywaniu obrabiarek, zakupionych przez władze wojskowe ze stoków amerykańskich we Francji i sprowadzonych już do kraju. Maszyny te w liczbie około 5000 sztuk najrozmaitszego rodzaju złożone są w składach w Aleksandrowie Kujawskim i po zarejestrowaniu, wymierzeniu i skatalogowaniu będą sprzedane. Istnieje uzasadniona nadzieja, że starania Zarządu zaopatrzenia krajowych fabryk metalowych w maszyny najnowszej konstrukcji z tego zapasu będą przychylnie przyjęte przez władze rządowe.

Współdziałanie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych z rządem w sprawach przemysłowych znalazło wyraz, między innymi, w podróży dyrektora zarządzającego Związku z p. wiceministrem spraw wojskowych jen. E. de Henning-Michaelisem do Wielkopolski, na Pomorze i do Małopolski w celu uruchomienia przemysłu wojennego. P. minister przemysłu i handlu powołał do Państwowej rady elektrotechnicznej delegata Grupy III Związku. Na zaproszenie mini-

Tablica płac dniówkowych w polskim przemyśle metalowym w d. 1 września 1921 r.

KATEGORIA ROBOTNIKÓW	Warszawa		Lublin	Łódź	Radom (Kielce)	Często- chowa	Włocławek	Poznań	Pomorze	Lwów	SPECJALIZACJA	Kraków		Bielsko
	od	do										od	do	
Rzemieślnicy	Żonaci I ¹⁾ Kawalerowie	—	1 502.— 1 307.60	1 011.— 885.—	900.—	1 125.— —	950.—	1 114.80	1 059.20	1 200.—	Formierze Stolarze Ślusarze Kowale Tokarze Gisierzy Czyszciciele odlewni . Cieśle Heblarze, wiertarze . .	— 960.— 800.— 960.— 960.— — — 800.— —	— 1 600.— 1 280.— 1 600.— 1 600.— — — 1 600.— —	1 060.— 761.— 656.— 841.— 806.— 615.— 640.— — 539.—
	Żonaci II ²⁾ Kawalerowie	—	—	—	928.— 856.—	825.— —	865.—	1 114.80 936.—	889.20	1 040.—	—	—	—	—
	Żonaci III ³⁾ Kawalerowie	1 243.— 1 048.35	—	859.— 753.—	800.—	—	800.—	— 791.60	752.—	880.—	—	—	—	—
	Żonaci Kawalerowie	1 081.40 878.70	1 211.60 1 008.85	756.— 620.—	680.— 586.—	— 280.—	660.—	— 958.80	910.80	640.—	—	480.—	960.—	575.—
Pomoc fachowa ⁴⁾	Żonaci Kawalerowie	1 009.90 807.70	1 115.50 912.80	691.— 565.—	600.— 506.—	565.— 450.—	660.— 640.—	902.40 869.60	857.20	520.—	—	640.—	960.—	—
Robo- tnicy	Żonaci Kawalerowie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kobiety	Zamężne	885.70	983.25	578.20	niema	—	—	—	508.—	200.—	—	—	—	500.—
	Panny	696.15	793.60	452.20	—	—	—	537.80	—	—	—	—	—	—
Uczniowie	Nowowstę- pujący	—	—	185.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	w 1-ym roku	317.25	327.85	241.—	200.—	—	176.—	—	—	—	—	—	—	50.—
	w 2-im roku	410.50	476.60	282.90	264.—	160.—	186.—	—	—	96.—	—	—	—	102.—
	w 3-im roku	354.90	656.60	366.50	360.—	—	260.—	—	—	—	—	—	—	165.—
	w 4-ym roku	—	—	446.20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	w 4-ym roku pow. lat 20	—	—	617.90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Małoletni	od 14—16 lat	—	—	—	322.—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	od 16—18 lat	476.—	554.55	—	—	—	—	411.60	381.60	—	—	—	—	—
	od 18—21 lat	—	—	—	—	—	—	658.—	623.20	—	—	320.—	480.—	—

¹⁾ Dla Poznania i Pomorza po 4-ach latach. ²⁾ Dla Poznania i Pomorza w 3-im i 4-ym roku po wyuczeniu.
³⁾ Dla Poznania i Pomorza w 1-ym i 2-im roku po wyuczeniu. ⁴⁾ Dla Krakowa wymienieni specjalnie pomocnicy ślusarscy.

sterstwa kolei żelaznych. Zarząd wydelegował p. Stefana Zielińskiego, jako przedstawiciela Związku do Głównej rady kolejowej i dwóch przedstawicieli do rady kolejowej przy dyrekcji warszawskiej. Przedstawiciel Związku brał udział w naradzie o normalizacji żelaza kształtowego w ministerstwie kolei żelaznych.

Należy wreszcie dodać, że Zarząd wystąpił do ministerstwa kolei żelaznych z prośbą o przedłużenie toru kolejowego na Powiślu w Warszawie, ułożonego na potrzeby budowy węzła warszawskiego, motywując swoją prośbę tem, że fabryki metalowe, położone w tej dzielnicy miasta, mogłyby korzystać z ułożonego toru.

Sprawy robotnicze. Stopniowe wprowadzenie ładu w całokształt spraw, obejmujących stosunek pracodawców do pracowników w przemyśle metalowym, mające na celu osiągnięcie jednolitego postępowania fabryk związkowych w tych sprawach, było drugim z kolei, a nie mniej ważnym zadaniem Zarządu Związku. Regulowanie spraw robotniczych z natury rzeczy dokonywało się w zarządach oddziałów Związku, a niesłychana różnorodność i zmienność warunków miejscowych, wobec panującego jeszcze zamętu gospodarczego w kraju, nie dawały możliwości ustalenia norm ogólnie

obowiązujących. Należy bowiem podkreślić z naciskiem, że zagadnienie jednolitej polityki w sprawach robotniczych może być rozwiązane jedynie tylko przez zrzeszenie centralne, specjalnie powołane w tym celu, wszystkich pracodawców przemysłowych. Polski Związek Przemysłowców Metalowych, w osobie swego wiceprezesa p. Stanisława Najmaña, brał udział w naradach nad tem zagadnieniem, które atoli nie dały jeszcze pomyślnego wyniku, gdyż sprawa jeszcze nie dojrzała.

Dążąc niezłomnie do ujednolajnienia postępowania członków w sprawach robotniczych, Zarząd wyznaczył specjalnego funkcjonariusza do współdziałania z zarządami oddziałów prowincjonalnych w kwestjach robotniczych, który na każde wezwanie dyrekcji oddziału podążał na miejsce i był pomocny przy pertraktacjach z robotnikami i przy likwidowaniu zatargów. Zarząd Główny domaga się stałe od zarządów oddziałów regularnych sprawozdań w celu wzajemnego informowania się. Tą drogą powstała załączona tablica № 2 płac robotniczych, obowiązujących w różnych oddziałach Związku w poszczególnych okresach.

Statystyka strajków masowych, obejmujących wszystkie fabryki metalowe na terytorjum danego oddziału, podana jest w tablicy. № 3.

Tablica strajków w r. 1921 w 146 zakładach, będących członkami P. Z. P. M.,
które odpowiedziały na ankietę.

O D D Z I A Ł Y	Ilość zakładów	Średnia liczba robo- tników w zakładach	Suma utra- conych dni robo- czych	Średnia ilość dniówek stra- conych na 1 robotnika	% dni strajko- wych do 290 dni roboczych w roku
	które odpowiedziały na ankietę				
Warszawski	78	6988	106 116	15,1	5,0
Podwarszawski	3	156	6 237	39,9	13,7 *)
Łódzko-Kaliski	6	295	5 094	17,2	5,9
Kujawsko-Płocki	6	455	4 479	9,8	3,4
Radomsko-Kielecki	12	1 463	43 781	29,8	10,3
Dąbrowski	14	3 173	29 738	9,3	3,2
Lubelski	5	882	27 762	31,5	10,8
Lwowski	5	336	5 277	15,7	5,4
Krakowski	5	786	7 035	8,9	3,0
Cieszyński	9	2 273	23 998	10,6	3,9
Poznański	1	1 589	14 301	9	3,0
Pomorski	2	152	—	—	—
W całej Polsce	146	18 548	273 818	14,7	5,0

*) W jednej z fabryk podwarszawskich strajk trwał 64 dni.

Tablica № 3.

*) W jednej z fabryk podwarszawskich strajk trwał 64 dni.

Tablica № 3.

Szczegóły spraw robotniczych, dotyczące zmian w płacach i t. p. mieszczą się w sprawozdaniach oddziałów. Tam też podane są sprawy Kasy Chorych.

Z działalności Zarządu Głównego w sprawach robotniczych należy zaznaczyć wydanie okólnika o potrącaniu podatku dochodowego od robotników i pracowników z uiszczonych wypłat i rozesłanie tablic

norm podatkowych do wszystkich członków. Wysła-
no również okólnik w sprawie przyjmowania robotni-
ków górnośląskich, znajdujących się bez pracy w So-
snowcu.

W związku z ustaleniem się kursu marki polskiej i powstałym stąd kryzysem przemysłowym w paź-
dzierniku i listopadzie r. 1921 nastąpiła uchwała Rady

Centralnego Związku P. P. G. H. i F., zalecająca utrzymanie płac robotniczych na stałym poziomie i niepodwyższania ich podczas trwania kryzysu. Zarząd P. Z. P. M. przesłał tę uchwałę do wszystkich oddziałów Związku.

Rada Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów wybrała na członka delegacji, reprezentującego polskich pracodawców na Międzynarodowej Konferencji Pracy, dyrektora zarządzającego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych inż. S. J. Okolskiego, któremu Zarząd Związku udzielił w tym celu stosownego urlopu. Inż. Okolski pozostawał w Genewie przez czas trwania konferencji w październiku i połowie listopada 1921 r.

Sprawy społeczne. Na czoło tych spraw wysuwa się udział P. Z. P. M. w sprawach oświaty zawodowej. Związek popiera stale Towarzystwo kursów zawodowych dla pracowników przemysłu metalowego w Warszawie (Kopernika 28), a Zarząd zaprosił okólnikiem wszystkich członków Związku do zapisywania się na członków tego towarzystwa. Prócz tego Związek udzielił doraźnej zapomogi Szkole zawodowej we Włocławku. O Szkole Budowy Maszyn w Grudziądzu biuro Związku rozesłało ogłoszenia do członków.

Uznając potrzebę praktycznych ćwiczeń dla słuchaczy politechnik polskich, Zarząd wystarał się o praktykę letnią w fabrykach związkowych dla 61 studentów politechniki warszawskiej.

Zarząd Związku zajął się zgromadzeniem funduszu stypendjalnego imienia ś. p. Bronisława Załęskiego i zebrał do końca roku 1921 sumę 406 124 Mk.

Na cele, związane z oświatą, Zarząd wyasygnował następujące sumy w okresie sprawozdawczym:

Mk.	25 000	— dla „Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej“ w celu uczczenia ś. p. Juliana Appela.
„	10 000	— dla Towarzystwa Kursów Zawodowych dla pracowników przemysłu metalowego.
„	150 000	— na „Auxilium Academicum“.
„	25 000	— na fundusz stypendjalny imienia ś. p. Bronisława Załęskiego.
„	19 500	— na 10 stypendjów na r. 1920/21 dla uczniów, dzieci pracowników fabryk Oddziału Warszawskiego.
„	5 000	— jako subsydjum szkole zawodowej we Włocławku.
„	6 000	— jako zapomogę na wydanie broszury prof. Aleksandra Rotherta p. t. „Przykład współczesnej organizacji fabryki maszyn“.

Broszurę tę rozesłano wszystkim członkom Związku.

Prócz powyższych sum przyznano na konkursie w d. 21 maja 1921 r. z odsetków od funduszu ś. p. Br. Załęskiego stypendjum w kwocie mk. 21.000 — studentowi Politechniki Warszawskiej p. Bohdanowi Mączewskiemu - Rowińskiemu.

Mk.	30 000	— na cegiełkę Wawelską za pośrednictwem „Kurjera Warszawskiego“.
„	150 000	— do rozporządzenia Centralnego Komitetu Pomocy Ślązakom.
„	1 000 000	— do rozporządzenia p. Marszałka Sejmu na plebiscyt górnośląski.

Mk. 1 247 852.50 — na przygotowanie i wysłanie 3998 paczek dla żołnierzy, które było zapoczątkowane przed przekształceniem Stowarzyszenia Zawodowego na Polski Związek.

Sprawy wydawnicze. Prócz wyżej wspomnianego udziału w wydaniu broszury prof. A. Rotherta, subydjowano broszurę p. t. „Sprawozdanie ze zjazdu fabrykantów maszyn i narzędzi rolniczych w Poznaniu dnia 5, 6 i 7 grudnia 1920 roku“, oraz wydano w druku i rozesłano do wszystkich członków i instytucji rządowych sprawozdanie ze zjazdu wrześniowego r. 1920.

Zaznaczyć wreszcie należy, że Polski Związek Przemysłowców Metalowych poparł wydawnictwo „Przegląd Techniczny“, nabywając 5 udziałów po 5000 marek w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, która objęła to pismo.

Na zasadzie uchwały Zarządu Oddziału Warszawskiego z dn. 22 sierpnia 1921 r. rozpoczęto zbieranie funduszu wydawniczego na popieranie celów Związku. Do końca okresu sprawozdawczego zebrano około 2.000.000 Mk.

Udział w zjazdach. Prócz organizowania zjazdów członków P. Z. P. M., Zarząd Związku brał udział w następujących zjazdach:

w zjeździe fabrykantów maszyn i narzędzi rolniczych w Poznaniu w dniach 5—7 grudnia r. 1920.

w zjeździe członków Centralnego Towarzystwa Rzemieślniczego w Warszawie w dn. 16 października 1921 r.

w zjeździe członków Grupy II w d. 3 grudnia 1921 r. w Warszawie.

Zarząd zorganizował zbiorowy udział członków Związku w I Targu Poznańskim w dniach od 28 maja do 5 czerwca 1921 r.

Dyrektor Związku uczestniczył w charakterze delegata P. Z. P. M. w uroczystości 75-o letniego jubileuszu fabryki „H. Cegielski“ w Poznaniu w dn. 15 grudnia 1921 r.

Sprawozdanie biura P. Z. P. M. W końcu okresu sprawozdawczego biuro liczyło 6-ciu pracowników stałych, w tej liczbie dyrektora zarządzającego. Biuro miało radcę prawnego i inkasenta. Służba składała się z jednego chłopca i jednego woźnego, który równocześnie obsługiwał biuro Kooperatywy Przemysłowców Metalowych i biuro Komitetu Przemysłowego przy M. S. Wojsk.

Od początku istnienia Związku do dnia 31 grudnia 1921 r. wpłynęło do biura 5 124 listów, wyszło zaś 2 259. Okólników wydano 67. Ze wszystkich posiedzeń prowadzone były szczegółowe protokoły.

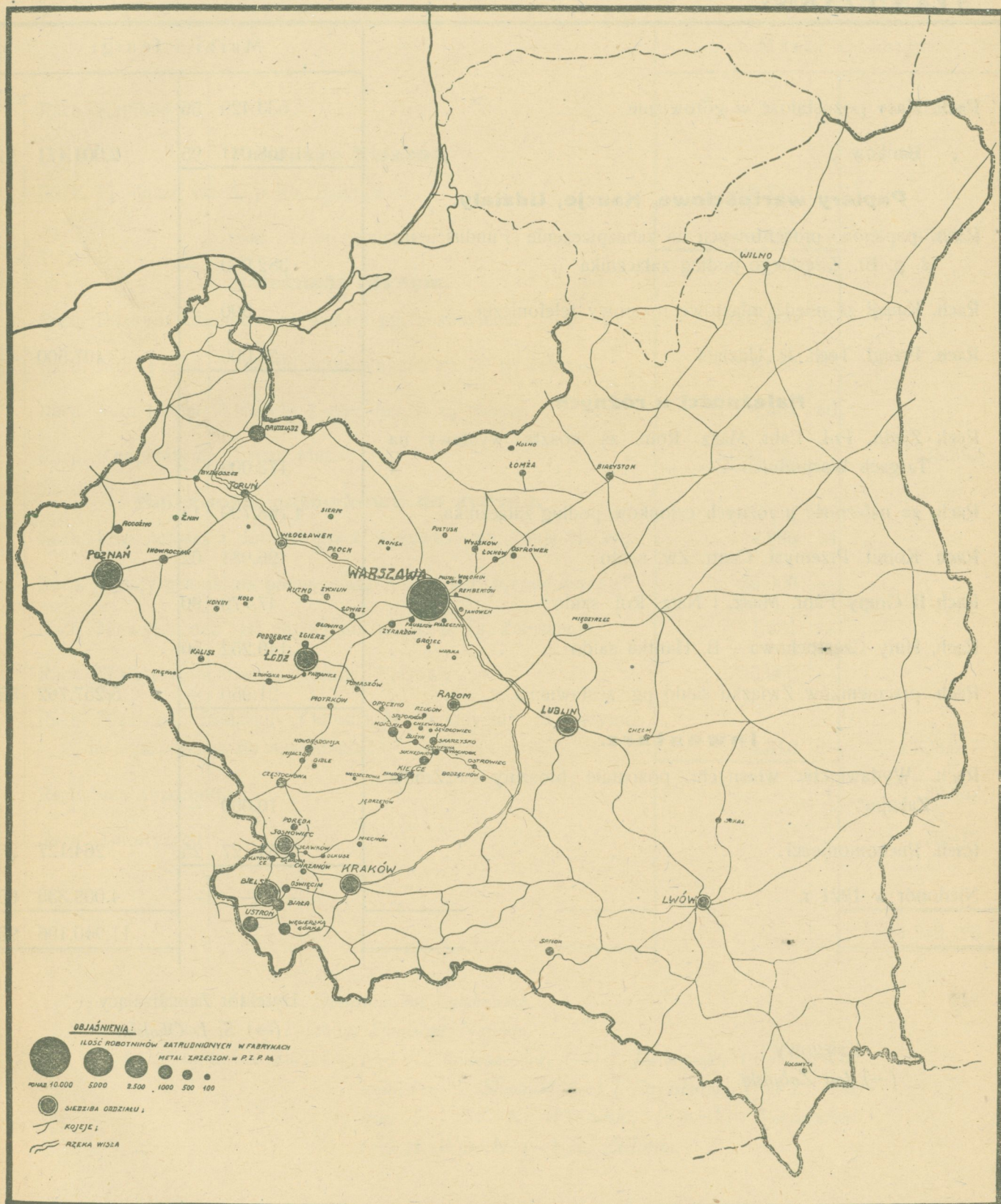
Sprawozdanie rachunkowe Związku, obejmujące bilans na d. 31 grudnia 1921 r. i rachunek wpływów i wydatków, podane są osobno.

W okresie sprawozdawczym zmarli: zastępca członka Zarządu Głównego ś. p. Alfred Vaedtke, współwłaściciel i kierownik fabryki maszyn w Kutnie, i członek-założyciel Związku ś. p. Ludwik Czarnowski, b. prezes Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Metalowych Królestwa Polskiego i długoletni kierownik zakładów mechanicznych Borman, Szwede i S-ka w Warszawie.

Cześć ich pamięci!

TABLICA

rozmieszczenia fabryk metalowych, zrzeszonych w Polskim Związku
Przemysłowców Metalowych.

Sprawozdanie rachunkowe Polskiego Związku

BILANS

na dzień 31 grudnia 1921 r. Polskiego Związku

STAN CZYNNY.

	Marki i fenigi			
Rach. Kasy pozostałość w gotowiznie	533.429	56		
„ Banków	1.468.041	95	2.001.471	51
Papiery wartościowe, Kaucje, Udziały.				
Rach. papierów procentowych na zabezpieczenie Funduszu im. ś. p. Br. Załęskiego podług załącznika	382.000	—		
Rach. Kaucji za międzymiastowe rozmowy telefoniczne	500	—		
Rach. Przegl. Tech. R. Udziału	25.000	—	407.500	—
Należności u różnych.				
Rach. Zjedn. Pol. Fabr. Masz. Roln. za kosztą wystawy na Targach Wschodnich	173.000	—		
Rach. za należność u różnych członków podług załącznika	4.768.799	13		
Rach. Komit. Przemysł. Centr. Zw. saldo	96.981	02		
Rach. II Grupy Fabr. Masz. i Narz. Rol. saldo	47.779	90		
Rach. Huty Częstochowa — B. Hantke saldo	149.252	50		
Rach. pracowników Związku saldo pg. zestawienia	21.950	—	5.257.762	55
Inwentarz.				
Rach. Wydawnictw własnych: pozostałe broszury — „Źródła Zakupu“	10.000	—		
Rach. Ruchomości	254.127	25	264.127	25
Niedobór w 1921 r.	—	—	4.009.335	65
			11.940.196	96

Dyrektor Zarządzający
(—) S. J. Okolski.

Księgowy
(—) Jan Żołyński.

Przemysłowców Metalowych za 1921 r.

RACHUNKÓW

Przemysłowców Metalowych w Warszawie.

STAN BIERNY.

	Marki i fenigi		
Rach. Kapitału	—	—	255.187 92
Fundusze Żelazne.			
Rach. Funduszu im. ś. p. Br. Załęskiego	406.124	—	
„ „ „ małż. Ambrożewiczów	50.000	—	456.124 —
Należność różnym.			
Rach. Różnym członkom za wpłaty pg. zestawienia	1.007.506	78	
Rach. Min. Przem. i Handlu z obrachunku za 78 w. żelaza	1.913.690	05	
Rach. Min. Przem. i Handlu z obrachunku za blachę	5.374.464	80	
Rach. Kooperatywy Przem. Metal.	1.039.735	77	9.335.397 40
Należności gotówkowe do zwrotu.			
Rach. Pozostałości z dobrowolnych wpływów na Armję Hallera	34.886	84	
Rach. Wpłaty członk. na prenumeratę „Przeglądu Gospodarczego“	35.000	—	
Rach. Niewypłacona rata Stypedjum im. ś. p. Br. Załęskiego	1.321	—	
Rach. Wpłaty członków na Komitet Prasowy	1.753.000	—	
Rach. Należność Redakcji „Odrodzenie Przemysłu“ za otrzymane egzemplarze do sprzedania	14.310	—	1.838.517 84
Rach Sum Przechodnich	—	—	29.557 10
Rach. Amortyzacji	—	—	25.412 70
			11.940.196 96

Prezes Zarządu: *Stanisław ks. Lubomirski.*Wice-Prezes Zarządu: *Stanisław Najman.*Członkowie Zarządu: (—) *K. Ambrożewicz*, (—) *J. Jeziorański*, (—) *Ed. Ortwein*, (—) *L. Skibiński*, (—) *J. Strassburger*, (—) *L. Welisz*, (—) *W. K. Wierzejski*, (—) *W. Woszczyński*, (—) *A. Wysocki*, (—) *St. Zieliński*.

Rachunek wydatków

WYDATKI

	Marki i fenigi	
Na Kasę Chorych za pracowników Polsk. Związ. Przem. Metal.	9.330	41
„ Ruchomości — odpisano 10% amortyzacji.	25.412	70
„ Koszty ogólne podług specyfikacji	3.845.308	96
„ Składki do Centralnego Związku P. P. G. H. i F.	2.100.000	—
„ Komisję Reewakuacyjną	124.869	75
„ Targi Wschodnie — Koszt wystawy	135.799	—
„ Zapomogi Stypendjalne Pol. Zw. Przem. Metal.	15.000	—
„ Zjazd Lwowski Przem Metal. — wydatki	25.790	50
„ Targi Poznańskie — Koszt wystawy	6.411	—
	6.287.922	32

Księgowy
(—) Jan Żołyński.

Dyrektor Zarządzający
(—) S. J. Okolski.

PROTOKÓŁ

Komisji Rewizyjnej Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Dn. 23 maja 1922 r. niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, wybrani na organizacyjnym Walnem Zgromadzeniu członków założycieli P. Z. P. M. w dniu 11 września 1920 r., sprawdziwszy bilans na dzień 31-go grudnia 1921 r. i zestawienie wpływów i wydatków, znaleźli je zgodnymi z księgami rachunkowymi i dowodami kasowymi. Komisja Rewizyjna uznaje za słuszny i wnosi na Walne Zgromadzenie wniosek o zatwierdzenie bilansu i zestawienia wpływów i wydatków.

(—) B. Lelewel.

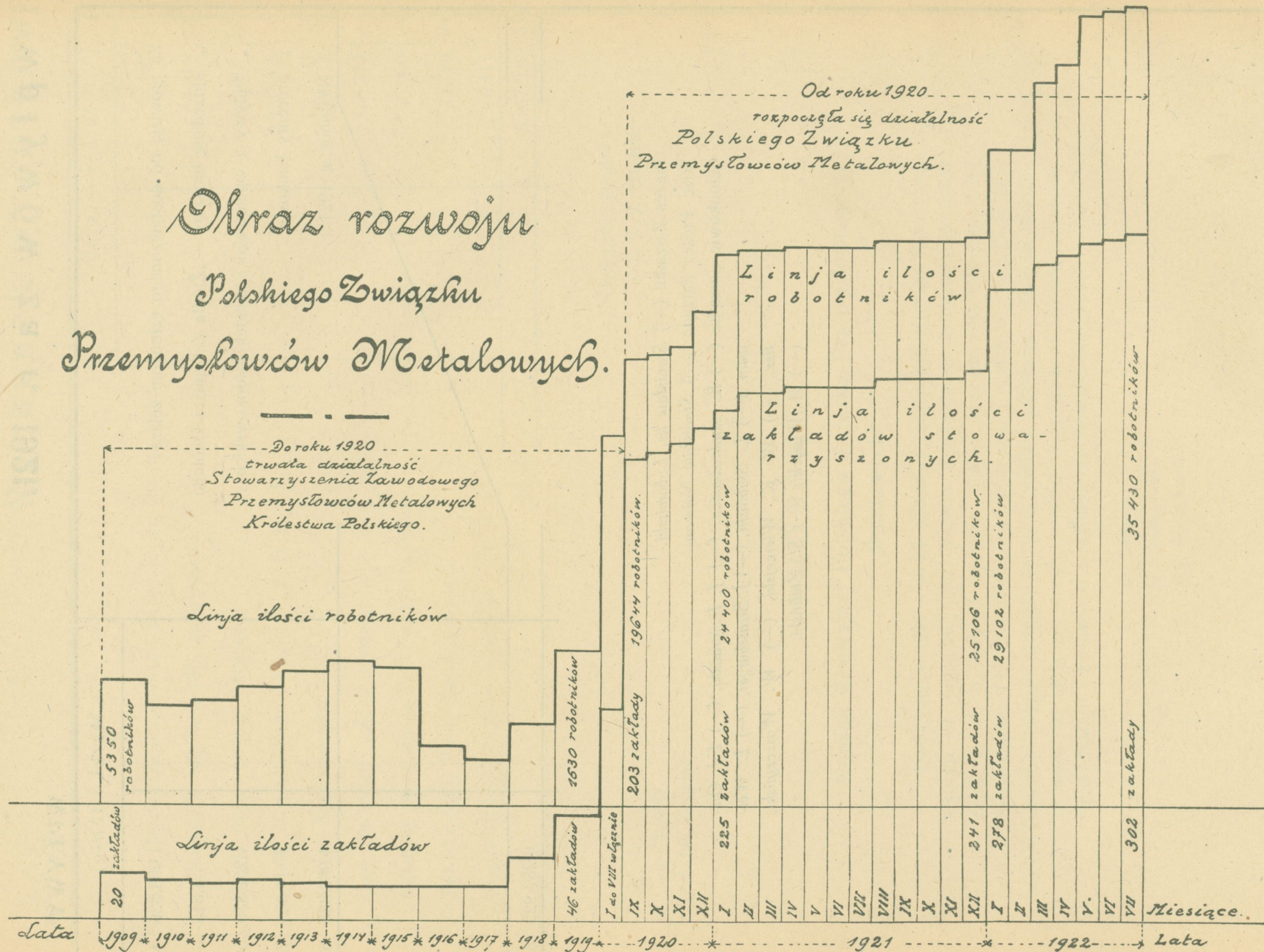
„ W. Januszewski.

„ Wł. Kłobukowski.

WPŁYWY

Członkowie Zarządu: (—) *K. Ambrozewicz*, (—) *J. Jeziorański*, (—) *Ed. Ortwein*, (—) *L. Skibiński*, (—) *J. Strassburger*, (—) *L. Welisz*, (—) *W. K. Wierzejski*, (—) *W. Woszczyński*, (—) *A. Wysocki*, (—) *St. Zieliński*.

Od roku 1920 -
rozpoczęła się działalność
Polskiego Związku
Przemysłowców Metalowych.

Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Oddział Warszawski. Zarząd Oddziału składał się z sześciu członków i trzech zastępców. Członkami Zarządu byli p. p. Kazimierz Ambrożewicz, Jan Jeziorański, Kazimierz Mieszczański, Stanisław Najman, Stanisław Jan Okolski i Edward Ortwein; zastępcami — p. p. Jan Dmochowski, Stanisław Młodzianowski i Wacław Woszczyński. Prezesem Zarządu był p. St. Najman, wiceprezesem — p. Jan Jeziorański.

Zarząd odbył w okresie sprawozdawczym 19 posiedzeń, z czego cztery posiedzenia w czasie od października do końca grudnia r. 1920, piętnaście posiedzeń — w r. 1921. Z tej ostatniej liczby trzecia część — pięć posiedzeń — przypada na jeden tylko miesiąc sierpień.

Przyczyną tak częstych zebrań Zarządu w tym miesiącu był wielki strajk robotników metalowych w Warszawie, który objął prawie wszystkie fabryki, zrzeszone w Oddziale Warszawskim, a który trwał od 11 do 27 sierpnia 1921 r. W styczniu tegoż roku odbyły się trzy posiedzenia Zarządu, poświęcone w znacznej części sprawie zawarcia umowy ze Związkami robotniczymi, która atoli podpisana nie została, ze względu, że robotnicy żądali bezterminowości umowy z wymówieniem dwutygodniowym.

Walne Zgromadzenie członków Oddziału Warszawskiego odbyło w okresie sprawozdawczym 10 posiedzeń, z czego 6 w roku 1921. Porządek dzienny tych zebrań obejmował sprawy organizacyjne Oddziału, sprawozdania z działalności Zarządu, oraz w dużej części

sprawy robotnicze, co do których Zarząd otrzymywał instrukcje i upoważnienia, informując się równocześnie o stanie zatrudnienia w fabrykach związkowych i o nastroju, panującym wśród robotników.

W sprawie płac robotniczych obowiązywały członków Oddziału do końca marca r. 1921 automatyczne comiesięczne podwyżki procentowe, stosowane w miarę wzrostu drożyzny podług wykazów komisji do badania zmian kosztów utrzymania, utworzonej przy głównym urzędzie statystycznym. Obowiązek ten wypływał z dobrowolnej deklaracji stowarzyszonych w Oddziale przemysłowców, po wygaśnięciu umowy zbiorowej, która trwała od maja do grudnia 1920 r. i nie była wznowiona. Od kwietnia 1921 r. podwyżki automatyczne zostały cofnięte i płace marcowe stosowane były w kwietniu, maju i czerwcu. Wskutek wzrostu drożyzny Zgromadzenie Walne przyznało na lipiec podwyżkę 20⁰/%-w w stosunku do płac czerwcowych, która obowiązywała także w sierpniu. Następna podwyżka na miesiąc wrzesień, wynosiła 45⁰/% w stosunku do płac lipcowych. Dalszy spadek siły nabywczej polskiego pieniądza papierowego spowodował nową podwyżkę płac robotniczych o 31⁰/% w stosunku do płac wrześniowych, którą przemysłowcy przyznali z własnej inicjatywy na miesiąc październik. Na tym nowym poziomie płace utrzymały się do końca r. 1921.

Place styczniowe r. 1921, które służyły za punkt wyjścia dla następnych podwyżek w ciągu tego roku, przedstawione są w następującej tablicy:

			Dniówki		Zapomogi aprowiza- cyjne za cały dzień		Razem	
			od	do			od	do
a)	dla	rzemieślników żonat. . .)	272,4	370,0	Mk.	197,2	469,6	567,2
		kawal. . .)			"	123,2	395,6	493,2
b)	"	pom. " fachowej żonat. . .)	204,6	253,8	"	203,7	408,3	457,5
	"	" " kawaler. . .)			"	127,2	331,8	381 —
c)	"	" " podwórzów. żonat. . .)	177,5	216,8	"	203,7	381,2	420,5
	"	" " kawaler. . .)			"	127,2	304,7	344 —
d)	"	kobiet rodzinnych)	143,3	180,2	"	190,9	334,2	371,1
	"	" niezamężn.)			"	119,2	262,5	299,4
e)	"	uczniów w I roku	60,1	71,6	"	59,5	119,6	131,1
	"	" " w II "	94,9	120,1	"	59,5	154,4	179,6
	"	" " w III "	148,0	186,2	"	61,5	209,5	247,7
f)	"	małolet. spełn. pracę pom.			"			
	"	niefachowego	119,7	150,3	"	59,5	179,2	209,7

Niżej podana tablica wykazuje wzrost procentowy płac robotniczych w poszczególnych miesiącach r. 1921 w stosunku do płac w miesiącu grudniu r. 1920 i w na-

stępnych miesiącach r. 1921, który powstał wskutek podwyżek, ustanawianych przez Zarząd Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M.)

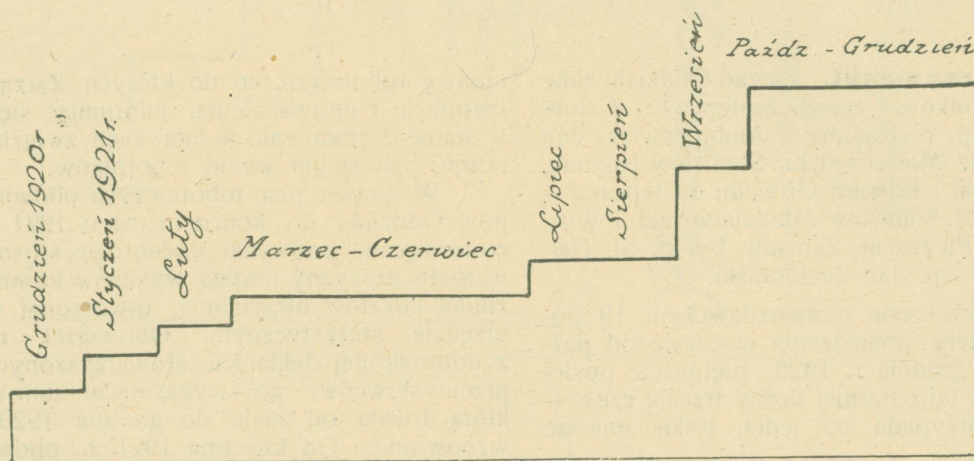
r. 1921

W stosunku do:	styczeń	luty	marzec kwiecień maj czerwiec	lipiec sierpień	wrzesień	październik listopad grudzień
grudnia r. 1920	47,36	85,75	124,53	169,43	290,67	411,78
stycznia r. 1921	0	26,05	52,37	82,84	165,12	247,31
lutego		0	20,88	45,06	110,34	175,54
marca, kwietnia, maja i czerwca			0	20,00	74,00	127,94
lipca sierpnia				0	45,00	89,95
wrzesnia					0	31,00
października, listopada i grudnia 1921 r.						0

Z powyższej tablicy wynika, że płace w październiku 1921 r. w stosunku do płac w grudniu poprzed-

niego roku wzrosły o 411,78% czyli przeszło pięciokrotnie.

Liczyby tablicy powyższej dają następujący obraz w wykresie.

Wzrost stosunkowy płac robotniczych w r. 1921.
w Oddziale Warszawskim P.Z.P.M.

Biuro Zarządu Oddziału Warszawskiego, który w końcu roku 1921 liczył 118 zakładów stowarzyszonych, udzielało członkom wyjaśnień i porad we wszelkich sprawach, dotyczących życia przemysłowego i administracji fabrycznej. Przeważna część zapytań i udzielanych informacji odbywała się drogą telefonicz-

ną. Niemniej liczne były zapytania o stosunki przemysłowe polskie, a w szczególności dotyczące działu przemysłu, reprezentowanego przez Związek, ze strony instytucji prywatnych, władz rządowych, konsulatów państw obcych i t. p.

Oddział Łódzko - Kaliski. Oddział liczył w końcu 1921 r. 27 zakładów z 1749 robotnikami. Zarząd składał się z sześciu członków i dwóch zastępców. Członkami byli p.p. Herman Wilde, dyrektor T-wa Akc. J. John w Łodzi (prezes Zarządu Oddziału), Edward Weigt, współwłaściciel firmy Weigt i S-ka (wiceprezes Zarządu), inż. Franciszek Pałaszewski, dyrektor T-wa Akc. Wytwórni Maszyn Młyńskich (skarbnik), oraz p.p. Reymont z Konina, H. Bąkowski ze Zdunskiej Woli i A. Drebert z Poddębic; zastępcami byli: p. Bauer z Łodzi i p. S. Sander z Kalisza.

Zarząd odbył w ciągu roku sprawozdawczego 8 posiedzeń, w tymże okresie czasu odbyło się 20 Walnych Zgromadzeń członków Oddziału. Na zebraniach rozważano przeważnie sprawy płac robotniczych oraz podania do władz rządowych w sprawach doty-

czących ogółu stowarzyszonych. Wskutek stałego zmniejszania się siły nabywczej marki polskiej zachodziła potrzeba podwyższania robocizny, co nastąpiło w r. 1921 pięciokrotnie: w lutym, marcu, lipcu, wrześniu i październiku. Strajków o charakterze zbiorowym było dwa. Od 27 lipca do 17 sierpnia trwał strajk rzemieślników i robotników warsztatowych, który zlikwidowano podwyżką: rzemieślnikom 50%, pomocy fachowej 35% i robotnikom 25%. Od 26 września do 26 listopada trwał strajk formierzy, który został zlikwidowany podwyżką poszczególnych pozycji cennika akordowego od 5% do 20%.

Płace robotnicze w przemyśle metalowym w Oddziale Łódzko - Kaliskim w r. 1921 podane są w następującej tablicy.

		Styczeń	luty	marzec do lipca włącznie	sierpień	wrzesień	październ. do grudnia włącznie
Rzemieślnicy:	żonaty	332.—	445.—	600.—	750.—	928.—	1184.—
	kawaler	238.—	351.—	506.—	656.—	834.—	1090.—
Pomoc fachowa:	żonaty	280.—	375.—	506.—	632.—	680.—	850.—
	kawaler	186.—	281.—	412.—	538.—	586.—	756.—
Robotnicy:	żonaty	262.—	350.—	472.—	590.—	600.—	750.—
	kawaler	168.—	256.—	378.—	496.—	506.—	656.—
Uczniowie:	w III roku	167.50	198.50	265.—	336.—	360.—	432.—
	„ II „	111.60	151.—	200.—	255.—	264.—	317.—
	„ I „	87.60	117.—	155.—	194.—	200.—	240.—

Kobiety i małoletni nie są zatrudnieni w przemyśle metalowym Oddziału Łódzko-Kaliskiego.

Ze spraw ogólnego znaczenia należy zaznaczyć, że w d. 28 kwietnia postanowiono przystąpić niezwłocznie do ściągania od poborów wszystkich pracowników podatku rządowego od dochodu. Uchwalono od 18 maja przesłać do Komisji Rewindykacyjnej przy ministerstwie przemysłu i handlu protest w sprawie zbyt dużych kosztów za zwrot maszyn, zarekwirowanych przez okupantów.

Na zebraniu d. 30 czerwca postanowiono wysłać prośbę do ministerstwa przemysłu i handlu o wyznaczenie jednego przedstawiciela Łódzkiego przemysłu metalowego do Rady przemysłowo-handlowej. Na temże zebraniu uchwalono zaprotestować przeciwko

taktyce organizacji „Targów Wschodnich” udzielania specjalnej uwagi firmom zagranicznym.

Na posiedzeniu w d. 30 listopada uchwalono protest przeciw wielce niezadawalniającemu zaopatrywaniu odbiorców w prąd elektryczny przez elektrownię miejską w Łodzi i wystosowano odpowiedni list do magistratu.

Ze spraw organizacyjnych należy zaznaczyć uchwałę, mocą której wprowadzono od d. 1 lipca 1921 r. ogólny cennik sprzedaży dla wszystkich odlewni. Cennik ten ulegał czterokrotnie podwyżkom, na zasadzie uchwał w d. 28 lipca, 1, 13 i 23 września 1921 r.

Oddział Radomsko-Kielecki. Na terenie Oddziału w końcu roku 1921 znajdowało się 31 fabryk stowarzyszonych, liczących 3690 robotników. Z tej liczby członków czynnych Oddziału było 21 z 2664 robotnikami.

Zarząd Oddziału składał się z 5 członków i 5 zastępców. Członkami byli p.p. Stanisław Starke, Kazimierz Witwicki, L. Mieszalski, H. E. Goldblum i M. Hochberg, zastępcami—p.p. W. Kechel, S. Szartowski, T. Korolczuk, J. Rozenberg i S. Kronenblum. Prezesem Zarządu był p. St. Starke, wiceprezesem—p. inż. W. Kechel. Zarząd Oddziału odbył w r. sprawozdawczym 5 posiedzeń; Zgromadzeń Walnych członków odbyło się 16.

Oddział ukonstytuował się d. 6 lutego 1921 r. na zebraniu organizacyjnym, na którym powzięto jednomyślną uchwałę utworzenia Oddziału Radomsko-Kieleckiego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych z siedzibą w Radomiu, oraz zaangażowania stałego, płatnego kierownika Oddziału. Na koszt utrzymania biura Oddziału ustalono składkę w wysokości 20 marek miesięcznie od robotnika, która ku końcowi roku została podwyższona do 40 mk. Na kierownika Oddziału powołano od dnia 1 kwietnia p. Jana Babicza i od tej daty Oddział formalnie zaczął swoją działalność.

Liczne Zgromadzenia Walne członków Oddziału i posiedzenia Zarządu poświęcone były, prócz spraw ogólnej natury, przeważnie sprawom robotniczym. Szczegółowe sprawozdanie Zarządu Oddziału zawiera następujące ważniejsze momenty.

W dniu 21 kwietnia Zgromadzenie Walne uchwaliło, że dodatek drożyzniany do płac robotników ma być jednakowy w całym Oddziale, a mianowicie: dla dniówki i lonowych ma wynosić 80 Mk. dziennie, dla akordowych—32 mk., dla kawalerów i panien—50%, a dla małoletnich—30% tego dodatku. Zarobek kobiet ma stanowić 50% zarobku mężczyzn. Podczas choroby robotnik ma pobierać 50% średniego zarobku—zasadniczego i dodatku drożyznianego łącznie—do

6 tygodni. W części, dotyczącej dniówki i lonowych, uchwała powyższa została poddana rewizji przez Walne Zgromadzenie dnia 5 czerwca, które uchwaliło pozostawić w tym względzie członkom Oddziału wolną rękę, z zastrzeżeniem, że w żadnym razie nie wolno przekroczyć norm z przed 21 kwietnia. Na posiedzeniu w d. 26 czerwca postanowiono, że na wypadek śmierci w rodzinie robotnika ustanawia się jednorazową zapomogę na pogrzeb: robotnika 4000 mk., jego żony—2500 mk., dziecka—1000 mk. Na tem samym posiedzeniu uchwalono podwyżki płac zasadniczych, przy utrzymaniu norm kwietniowych dla zapomóg drożyznianych, zaś na posiedzeniu d. 12 lipca ustanowiono stawki płac zasadniczych w markach za godzinę pracy. Dnia 9 sierpnia powzięto uchwałę przeprowadzenia pertraktacji ze Związkiem Zawodowym Robotników Przemysłu Metalowego w sprawie umowy zbiorowej, którą istotnie zawarto w d. 11 i 12 sierpnia. Żądaniu Związku Robotn. przeprowadzenia rewizji tej umowy odmówiono uchwałą z d. 18 września. W ciągu października prowadzono pertraktacje ze Związkiem Zaw. Rob. w sprawie nowych żądań. Pertraktacje te, wznowiane parokrotnie, nie doprowadziły do porozumienia i Związek robotniczy ogłosił strajk. Na skutek interwencji okręgowego inspektora pracy wznowiono pertraktacje, udzielając delegacji Oddziału w d. 27 października nieograniczonych pełnomocnictw. Listem z d. 6 listopada Związek Zaw. Robotn. zawiadomił, że przyjmuje warunki pracodawców. Na skutek tego listu zapadła uchwała Oddziału w d. 9 listopada, że przemysłowcy mogą uruchomić w miarę możliwości swoje fabryki na poprzednich warunkach płacy bez dodatku drożyznianego.

Zarząd Oddziału zajmował się, między innymi sprawami natury ekonomicznej, sprawą cel ochronnych i kredytów rządowych; dla przedstawienia postulatów Oddziału w tych sprawach instytucjom miarodajnym wybrał delegację specjalną.

W ciągu dziewięciu miesięcy działalności biura Oddziału Radomsko-kieleckiego P. Z. P. M., od 1 kwietnia do 31 grudnia r. 1921 wyszło z biura cyr-

kularzy, okólników i korespondencji wszelkiego rodzaju 1419 numerów, przyczem załatwiono 400 listów.

W niżej podanej tablicy wykazane są zmiany, jakie zachodziły w płacach robotniczych dniówkowych,

łącznie z zapomogą drożynianą w ciągu r. 1921 w Oddziale Radomsko-Kieleckim. W Oddziale tym nie czyniono różnicy, pod względem płacy, pomiędzy żonatymi a kawalerami, zamężnymi i pannami.

Kategorie pracowników	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
Rzemieślnicy I	432	432	447,4	447,4	435,4	458,4	598	900	900	900	900	810
II	390,4	390,4	427,4	427,4	415,4	438,4	578	856	856	856	856	771
III	340,8	340,8	407,4	407,4	400,4	418,4	518	800	800	800	800	720
Pomoc fachowa	252	252	314,6	314,6	304,6	337,6	416	720	720	720	720	648
Robotnicy	220	220	305,4	305,4	295,4	328,4	407	644	644	644	644	580
Kobiety	154	154	204	204	194	229,6	284	450	450	450	450	405
Uczniowie	od 96,— do 102,4	96,— 102,4	102,— 148,—	102,— 148,—	96,— 135	105,— 168	130,— 215	248,— 584	248,— 584	248,— 584	248,— 584	224,— 526,—
Małoletni	110	110	152,7	152,7	147,7	164,2	203,5	322	322	322	322	290

Oddział Lubelski. Do Oddziału należało 9 fabryk Związkowych, zatrudniających 995 robotników w r. 1921. Zarząd Oddziału składał się z pięciu członków, którymi byli p. p. Teofil Łaskiewicz—prezes Oddziału, Ludwik Hafner—vice-prezes, Jan Markowicz—sekretarz, Wacław Moritz i T. Kujawski.

W roku sprawozdawczym odbyło się 24 zebrań ogólnych, poświęconych przeważnie rozważeniu spraw robotniczych.

Płace dniówkowe wraz z zapomogą aprowizacyjną wynosiły na początku i w końcu roku sprawozdawczego następujące sumy w markach polskich:

		Styczeń r. 1921		Grudzień r. 1921	
		od	do	od	do
Rzemieślnicy	żonaci	392,—	462,—	968,48	1120,48
	kawalerowie	339,20	409,20	798,68	950,68
Pomoc fachowa	żonaci	336,96		864,48	
	kawalerowie	284,16		694,68	
Pomoc podwórzowa	żonaci	306,96		800,48	
	kawalerowie	254,16		630,68	
Kobiety		164,24		390,54	
Uczniowie w I roku		84,24		275,04	
" " II "		129,20		316,00	
" " III "		169,20		399,84	
" " IV "		209,20		483,44	

W dniu 12 kwietnia 1921 r. wybuchł ogólny strajk w fabrykach metalowych Oddziału Lubelskiego,

który został ukończony d. 20 maja tegoż roku bez rezultatu dla robotników.

Oddział Kujawsko-Płocki. Na terenie Oddziału było 13 fabryk, należących do Związku. Fabryki mieściły się we Włocławku, w Płocku, Kutnie, Łowiczu, Płońsku, Żychlinie i Sierpcu. Zarząd składał się z pięciu członków, którymi byli p. p. inż. Zygmunt Ślósarski; inż. Salomonowicz i Wiktor Mühsam z Włocławka, inż. Ottomański z Kutna i p. M. S. Sarna z Płocka. Prezesem Zarządu był inż. Zygmunt Ślósarski.

Ze względu na trudności komunikacyjne Oddział nie zwoływał Zgromadzeń Walnych, natomiast Zarząd odbył 10 zebrań, zwoływanych w miarę potrzeby, przeważnie w sprawie normowania płac robotniczych; kilka zebrań poświęcono sprawom kalkulacji maszyn.

Oddział nie posiada własnego sekretarza. Na koszty korespondencji i wydatki kancelaryjne wyznaczona była składka jednorazowa po 2000 mk. od każdej fabryki, należącej do Oddziału.

Rezultaty pertraktacji Zarządu ze Związkami robotniczymi rozsyłane były każdorazowo fabrykom, należącym do Oddziału. O wszelkich zmianach w płacach robotniczych Zarząd Oddziału komunikował Zarządowi Związku w Warszawie. Płace te, jako dniówkowe łącznie z zapomogą aprowizacyjną, kształtowały się w sposób następujący:

Kategorie pracowników	Styczeń	Luty do czerwca włącznie	Lipiec i sierpień	Wrzesień	Październik do grudnia włącznie
Rzemieślnicy I	350,—	450,—	725,—	950,—	1160,—
II	340,—	440,—	650,—	865,—	1076,—
III	330,—	430,—	600,—	800,—	1010,—
Pomoc fachowa	306,—	409,—	500,—	660,—	870,—
Robotnicy	300,—	390,—	490,— 475,—	660,— 640,—	870,— 850,—
Uczniowie w III roku	—	—	—	260,—	310,—
II "	94,—	124,—	144,—	186,—	236,—
I "	90,—	120,—	136,—	176,—	226,—

W Oddziale Kujawsko-Płockim nie czyni się różnicy w płacach robotników żonatych i kawalerów.

Oddział Lwowski. Oddział Lwowski zorganizował się w końcu r. 1921, licząc w tym czasie 9 fabryk z 433 robotnikami. Prezesem Oddziału był p. dr. inż. Stanisław Bieńkowski ze Lwowa. Płace robot-

nicze w fabrykach metalowych na terenie tego Oddziału, jako dniówkowe wraz z zapomogą aprowizacyjną, wynosiły w r. 1921 dla niżej podanych kategorii pracowników w markach polskich:

		styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień i październik	listopad i grudzień
Rzemieślnicy	I	200	240	240	420	480	520	640	1056	1200	1800
	II	192	208	208	400	400	440	480	880	1040	1600
	III	176	192	192	384	384	384	440	720	880	1320
Pomoc fachowa		160	176	192	336	336	368	368	528	640	960
Robotnicy		100	100	116	208	256	288	320	440	520	720
Kobiety		44	44	44	84	104	104	112	160	200	280
Uczniowie		24	24	24	48	60	60	64	80	96	136

Oddział Cieszyński. Oddział Cieszyński z siedzibą w Bielsku zorganizował się również w końcu roku 1921. Na terenie Oddziału było czynnych 19 fabryk, należących do Związku, z 4071 robotnikami. Prezesem Oddziału był p. dr. Teodor Weinschenck.

Przeciętne płace dniówkowe przy 8 godzinnym dniu pracy, wraz z zapomogą aprowizacyjną, zmieniały się w ciągu r. 1921 w sposób następujący (w markach polskich).

	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
Rzemieślnicy	216	360	392	432	440	448	592	768	896	1216	1688	1608
Pomoc fachowa	168	280	304	336	344	352	464	592	688	944	1304	1240
Robotnicy	136	224	240	264	272	280	368	472	560	760	1152	1096
Małoletni	96	160	168	184	192	196	248	320	376	512	712	672

Pozostałe Oddziały Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, które znajdowały się w r. 1921

jeszcze w okresie organizacji nie składały swoich sprawozdań.

NR.INW.474

ŹRÓDŁA ZAKUPU
WYROBÓW PRZEMYSŁU METALOWEGO,
zrzeszonego
W POLSKIM ZWIĄZKU
PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

№ № _{porządkowe}	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
1	Ałapin B-cia, Fabryka Maszyn. Warszawa, — Leszno 76.	Czesław Ałapin, Ogrodowa 29.
2	Ambrożewicz Władysław, Odlewnia Żelaza. Warszawa, — Kolejowa róg Karolkowej.	Kazimierz Ambrożewicz, Złota 76.
3	„Arma”, Fabryka Wyrobów Stalowych Ostrych. Warszawa, — Chłodna 29.	Wacław Gorzkowski, Chłodna 29.
4	Aronowicz B., Fabryka Mebli Żelaznych. Warszawa, — Smocza 37.	Józef Aronowicz, Smocza 37.
5	Aronowicz J., Wolska Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych. Warszawa, — Młynarska 26.	Władysław Weisblatt, Gęsia 25.
6	„Babbit”, Fabryka Amunicji, Armatur i Odlewnia, Cholewiński i Wąsowski. Warszawa-Mokotów, — Kazimierzowska 19.	Wacław Wąsowski, Żórawia 4-a.
7	Bartosiewicz J. i A. Dobrowolski, Odlewnia Żelaza i Metali. Warszawa, — Szara 1.	
8	Belgijska Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Drutu, Szyftów i Gwoździ. Warszawa-Praga, — Objazdowa 1.	Juljan Weliński, Żórawia 22. Józef Kernbaum, Czackiego 1.
9	Bernat B-cia, Zakłady Mechaniczne i Konstrukcyjne, Sp. z ogr. odp. Warszawa, — Kacza 4.	Witold Iłakowicz, Kredytowa 16.
10	Bieńkowski W. i S-wie, Fabryka Wszelkich Wyro- bów Stalowych. Warszawa, Nowe-Miasto — Piesza 1.	Erazm Bieńkowski, Piesza 1.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	251-25	Maszyny blacharskie, prasy ekscentryczne, szlifierki, tokarki, baby parowe i ręczne i urządzenia do zabijania pali.	I
	13-99 74-99	Odlewy żeliwne.	V
	236-69	Szable, tasaki, noże i t. p.	IV
	47-49	Meble żelazne, łóżka żelazne, wózki dzieciinne, welocypedy.	VIII
	79-83	Odlewy żeliwne, maszyny rolnicze.	II V
	91-81	Amunicja karabinowa, armatury, dzwony, odlewy metalowe, biały metal.	V IX X
	222-36	Odlewy żeliwne i metalowe.	V
„Otlet”	6-81	Gwoździe, sztyfty do obuwia, drut żel., telegraficzny i telefoniczny, drut kolczasty, drut stalowy, skoble do drutu kolczastego, łańcuchy.	VIII X
	37-04	Prasy frykcyjne, osie do wozów.	I VIII
„W. Bienkowski”	18-57	Noże, noże do sieczkarń i t. p.	IV

№ porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
11	Bledzewski A., Odlewnia Metali. Warszawa, — Sprzeczna 4.	A. Bledzewski, Sprzeczna 4.
12	Borkowscy B-cia, Fabryka Artykułów Elektrotechnicznych. Warszawa, — Jerozolimska 6.	Jan Borkowski, Jerozolimska 6.
13	Bormann, Szwede i Sp., Zakłady Mechaniczne, Tow. Akc. Warszawa, — Srebrna 16.	Tadeusz Sniechocki, Srebrna 16.
14	Borowski G., Fabryka Broni Siecznej. Warszawa, — Leszno 27.	G. Borowski, Leszno 27.
15	Brandel, Witoszyński i Sp., Zakłady Mechaniczne Tow. firm.-kom. Warszawa-Praga, — Grochowska 37/39.	Stefan Twardowski, Grochowska 37.
16	Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. Warszawa, — Senatorska 33.	Wacław Błażejowski, Hoża 1, m. 5.
17	„Compensator”, Towarzystwo Fabryki Przewodów Rurowych W. Maciejewski i Sp. Warszawa, — Przemysłowa 32.	Wacław Kossowski, Piękna 4.
18	„Ćwiek”, Fabryka Gwoździ i Drutu, Sp. Akc. Warszawa, — Okopowa 21/23.	Bolesław Peretjatkowicz, Miodowa 6.
19	„Cyrkon”, Fabryka Lamp Elektrycznych, Sp. Akc. Warszawa, — Nowowiejska 13.	Edward Potemski, Nowowiejska 13.
20	Deloff August, Fabryka Imadeł. Warszawa, — Mazowiecka 11.	August Deloff, Mazowiecka 11.
21	„Drut”, Warszawska Fabryka Drutu i Gwoździ J. B. Rozenfeld. Warszawa, — Przyokopowa 12.	Józef Rozenfeld, Marszałkowska 137.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	14-93	Armatury, odlewy metalowe.	I V
	84-66	Materiały instalacyjne elektrotechniczne: tłoczone, drykowane i toczne.	III
„Bormanszwede”	7-22 20-86	Kotły parowe, ruszta ruchome, aparaty do zmiękczenia i oczyszczania wody, kompletne urządzenia cukrowni, rafinerji, gorzelni, drożdżowni i rektyfikacji, pompy, maszyny parowe, wagi automatyczne, beczki żel., rezerwoary.	I VI VIII
	143-86	Szable, bagnety.	IV
	48-86	Pompy, turbiny parowe do 100 HP, kompresory, pierścienie tłokowe.	I
„Agrodzki”	1-59	Maszyny rolnicze.	II
„Compensator”	233-12 18-72	Przewody rurowe, rury faliste, przewody rurowe dla wysokich ciśnień i przegrzanej pary, rury kotłowe, kołnierze, odwadniacze, podstawki ruchome i nieruchome, rury spawane z blachy, rury dymowe i wylotowe.	VIII
„Esbe”	284-51 305-51	Gwoździe, drut.	XI
„Cyrkon”	60-81	Lampki elektryczne.	III
	1-35	Imadła równoległe, imadła do rur, piły do metali.	I
„Rozenfeld Warszawa Marszałkowska 137”	19-32 12-67	Gwoździe, drut.	XI

N ^o N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
22	Drzewiecki i Jeziorański, Budowy Maszyn i Urządzeń Sanitarnych Tow. Akc. Warszawa, — Jerozolimska 71.	Jan Jeziorański, Jerozolimska 71.
23	Dziewulski Józef i Sp., Fabryka Narzędzi do Obróbki Metali. Warszawa, — Kolejowa 51.	Józef Dziewulski, Kolejowa 51.
24	Eberhard, Wolski i Sp., Fabryka Wyrobów Żelaznych i Odlewnia Żelaza. Warszawa, — Szara 12.	
25	„Elektra”, Polska Wytwórnia Artykułów Elektrotechnicznych i Metalowych. Warszawa, — Królewska 16.	D. Jabłoński, Królewska 16.
26	„Elibor”, Sp. Akc. Handlowo-Przemysłowa Ł. J. Borkowski. Warszawa, — Mazowiecka 11.	Inż. Mickiewicz, Mazowiecka 11.
27	„Ergon”, Fabryka Przyrządów Fizycznych. Warszawa, — Pawia 94.	L. Wertenstein, Wielka 8.
28	Feingold Z. i Sp. Inż., Warszawska Fabryka Maszyn Windowych. Warszawa, — Chłodna 5.	Z. Feingold, Chłodna 5.
29	Fink i Wille. Warszawa, — Elektoralna 23.	Edward Szreder, Chłodna 44, m. 3.
30	Fogelnest I. „Rola”, Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Marszałkowska 11/13.	Bernard Fogelnest, Marszałkowska 15-a.
31	Fortwängler B-cia, Fabryka Zegarów. Warszawa, — Okopowa 26.	Karol Hettich Mazowiecka, 2.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Dejot”	7-74	Ogrzewanie, wentylacja, wodociągi, kanalizacja, pralnie, kuchnie, rzeźnie, urządzenia ogniotrwałe dla płynów łatwo palnych.	VI VII
	47-63	Gwintownice, gwintownice do rur, gwintowniki, rozwiertniki, obcinaki do rur, kleszcze do zakręcania rur, grzechotki, frezy.	IV
	16-06	Odlewy żelazne, konstrukcje żelazne, urządzenia zakładów gazowych, pędnie, wagoniki, tarcze obrotowe, rezerwoary, kominy, windy, słupy i kroksztyny (wsporniki) latarniowe.	I V VI
	118-14	Wyroby elektrotechniczne i metalowe, żyrandole.	III
„Elibor”	279-16	Remont samochodów i traktorów.	I
	223-56	Aparaty fizyczne, radiotelegraficzne, urządzenia sanitarne, części amunicji.	IV VII X
	47-78	Windy, wciągi, dźwigniki, łańcuchy.	I VIII
	38-45	Drzwiczki hermetyczne, piece i kuchnie żelazne.	V VIII
	29-08 285-14	Kosy do sieczkarń zwyczajnych i bębnowych, nożyki, stalniczki, kosy i grzbiety do żniwiarów i kosiarek, sprzężyny i redliczki, kroje talerzowe do pługów, noże do siekaczy, pługi, tasaki, noże kuchenne, rzeźniczkie i szewskie, galanteria metalowa, noże, widelce i łyżki stołowe aluminiowe.	II IV VIII IX
„Brafo”	80-41	Zegary - budziki, wyroby tłoczone.	IV IX

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
32	Fosforbronzu i Fosforbabitów Warszawska Fabryka K. K. Mieszczański. Warszawa, — Leszno 119.	Kazimierz Mieszczański, Wilcza 65, m. 1.
33	Fraget Józef, Fabryka Wyrobów Srebrnych i Platrowanych. Warszawa, — Elektoralna 16.	Jan Dmochowski, Królewska 29. Włodzimierz Pruszewski, Żelazna 42.
34	Gastman P., Fabryka Wag. Warszawa, — Marszałkowska 71.	Paweł Gastman, Wilcza 45.
35	Geisler B-cia, Okolski i Patschke, Tow. Akc. Fabryki Maszyn. Warszawa, — Leszno 128.	Wacław Pietraszewicz, Leszno 128.
36	Gerlach G., Specjalna Fabryka Instrumentów Geodezyjnych i Rysunkowych. Warszawa, — Tamka 40.	Henryk Voellnagel, Tamka 40.
37	Gołębiowski T., Mokotowska Odlewnia Żelaza. Warszawa - Mokotów, — Madalińskiego 43.	T. Gołębiowski, Mokotów, Madalińskiego 43.
38	Gostyński Wł. i Sp., Tow. Akc. Fabryki Wyrobów Żelaznych. Warszawa, — Mokotowska 3.	Stanisław Gostyński, Mokotowska 3. Antoni Wysocki, Moniuszki 8.
39	Graff B-cia Ed. i D., Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Grzybowska 13.	Djonizy Graff, Nowo-Senatorska 10.
40	Gwiżdziński i Sp., Fabryka Armatur i Odlewów. Warszawa - Mokotów, — Langnerowska 29.	Gustaw Wojciechowski, Koszykowa 35.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Fosforbronz”	198-82 85-55 23-40	Odlewy metalowe, biały metal.	V
	4-80 41-69	Wyroby srebrne i platerowane: łyżki, noże, widelce, galan- terja, przedmioty kościelne, blacha mosiężna.	IX
	106-65	Wagi stołowe i dziesiętne.	IV
„Bragop”	1-98	Walce szosowe — parowe i konne, gazownie, kompresory, aparaty dezynfekcyjne, zbiorniki, kotły ogrzewalne, konstrukcje żelazne, dźwigi, odlewy żel.	I V VII
	20-67	Teodolity, tachymetry, kipregle, astrolabje, niwelatory, ane- roidy, planimetry, pantografy, skale, miary, cyrkle, lornetki.	VI
	16-83	Odlewy żeliwne.	V
„Tagos”	14-84 14-64	Konstrukcje żel., tramwaje, wagony towarowe i osobowe dla kolei podjazdowych, utensylja kolejowe, narzędzia do budowy i eksploatacji kolei, wagoniki wywrotowe, windy, dźwigi, dźwigniki, kuźnie polowe, beczki żel., kasetki, prasy kopjowe, wyroby blaszane, odlewy żel. i metalowe. Brony sprężynowe, złożenia osiowe, aparaty pociągowe, resory, maźnice, rozjazdy, tarcze obrotowe.	I II V VIII IX
	99-62	Sztyfty do obuwia.	VIII
	4-57	Armatury do kotłów, maszyn parowych, dla cukrowni, bro- warów, gorzelni, rektyfikacji etc., armatury na prze- grzaną parę i do centralnych ogrzewań, odlewy meta- lowe, biały metal.	I V

N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
41	„Hencil”, Fabryka Ogniw Galwanicznych i Przyborów Elektrycznych Tow. Kom. Warszawa, — Żelazna 67.	Henryk Silberman, Waliców 17, m. 5.
42	Henneberg B-cia, Fabryka WYROBÓW Platerowanych. Warszawa, — Wolska 17.	Józef Strasburger, Chłodna 45.
43	Horoch Tadeusz Inż., Młotownie i Zakłady Przemysłowe. Warszawa, — Służewska 7.	Tadeusz Horoch, Służewska 7.
44	Jarnuszkiewicz Piotr i Sp., Fabryka Urządzeń Medyczno-Mechanicznych, Dentystycznych i Łóżek Metalowych. Warszawa, — Gęsta 16.	Stanisław Szczęsny, N.-Świat 7.
45	Jenike B-cia, Inż. Warszawa, — Żórawia 12.	Karol Jenike, Żórawia 12.
46	„Kabel”, Towarzystwo Przemysłowe Sp. z o. o. Warszawa, — Sienkiewicza 1.	Juljan Lukrec, pl. Napoleona 1.
47	Karsch W. i S. Jarkowski, Inż., Odlewnia Lano-Kutego i Zwyczajnego Żelaza, dawn. Al. Patzer i Sp. Warszawa, — Grochowska 117.	Kazimierz Jarkowski, Al. Jerozolimskie 11.
48	Kemnitz W., Warszawska Fabryka WYROBÓW Ołowianych i Cynowych. Warszawa-Praga, — Terespolska 24.	Wojciech Kemnitz, Praga — Zygmuntowska 2, m. 2.
49	Klepfisz i Sp., Fabryka Maszyn i Przyrządów Młynarskich. Warszawa, — Twarda 16.	A. Cukier, Złota 20.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	189-14	Elementy galwaniczne i wyroby elektrotechniczne.	III
	1-24	Łyżki, noże i widelce platerowane, galanterja, naczynia pla- terowane, samowary, imbryki, platery, przedmioty kościelne, blacha mosiężna.	IX
	402-02	Latarnie i generatory samochodowe, dźwigniki, klaksony, pompki, świece „Jola“.	I IX
„Tadmar”	93-84 84-26	Urządzenia medyczno - mechaniczne, kompletne urządzenia wewnętrzne szpitali, ambulansów, gabinetów lekarskich i dentystycznych, łóżka metalowe, wyroby tłoczone i ślusarskie.	VII VIII
„Brajanike”	29-64 220-00	Dźwigi ręczne i mechaniczne, karczowniki.	I
	137-84 281-20	Przewodniki elektryczne.	III
	13-73	Odlewy żelazne zwykłe, tyglowe, twarde, lano - kute.	V
„Kute”			
„Plostannum”	84-24	Blachy ołowiane i cynowe, rury ołowiane, rury do organów, plomby ołowiane, wyroby ołowiane i cynowe, drut z ołowiu, cyny i kompozycji, folja ołowiana, cynfolja, stanjol, cyna do lutowania.	IX
	32-88	Żubrowniki, pędnie.	I

N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
50	Kłobukowski, Dr. W. P., Fabryka Przyrządów i Urządzeń Ogrzewniczych i Zdrowotnych. Warszawa, — Jerozolimka 67.	Władysław Kłobukowski, Jerozolimka 67.
51	Konrad, Jarnuszkiewicz i Sp., Tow. Akc. Zakładów Wytwarzania Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Grzybowska 25.	Stanisław Młodzianowski, Grzybowska 25.
52	Krajowa Fabryka Drutu i Gwoździ. Warszawa, — Grzybowska 49.	A. Wołkostawski, Grzybowska 49.
53	Krzykowski Alfred, Fabryka Wag, Sp. z o. o. Warszawa, — Chłodna 14.	Wilhelm Krzykowski, Piękna 45, m. 2.
54	Kucharski J., Odlewnia Żelaza. Warszawa, — Młynarska 53.	K. Kucharski, Młynarska 53.
55	Langiewicz S., Odlewnia Metali. Warszawa, — Przyokopowa 10.	Stefan Langiewicz, Przyokopowa 10.
56	Lesiński Konstanty i Sp., Warszawska Odlewnia Metali. Warszawa, — Leszno 78.	Artur Falk, Leszno 78.
57	Lilpop, Rau i Loewenstein, Akc. Tow. Przemysłowe Zakładów Mechanicznych. Warszawa - Wola, — Bema 65.	Jerzy Komorowski, Bema 65. Wacław Woszczyński, Nowowiejska 8. Józef Zaporski, Bema 65.
58	Lisowski M., Sp. Akc. Handlu i Przemysłu Metalowego. Warszawa, — Nowowiejska 22.	Maksymilian Lisowski, Hoża 27. Zygmunt Jabłoński, Jerozolimka 45.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Multiplikator”	15-03 15-04	Multiplikatory ogrzewania, drzwiczki hermetyczne, piece że- lazne, kaloryfery żelazne, nasady kominowe i wentyla- cyjne, wentylatory mech. i ręczne, wentylatory turbi- nowe, urządzenia kąpielowe, wanny, pralnie, wrzątniki, kuchnie polowe, piekarnie polowe, urządzenia do prze- tworów z owoców i warzyw, płuczki, obieraczki, krajalnice, wygłabiarki, gniotowniki, prasy, przecieracz- ki, szatkownice, silniki wiatrowe.	I VI VII VIII
„Konjar”	5-98 83-15	Łóżka metalowe, meble żel., urządzenia szpitali, gabinetów lekarskich, dźwigniki, wózki bagażowe.	VII VIII
	71-58	Drut i Gwoździe.	XI
	239-11	Wagi stołowe, dziesiętne i setne, miary i odważniki.	IV
	156-21	Odlewy żeliwne.	V
„Langiewicz”	170-54	Odlewy metalowe, biały metal.	V
„Ełhau”	279-36	Odlewy metalowe, biały metal.	V
„Lilpoprau”	4-27 4-43 160-37	Wagony osobowe 3 i 4 osiowe, wagony towarowe kryte, platformy i węglarki, wagony specjalne do przewozu spirytusu, nafty i kwasów, wagony-chłodnie, części zapasowe do wagonów i parowozów, rozjazdy kolejo- we, zwrotnice i krzyżownice, rury wodociągowe lane, pontony i wozy wojskowe, odlewy żel., imadła sty- ryjskie, narzędzia do obróbki metali, sprawdziany, frezy.	I IV V VI
„Emlis”	173-90 210-59 149-16	Kotły parowe, zbiorniki, kominy żel., beczki żel., buljery, tramwaje, wagoniki, rozjazdy, tarcze obrotowe, kon- strukcje żel., maszyny cegielniane, maszyny i narzędzia rolnicze, armatury.	I II VI

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
59	Lukrec Juljan Inż., Fabryka Aparatów Elektrycznych. Warszawa, — Ceglana 9.	Juljan Lukrec, Pl. Napoleona 1.
60	Łęgiewski i Hartwig, Fabryka Maszyn i Kamieni Młyńskich. Warszawa-Praga, — Szeroka 11.	Władysław Hartwig, Szeroka 11.
61	Makarewicz Jan i Sp., Fabryka Kotłów Parowych i Konstrukcji Żelaznych. Warszawa-Mokotów, — Fortowa 10.	Jan Makarewicz, Mokotów — Forto- wa 10.
62	Mann Alfons, Fabryka Narzędzi Chirurgicznych, We- terynaryjnych i Wyrobów Stalowych Ostrych, Sp. Akc. Warszawa, — Plac Małachowskiego 2.	Edmund Piaszczyński, Nowogrodzka 6-a.
63	Margulies B-cia, Fabryka Drutu i Gwoździ. Warszawa, — Wolność 17/19.	Leon Margulies, Widok 23.
64	Mencel B-cia, Fabryka Wyrobów Ślusarskich. Warszawa, — Czerwonego Krzyża 3.	Antoni Mencel, Czerwonego Krzyża 3.
65	„Meta” A. Wróblewski i Sp., Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Czerniakowska 160.	Aleksander Wróblewski, Wilcza 11.
66	„Metallum”, Sp. Akc. Warszawskiej Odlewni i Fabryki Maszyn. Warszawa, — Wolska 94.	Leopold Romanus, Graniczna 6.
67	„Moc”, Fabryka Maszyn i Kotlewnia, Sp. z o. ¹ o. Warszawa, — Wolska 123.	Stefan Bystydzieński, Sadowa 14.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Lukwar”	281-20 137-84	Przełączniki, wyłączniki, bolce bezpiecznikowe, paski topi- kowe, piorunochrony, zatyczki, niple, wieszaki, śruby kontaktowe, sznury, drut bobinowy, drut dzwonkowy, tablice rozdzielcze.	III
„Łęgiewski, Praga Warsz.”	16-08	Wialnie, maszyny зубrowe, postawy walcowe pojedyncze i podwójne, pytle płaskie i odśrodkowe, wialnie kaszo- we, filtry do kurzów, filtry i wentylatory aspiracyjne, perlaki automatyczne i zwykłe, krajalnice, łamacze, sortowniki, jagielniki, pędnie.	I II
	5-83	Kotły parowe, aparaty dla cukrowni, gorzelni, browarów, fabryk chemicznych, zbiorniki, beczki żel., cysterny, konstrukcje żel., rury wiertnicze i komunikacyjne.	VI
	10-25	Narzędzia anatomiczne, chirurgiczne, przybory i aparaty le- karskie, narzędzia weterynaryjne, noże ogrodnicze, szewckie, rymarskie, garbarskie, rzeźnicze.	IV
	252-47	Drut i gwoździe.	XI
	13-83	Sikawki, łańcuchy Galla, przyrządy telegraficzne, wyroby ozdobnicze kute, kraty, balkony, bramy, okna, krzyże.	I VIII
	253-62	Beczki żel., naczynia mleczarskie, kotły, kubły, miski, wyro- by blaszane.	VIII
	118-07	Odlewy żeliwne, wałki żeliwne, odlewy na pierścienie do tłoków, klocki hamulcowe.	V
„Moc”	148-30	Maszyny i aparaty dla cukrowni, prasy do wyśrodków, pra- sy tarczowe do wyrobu kostek, rębacze, młynki, piece wapienne z podnośnikami elektrycznymi i wodnymi, dźwigi elektryczne, podnośniki ruchome, kolejki wiszą- ce, maszyny dla fabryk tytoniowych, krajalnice do tytoniu.	I VI

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
68	Mostów Budowy Fabryka, Sp. z o. o., dawn. Miklaszewski, Muszyński i Sp. Warszawa - Praga - Pelcowizna.	Roman Miklaszewski, Wspólna 8, m. 7-a.
69	Neufeld J., Fabryka Mebli Żelaznych i Wózków Dziecinnych. Warszawa - Praga, — Brukowa 4.	L. Neufeld, N. - Zjazd 7, m. 10.
70	Norblin, B-cia Buch i T. Werner, Sp. Akc. Fa- bryk Metalowych. Warszawa, — Żelazna 51.	Stefan Przanowski, Żelazna 51.
71	Olechowski W. Zakłady Mechaniczne. Warszawa, — Ogrodowa 62.	Wiktorjan Olechowski, Chmielna 57.
72	Orthwein, Karasiński i Sp., Tow. Akc. Fabryki Maszyn i Odlewni. Warszawa, — Złota 68.	Edward Ortwein, Mokotowska 41.
73	„Osprzęt”, Wytwórnia Mechaniczna Wyrobów Meta- lowych Inż. Tadeusz Graff, Z. Wolski i Sp. Warszawa - Praga, — Białostocka 2/6.	Tadeusz Graff, Konopacka 6, m. 14.
74	Parowozów Budowy, Warszawska Sp. Akc. Warszawa, — Kolejowa 57.	Zygmunt Sochacki, Piękna 47.
75	Paschalski Wład., Zakłady Przemysłowo-Handlowe. Warszawa, — Żytnia 15/17.	Władysław Paschalski, Żytnia 15/17.
76	Patzner Kazimierz Inż., Akc. Tow. Zakładów Elek- trotechnicznych. Warszawa, — Jerozolimka 23.	Kazimierz Patzner, Jerozolimka 23.
77	„Pelikan”, Fabryka Wyrobów Metalowych Sp. Akc. Warszawa, — Stępińska 12.	Edward Miller, Wilcza 14-a.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Norbuch”	131-41	Mosty, konstrukcje żel., rezerwoary, wyroby kotlarskie.	VI
	201-87	Meble żelazne, łóżka żel., wózki i welocypedy dzieciinne, siedzenia druciane, odlewy żeliwne.	V VIII
	18-80 60-80	Łyżki, noże i widelce platerowane, galanterja, przedmioty kościelne, blacha mosiężna, rury miedziane i mosiężne. Amunicja karabinowa.	IX X
	61-67	Tokarki, wiertarki, wentylatory kowalskie, szlifierki, imadła równoległe, remont samochodów.	I
	5-92 26-17	Maszyny parowe, silniki spalinowe na ropę, naftę, benzynę, gaz ssany i gaz ziemny, gazownie, kompresory, pompy, maszyny i aparaty dla cukrowni, prasy filtrowe, wirówki dla celów chemicznych, pędnie, gatry, piły cyrkularne.	I
	226-88 61-40	Patelnie, podkówki do butów, narożniki okienne, zgrzebła końskie, maszynki do mięsa.	VIII
„Lokomot”	131-61 31-51 77-77	Parowozy, remont parowozów.	I
„Zetpeha”	114-87 71-16 203-13	Maszyny gilzowe i papierosowe.	I
	59-46	Elektrotechniczne wyroby.	III
„Pelikan”	1-80 107-52	Galanterja metalowa, wyroby blaszane jak: kotły do bielelizny, sagany, brytwanny i t. p.	VIII IX

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
78	„Perkun”, Towarzystwo Fabryki Motorów Sp. Akc. Warszawa-Praga, — Grochowska 46.	Józef Łubieński, Ujazdowska 34.
79	„Perun”, Tow. Akc. dla Wyrobu Karbidu rozpuszczo- nego, acetylenu i dla spawania i cięcia Metali. Warszawa-Praga, — Grochowska 48.	A. Sznerr, Wspólna 59.
80	Plewkiewicz R. i Sp., Tow. Akc. Fabryki Wyrobów Metalowych Posrebrzanych i Połączanych. Warszawa, — Czerniakowska 180/182.	Jerzy Brusendorf, Nowogrodzka 4.
81	„Pocisk”, Zakłady Amunicyjne, Sp. Akc. Warszawa-Praga, — Mińska 25.	Stanisław Płużański, Sniadeckich 13. Juljusz Leski, Praga—Mińska 25. Eugenjusz Rodziewicz, S-to Krzyska 33.
82	Polskie Tow. Elektryczne (P. T. E.) Sp. Akc., Wytwórnia Maszyn i Motorów Elektrycznych. Warszawa, — Jerozolimska 71.	S. J. Okolski, Nowosenatorska 2. T. Ruśkiewicz, Jerozolimska 1.
83	Polsko-Amerykańska Odlewnia. Warszawa, — Wolska 34.	Stanisław Marciniak, Wolska 34, m. 4.
84	„Pragmet”, Sp. Akc. Wyrobów Metalowych. Warszawa - Praga, — Esplanadowa 18/20.	Stanisław Brokman, Piękna 62.
85	Proszower J. M. i Sp., Fabryka Wyrobów Metal- owych, Walcownia Żelaza na zimno. Warszawa, — Smocza 51.	Marek Proszower, Jerozolimska 39.
86	„Radiopol”, Fabryka T-wa Radiotechnicznego w Pol- sce dawn. „Strażak”. Warszawa-Wola, — Syrena 3.	Leon Malecki, Wilcza 22.
87	„Rekord”, Fabryka Odlewów Żelaznych. Warszawa, — Sochaczewska 12.	S. Goldberg, Sochaczewska 12.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Perkun”	84-40	Silniki ropowe i naftowe, lokomobile na ropę i naftę, pierścienie tłokowe, tokarki rewolwerowe.	I
	201-16 89-34	Generatory acetylenowe, palniki do spawania, palniki do cięcia, manometry redukcyjne do tlenu, manometry do wodoru, wentyle do butli tlenowych.	I
„Plewkiewicz”	18-04 231-03	Wyroby platerowane.	IX
„Pocisk”	154-09 164-76 154-05 154-13	Amunicja artyleryjska i karabinowa.	X
„Poltow”	220-77 91-58	Remont silników i prądnic, tablice rozdzielcze i kolektory, urządzenia elektryczne.	I III
„Polamod”		Odlewy stalowe i półstalowe.	V
„Pragmet”	37-03	Guziki, sprzączki, haczyki metalowe, amunicja karabinowa.	IX
	13-25 119-44	Okucia do drzwi i okien, szyldziki, zawiasy, wyroby druciane, wieszaki, drut, gwoździe, wyroby tłoczone, żelazo walcowane na zimno.	VIII XI
	110-55	Narzędzia przeciwpożarowe, sikawki, hydrofory, hydropulty, beczki żelazne, drabiny, aparaty radiotechniczne.	I IV VIII
	275-37	Odlewy żeliwne, buksy do wozów.	V

№ porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
88	Repphan August Syn i Sp., Fabryka Kotłów Pa- rowych i Konstrukcji Żelaznych, Warsztaty Mecha- niczne. Warszawa, — Czerniakowska 189.	Stanisław Pokrzywnicki, Ujazdowska 37, m. 9.
89	Rohn, Zieliński i Sp., Zakłady Mechaniczne i Od- lewnia, Sp. Akc. Warszawa, — Jerozolimka 105.	Stefan Zieliński, Jerozolimka 45. Karol Zawodski, Mokotowska 63, m. 9.
90	Rosyjskiego Przemysłu Żelaznego Tow. Akc. dawn. Tow. B. Hantke. Warszawa, — Srebrna 9.	Stanisław Helber, Srebrna 9.
91	Rudzki K. i Sp., Towarzystwo Fabryki Machin i Od- lewów. Warszawa, — Fabryczna 3.	Antoni Wysocki, Moniuszki 8. Stan. Wierzbicki, Fabryczna 3. Gustaw Włodek, Fabryczna 3.
92	Rzewuski i Sp., Fabryka Maszyn, Sp. z o. o. Warszawa, — Ordynacka 7.	Włodzimierz Zalewski, Ordynacka 7, m. 1.
93	Saksenberg J. Ch., Warszawska Odlewnia Metali i Fabryka Armatur. Warszawa, — Freta 41.	J. Saksenberg, Freta 41.
94	„Sanitaria” Zakłady Przemysłowe, Sp. Akc. Warszawa, — Poznańska 11.	Józef Kamler, Marszałkowska 1.
95	Schiffers A. B., Fabryka Wyrobów Platerowanych. Warszawa, — Nowolipie 80.	B. Schiffers, Nowolipie 80, m. 4.
96	Serkowski Jan, Fabryka Lamp, Bronzów i Wyrobów Metalowych, Sp. Akc. Warszawa, — Nowolipie 76/78.	Jan Serkowski, Nowolipie 76/78.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Behan”	231-71	Kotły parowe, aparaty dla cukrowni, gorzelni, browarów i fabryk chemicznych, zbiorniki, cysterny, beczki żel., mosty, konstrukcje żel., filary, kominy żel., rury wier- tnicze i komunikacyjne, śruby, nity, turbiny wodne.	I VI VIII
	5-88	Pompy parowe, transmisyjne, odśrodkowe, żerdzinowe, pneumatyczne, dla cukrowni, tokarki, szepingi, stru- garki podłużne, radiatory, rury żebrów, fasony. Odle- wy żelazne.	I V
	57-22 4-59 4-75 142-86	Drut żel., telefoniczny, telegraficzny, do butelek, kolczasty, naprężacze do drutów, gwoździe druciane, gwoździe formierskie, łańcuchy, śruby i naśrubki, łopaty i szufle, widły, grabie, młoty, młotki i kowadełka do kos, ki- lofy, haki izolatorowe, sztyfty do młócarń, zęby do bron, lemieszki do bron, zęby do grabi konnych.	VIII XI
	87 21-87 63-87	Rury i kształtki wodociągowe, odlewy żel., odlewy stalowe, kształtki do przewodów na wysokie ciśnienie, koła i maźnice wagonowe, złożenia osiowe do wagoników, kowadła, dźwigary mostowe, zwrotnice kolejowe, kon- strukcje żel., mosty, wodociągi kolejowe i miejskie, turbiny wodne Francis'a, pługi, imadła styryjskie.	I II V VI
	28-95	Maszyny do wyrobu dachówki cementowej, pustaków beto- nowych, cegły cem.-piaskowej, cembrowiny studzien- nej, rur betonowych, żłobów, słupów, stopni, płyt chodnikowych, mieszadła do betonu, taczki żel., becz- ki żel., sikawki, wozy rekwizytowe wiadra, drabiny, narzędzia pożarnicze.	I VIII
„Saks”	194-19	Armatury, odlewy metalowe.	I V
„Sanitaria”	250-73 153-41	Urządzenia szpitalne, sterylizacyjne, dezynfekcyjne, pompy, kąpiele, łaźnie, pralnie, kuchnie parowe, rzeźnie, ogrze- wanie centralne, wentylacja, kanalizacja, wodociągi.	I VII
	17-74	Przybory stołowe, galanterja platerowana.	IX
	6-12	Lampy naftowe, palniki do płaskiego knota, maszynki „Primus”, żyrandole elektryczne, armatury elektryczne, kuchenki gazowe, żelazka gazowe, maszynki do mięsa, galanterja metalowa.	IX

№ № _{porządkowe}	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
97	„Sirius”, T-wo Fabryki Maszyn i Aparatów. Warszawa, — Złota 65.	Józef Jakobsfeld, Złota 65.
98	Sobotowski, Mielczarski i Sp., Fabryka Drutu i Gwoździ. Warszawa - Mokotów, — Grodzka 38.	Stanisław Mielczarski, Grodzka 38.
99	Śrub i Drutu, Warszawskie Fabryki, Sp. Akc. Warszawa, — Gliniana 5.	Michał Korwin-Szymanowski, Pl. Grzybowski 6.
100	„Stanrej”, Przemysł Elektrotechniczny, Sp. Akc. Warszawa, — Starościńska 17.	Stanisław Rejchman, Marszałkowska 51.
101	Steinberg B-cia i Sp., Fabryka Maszyn. Warszawa, — Wronia 80.	Karol Steinberg, Wronia 80.
102	„Spław”, Zakłady Przemysłowe, Sp. Akc. Warszawa - Wola, — Ordona 11.	Zygmunt Cękański, Wola—Ordona 11.
103	„Syrena”, Fabryka Wyrobów Drucianych. Warszawa, — Zakroczyńska 15.	Jakób Seindenbeutel, Zakroczyńska 15.
104	Tarkowski W., Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Żytnia 41.	Władysław Tarkowski, Żytnia 41.
105	„Tłocznia”, Warszawska Fabryka Masowych Wyrobów Błaszanych, Sp. Akc. Warszawa, — Przemysłowa 19.	Ludwik Brauman, Chmielna 10.
106	Transportu i Żeglugi Warszawskie Towarzystwo, Sp. Akc. Warszawa, — Nowy-Świat 35.	Edward Fajans, Krak.-Przedm. 58.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	68-25	Pompy odśrodkowe turbinowe, zawory ssące i zwrotne.	I
	187-87	Drut i gwoździe.	XI
„Boulo”	68-71 90-18	Śruby do metalu, naśrubki, nity, zatyczki, drut kolczasty, naprężacze do drutu, gwoździe, drut, drut telefon. i telegraf., haki do izolatorów, łańcuchy.	XI
„Stanrej”	48-04 279-04	Rurki izolacyjne, mufki do nich, kolanka, kątniki, 3 i 4-kątniki, pudełka izolacyjne, uchwyty do rurek, podkładki, dyble stalowe i śrubki do nich, naśrubki, klucze do naśrubków, cęgi do krępowania rurek, taśma stalowa do przeciągania przewodników przez rurki.	III
„Steinbergska”	13-27	Maszyny garbarskie, wałki do garbowania, falcmaszyny, glancmaszyny, rollmaszyny, rekmaszyny, młyny tarczowe, prasy ekscentryczne, prasy ekscentryczne korbowe, prasy suportowe, prasy ręczne jedno i dwuramienne, prasy frykcyjne, prasy dwusłupowe, szepingi, pędnie.	I
„Spław”	84-06 122-30	Stalówki, pluskiewki, spinacze, obsadki i t. p.	IX
		Łańcuchy, sztyfty do obuwia.	VIII
„Tarkowski”	52-28	Kłódki i wagi sprężynowe.	IV VIII
„Tłocznia”	86	Wyroby blaszane tłoczone, pudełka i t. p. opakowania.	VIII
	90-01 160-22 83-46	Statki parowe, gabary.	I

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
107	„Tytan”, Rejchman Bronisław, Fabryka Aparatów i Elementów. Warszawa, — Tamka 14.	Henryk Landau, Zórawia 4-a.
108	„Ursus”, Fabryka Silników i Traktorów, Sp. Akc. Warszawa, — Skierniewicka 27/29.	W. Janiszewski, Szopena 6.
109	Waberski S. i Sp., Sp. Akc. Fabryki Maszyn. Warszawa-Praga, — Markowska 8.	Stan. Waberski, Hoża 39, m. 27.
110	Wag i Wyrobów Metalowych Fabryka, dawn. Stanisław Książę Lubomirski. Warszawa, — Leszno 96.	Józef Dubeltowicz, Leszno 96.
111	Wasilewski K. i Sp., Pierwsza w Kraju Fabryka Piór Stalowych. Warszawa, — Nowolipie 74.	Samuel Königstein, Królewska 29.
112	Weber, Dähne i Sp., Fabryka Wag. Warszawa, — Żytia 21/25.	Stanisław Zuckerwar, Żytia 21/25.
113	„Wulkan”, Warszawskie Towarzystwo Fabryk Wyrobów Metalowych i Emaljowanych, Sp. Akc. Warszawa-Praga, — Jagiellońska 32.	
114	Wytwórnia Maszyn Młyńskich, Tow. Akc. Warszawa-Praga, — Olszowa 14.	T. Maciejewski, Olszowa 14.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Electro”	10-64	Ogniwa i baterje galwaniczne, latarki elektryczne.	III
„Ursus”	11-84 70-64 170-08	Silniki syst. Diesel'a, silniki na ropę naftową, naftę i olej gazowy, armatury dla wody, pary, gazu i specjalne dla cukrowni, traktory, tokarki.	I
	21-81	Wentylatory turbinowe, ekshaustory, wentylatory kopalniane, wentylatory śrubowe, wentylatory śrubowo-czerpakowe, wentylatory wysokoprężne, wentylatory kowalskie, aparaty do odemglania sal fabrycznych, nasady kominowe, koła transmisyjne z blachy stalowej, urządzenia suszarni, aparaty do filtrowania olei, sztuczny ciąg do kotłów, ogrzewanie paro-powietrzne, kotły i kaloryfery do ogrzewania paro - powietrznego.	I VII
„Wagi”	18-91	Wagi stołowe, dziesiętne, setne, wozowe, kolejowe i specjalne.	IV
„Ska”	7-02	Stalówki, spinacze, zszywki do maszynek, igielki do etykiet, szpilki mosiężne, pineski, części metalowe do skorosztów.	IX
„Weberdähne”	1-26	Wagi stołowe, dziesiętne, setne, wozowe, kolejowe i specjalne, pilniki, materace i sprężyny meblowe.	IV
„Wulkan”	5-25 77-40	Naczynia blaszane emaljowane, cynowane, cynkowane, naczynia mleczarskie, manierki i kociołki wojskowe, naczynia szpitalne.	IX
„Młynotwórnia”	49	Maszyny młyńskie: wialnie, żubrowniki, eureka, maszyny szmerglowe i szczotkowe, cylindry sortujące, gniotowniki, postawy walcowe pojedyncze i podwójne, śrutowniki tarczowe, detaszery, pytle płaskie (planzychtry), pytle pryzmatyczne, cylindry odśrodkowe, perlaki bębnowe, perlaki cepowe automatyczne, jagielniki, krajalnice, filtry aspiracyjne ssące i tłoczące, miészarnie automatyczne, oskardy, oskardziki, perlaki, oprawki do oskardzików. Turbiny wodne. Pędnie. Odlewy żeliwne.	I V

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
115	Załęski Michał, Fabryka Wyrobów Żelaznych. Warszawa, — Okopowa 41.	Aleksander Załęski, Okopowa 41. Edward Załęski, Okopowa 41.
116	Zawadzki Jan i Sp., Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Warszawa - Mokotów, — Rakowiecka 19.	Witold Wierzejski, Moniuszki 12.
117	Zbijewski Mieczysław, Fabryka Blachy Białej i Wy- robów Blaszanych „Blacha”. Warszawa - Praga, — Żąbkowska 44.	Mieczysław Zbijewski, Hipoteczna 3.
118	Zieleziński H., Fabryka Wyrobów Ozdobnych z Że- laza Kutego i Konstrukcji. Warszawa, — Marszałkowska 11/13.	Kornel Kubacki, Marszałkowska 11/13.
119	Żbikowski R., Fabryka Drutu, Gwoździ i Szyftów. Warszawa, — Pańska 80/82.	Roman Żbikowski, Złota 28.
<u>Oddział Podwarszawski.</u>		
120	Chrzanowski J. A. Inż., Warszawska Wytwórnia Maszyn i Odlewnia. Janówek, z. Warszawskiej.	J. A. Chrzanowski, Warszawa - Praga, — Zy- gmuntowska 6.
121	Flinker B-cia M. i B., Rembertowska Odlewnia Żelaza i Fabryka Łóżek Angielskich. Rembertów.	
122	„Hossyb”, Zakłady Przemysłowe. Żbików, p. Pruszków.	Henryk Hoser, Warszawa, — Jerozolim- ska 45.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	16-26	Kuchnie polowe, koła wozowe, wozy, imadła.	VIII
„Zjednoczenie”	83-04 307-77	Pługi 1, 2 i 4-skibowe, znaczniki-dołowniki do sadzenia kartofli, wypielacze 3-rzędowe z obsypnikami, kultywatory sprężynowe i z gęsiemi łapkami, zgłębiacze, obsypniki, znaczniki, gracie konne ogrodowe, zrzynacze, noże do łąk, wypielacze-obsypniki.	II
„Blacha“	244-44 24-14	Puszki i pudełka, opakowania blaszane, flakony z gwintowa- nemi zamknięciami, blaszanki, plakaty blaszane.	VIII
	5-74 Warsz.	Konstrukcje żel., wyroby ślusarskie ozdobne, kuchnie polowe, kotły do gotowania, dezynfektory, zbiorniki, kominy żel., schody, wagoniki, klucze zamkowe, klucze maszy- nowe 1 i 2-stronne, cęgi, klucze rurowe, klucze francu- skie, cepy do młócarń, plombownice, windy, wielokrażki do naciągania drutu telegraficznego, puszki do listów, kasetki, wyroby tłoczone.	VI VIII
	230-03 291-15	Drut, gwoździe, sztyfty do obuwia.	XI
	57-82 Warsz.	Maszyny młyńskie: postawy walcowe pojedyncze i pod- wójne, obijarki, maszyny szczotkowe, siejnice, elewa- tory, przenośniki, maszyny do czyszczenia kaszek. Pra- sy hydrauliczne do olejarni, gniotowniki, miazdżarki, ogrzewacze, zbiorniki do oleju, urządzenia ekstrakcyjne i rafinerji oleju, turbiny wodne, koła zębate. Odlewy żeliwne.	I V
		Łóżka żelazne, odlewy żeliwne.	V VIII
	66-25 Warsz.	Pilniki, frezery ze stali lanej, wiertła.	IV

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
123	Leżański T., Odlewnia Żelaza i Fabryka Narzędzi Rolniczych. Grójec.	Tadeusz Leżański, Grójec.
124	Lott Franciszek, Michał Dziarski i Sp., Odlewnia Dzwonów. Pustelnik, p. Warszawski.	
125	Lubert B-cia., Fabryka Okuć Budowlanych. Warka, pow. Grójecki.	Władysław Lubert, Warszawa, — Sienna 19, m. 6.
126	Minc M., Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych. Pułtusk.	Jakób Seidengart, Pułtusk.
127	„Nóż”, Fabryka Wyrobów Stalowych Ostrych, Sp. Akc. Piaseczno.	Zygmunt Tołtyżewski, Warszawa, — Bracka 18, m. 42.
128	Orłowski M., Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych. Łomża.	M. Orłowski, Łomża.
129	„Ostrówek”, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Emaljerna. Łochów, z. Siedleckiej.	Józef Loewenstein, Łochów.
130	Perlis B-cia, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Łochów, z. Siedleckiej.	Juljan Perlis, Łochów.
131	Wytwórnia Maszyn Rolniczych Stowarzyszenia Mechaników w Warszawie. Wyszków, z. Warszawskiej.	Wł. Kurpiński, Wyszków.
132	Spółdzielcza Fabryka w Kolnie. Kolno, z. Łomżyńskiej.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
		Odlewy żeliwne, maszyny rolnicze.	V
		Dzwony.	V
„Warzamki”	47-35 Warsz.	Okucia do drzwi i okien, zamki skrzynkowe, zamki wpuszczone, kłódki, zatrzaski.	VIII
„Minc”		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, brony sprężynowe i żelazne, kultywatory, pługi, obsypniki, odlewy żeliwne.	II V
	223-41 Warsz.	Wyroby nożownicze, noże rzeźnicze, noże szewckie, tasaki, noże kuchenne i stołowe, widelce.	IV
„Orłowski”	58	Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie cepowe, sztyftowe i szeroko-młotne, brony sprężynowe, noże do maszyn rolniczych, odlewy żeliwne.	II IV V
„Ostrówek”		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, siekacze do buraków, odlewy żeliwne, naczynia lane żelazne emaljowane, odlewy sanitarne.	II V
„Perlis”		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, lemiesz i odkładnie, maszyny torfowe, odlewy żeliwne, gwoździe cięte tapicerskie.	II V XI
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie sztyftowe, cepowe, wialnie, pługi, brony, odlewy żeliwne i metalowe.	II V
		Odlewy żeliwne.	V

N ^o N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
133	Szeinmal B-cia, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolni- czych. Międzyrzec Podlaski.	
134	Żyrardowskich Zakładów Hiellego i Dittri- cha Tow. Akc. Żyrardów.	Władysław Srzednicki, Żyrardów.
<u>Oddział Łódzko-Kaliski.</u>		
135	„Barbara”, Warsztaty Mechaniczne i Odlewnia Żelaza. Łódź, — Pańska 6.	
136	Bauer Maurycy, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Łódź, — Piotrkowska 170.	
137	Bąkowski H., Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlew- nia Żelaza. Zduńska Wola.	H. Bąkowski, Zduńska Wola.
138	Chybiński, Goldberg i Sp., Tomaszowska Fabryka Odlewów Żelaznych i Warsztaty Mechaniczne. Tomaszów - Mazowiecki, — Kolejowa 12.	Antoni Chybiński, Tomaszów-Mazowiecki, Długa 28.
139	Drebert A., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Poddębice, z. Łęczycka.	Leopold Drebert, Poddębice.
140	„Ferrum”, Łódzka Odlewnia Żelaza. Łódź, — Kilińskiego 115.	R. Rajnowski, Łódź,—Kilińskiego 115.
141	Fibiger Rudolf, Fabryka Odlewów Żelaznych. Kalisz, — Babina 1.	Karolina Fibigerowa, Kalisz.
142	Fulde A., Fabryka Odlewów Żelaznych. Kalisz.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Bąkowski”	5	Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie.	II
		Remont maszyn tkackich.	I
		Odlewy żeliwne.	V
		Maszyny tkackie: krosna syst. „Hattersley“ i syst. „Gilcher“, odlewy żeliwne.	I V
		Maszyny rolnicze: maneże włościańskie, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, odlewy żeliwne.	II V
		Odlewy żeliwne.	V
		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, śrutowniki.	II
		Odlewy żeliwne.	V
		Odlewy żeliwne.	V
		Odlewy żeliwne.	V

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
143	Goldammer Otto, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Łódź, — Kilińskiego 66/68.	
144	Hoffman Juljusz, Tow. Akc. Zgierskiej Fabryki Maszyn. Zgierz.	Wilhelm Hoffman, Warszawa, — Sienna 15, m. 1.
145	Jarisch Juljusz Spadkobiercy, Fabryka Śrub, Okuć i WYROBÓW TŁOCZONYCH. Łódź, — Wodna 11/13.	Otton Wihan, Łódź, — Wodna 11/13.
146	Jaroszewicz A., M. Malinowski i Sp., T-wo Zjednoczonego Handlu i Przemysłu, Sp. z o. o. Tomaszów-Mazowiecki, — Jeziorna 16.	Medard Gasparski, Warszawa, Pl. Napoleo- na 3.
147	Joël Zygmunt i Sp., Fabryka Maszyn, Odlewnia Żelaza i Kotłarnia. Piotrków.	Zygmunt Joël, Piotrków.
148	John J., Tow. Akc. Fabryki Transmisji, Maszyn i Odlewów Żelaznych. Łódź, — Piotrkowska 217/219.	Adolf John, Łódź, — Piotrkowska 217. Herman Wilde, Łódź, — Piotrkowska 217.
149	Kalinowski Józef, Odlewnia Żelaza i Warsztaty Mechaniczne. Pabjanice.	
150	Müller Sejdel, Fabryka Maszyn. Łódź, — Pańska 96.	
151	Ostrowski M., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Koło, z. Kaliskiej.	Michał Ostrowski, Koło.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Goldammers”	230	Maszyny dla przemysłu włókienniczego dla apretur, farbiarni, bielników, drukarni, suszarni, maszyny parowe, prasy hydrauliczne i śrubowe, maszyny do składania i mierzenia materiałów, kalandry, kotły do gotowania farb, młynki do farb, kotły parowe lokomobilowe, pompy kalifornijskie i inne, wentylatory, ekshaustory.	I
„Akthofman”		Maszyny dla przemysłu włókienniczego: trzepaczki lnu i konopi, klepaki, szarparki, maszyny do skubania bawełny i wełny, aparaty do naciągania kard, wilki, waciarki, automatyczne wagi, aparaty automatyczne rozrywające watę, aparaty do bezkońcowego płótna, aparaty do nawijania waty, aparaty paskowe, zgrzeblarki, samoprząsnice, pralki, strzygarki, folusze, draparki, szczotkarki, maszyny do krochmalenia lub klejenia towaru, prasy.	I
„Jarull”		Śruby, naśrubki, nity, podkładki, łańcuchy Gall’a, zawiasy, narożniki, tłoczone wyroby.	VIII
„Jaromal”	185-85 Warsz.	Podkowy, hacele, hufnale.	VIII
„Joël”	52	Młoty sprężynowe, nożyce do żelaza typu „Aligator“, kowadła, koła wagonowe, odlewy żeliwne, wyroby kotlarskie. Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, wialnie. Remont samochodów i traktorów.	I II VI
„Transmisja”		Pędnie, sprzęgła cierne, kalandry i walce dla przemysłu włókienniczego, tokarki, główki rewolwerowe, uchwyty samocentrujące, koła zębate, koła rozpedowe, ruszta do kotłów, kotły lane ogrzewalne „Strebel’a“. Dzwony stalowe.	I V
		Odlewy żeliwne, warsztaty tkackie.	I V
	5-85	Maszyny dla przemysłu włókienniczego.	I
„Ostrowski”		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, młocarnie na prostą słomę, sieczkarnie, wialnie, maszyny torfiarskie.	I II

N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
152	Reymond E., Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Kotłów Parowych. Konin, z. Kaliska.	L. Reymond, Konin.
153	Sander S., Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych. Kalisz, — ul. Nowa.	
154	„Siła”, Odlewnia Żelaza i Metali. Piotrków, — Bykowska 106.	
155	Skarbek Tadeusz, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Konin.	
156	Weigt St. i Sp., Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn. Łódź, — Senatorska 22.	Edward Weigt, Łódź,—Senatorska 25.
157	Wochnik K., Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza. Zduńska Wola.	
158	„Wulkan”, Odlewnia Żelaza. Łódź, — Wólczańska 168.	
159	Wytwórnia Maszyn Młyńskich, Tow. Akc. Łódź, — Rzgowska 48.	F. Pałaszewski, Łódź,—Rzgowska 48.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Reymond”		Kotły parowe, urządzenia gorzelń i tartaków, gazownie do motorów, odlewy żeliwne.	I V VI
„Sander”	1-66	Maszyny rolnicze: manège, sieczkarnie, młocarnie i odlewy żeliwne. Odlewy żeliwne i metalowe.	II V V
„Skarbek”	59	Maszyny rolnicze, odlewy żeliwne.	II V
„Weigtes”	2-87	Walce młyńskie, kuchenki gazowe. Maszyny i urządzenia dla odlewni: gniotowniki, trzepaki do masy formierskiej, bębny kulowe, maszyny do czyszczenia odlewów, formierki, kupolaki, maszynki do rdzeni, formierki o płytach obrotowych i wyciągowe, kadzie i łyże odlewnicze, tarcze obrotowe, powrótłownice, ściernice, aparaty do mierzenia ciśnienia w kopulaku, windy do kopulaków, żórawie ściennie-obrotowe, piece ropowe do topienia stali i t. p. Pompy odśrodkowe, kotły i aparaty dla fabryk chemicznych, aparaty redukcyjne, mieszadła, odlewy żeliwne, kwaso- i ognio - odporne, ruszta. Maszyny rolnicze i odlewy żeliwne.	I V II V
„Młynotwórnia”		Maszyny młyńskie: wialnie, żubrowniki, eureka, maszyny szmerglowe i szczotkowe, cylindry sortujące, gniotowniki, postawy walcowe pojedyncze i podwójne, śrutowniki tarczowe, detaszery, pytle płaskie (planzychtry), pytle pryzmatyczne, cylindry odśrodkowe, perlaki bębnowe, perlaki cepowe automatyczne, jagielniki, krajalnice, filtry aspiracyjne ssące i tłoczące, mieszarnie automatyczne, oskardy, oskardziki, perlaki, oprawki do oskardzików, turbiny wodne. Pędnie. Odlewy żeliwne.	I V
		Odlewy żeliwne i metalowe.	V

№ porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
160	Zaremba W., Fabryka Maszyn i Aparatów, Odlewnia Żelaza i Mosiądu. Konin.	Hugon Zaremba, Konin.
161	Znamirowski I., Odlewnia Żelaza. Łódź, — Wysoka 38.	
<u>Oddział Kujawsko-Płocki.</u>		
162	Ettinger i Żuchowiecki. Żychlin, z. Warszawskiej.	A. Ettinger, Żychlin.
163	Gajewski A. i Sp., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rol- niczych oraz Odlewnia Żelaza. Włocławek, — Długa 10.	
164	„Głowno”, Walcownia Miedzi. Głowno, pow. Brzeziński.	Marek Brabander, Warszawa, — Sadowa 5.
165	„Kraj”, Sp. Akc., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych dawn. Alfred Vaedtke. Kutno.	Piotr Bissenik, Warszawa,—Chmieln 26.
166	Kujawska Fabryka Maszyn i Odlewnia, Sp. z o. o. Włocławek.	Stanisław Ulatowski, Warszawa, — Natoliń- ska 8.
167	Margulies M., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych oraz Budowy Wozów i Kół. Płock.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Ettinger”		Kotły i aparaty dla gorzelni, odlewy żeliwne i metalowe.	V VI
		Odlewy żeliwne.	V
		Wagi stołowe i dziesiętne.	IV
		Maszyny rolnicze, odlewy żeliwne.	II V
		Blacha i drut miedziany i mosiężny.	IX
„Kraj Fabryka”	241-33 Warsz.	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie sztyftowe, szerokomłotne, cepowe, sieczkarnie, miedlice do obróbki lnu i konopi, tokarki, tokarki tarczowe. Odlewy żeliwne.	I II V
„Kujawska Fabryka”		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie sztyftowe, cepowe i szerokomłotne, prasy do słomy. Maszyny torfiarskie.	I II
„Margulies”	25	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, grabie konne. Wozy i koła.	II VIII

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
168	Mühsam H., Dom Rolniczy, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza, Sp. Akc. Włocławek.	
169	„Pomoc”, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, Sp. Akc. Łowicz.	Ignacy Janowski, Łowicz.
170	Sarna M. S., Płock.	
171	„Sierpczanka”, Fabryka Maszyn i WYROBÓW Metalowych, Sp. Akc. Zjednoczenia Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Sierpc, z. Płockiej.	
172	Srzednicki W., Fabryka Odlewów i Narzędzi Rolniczych. Łowicz, przy szosie Bolimowskiej.	
173	„Wisła” dawn. B-cia Bossak, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych oraz Odlewnia Żelaza. Włocławek, — Toruńska 26.	
174	Wiśniewski A., Fabryka Narzędzi Rolniczych i Odlewnia. Kutno, — Cmentarna 79.	Antoni Wiśniewski, Kutno.
175	Żółtowski A. i Sp., Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza. Płońsk, — z. Warszawskiej.	Leopold Chrzanowski, Płońsk.
176	„Żychlin”, Odlewnia i Fabryka Maszyn, Sp. z o. o. Żychlin, z. Warszawskiej.	D. Wagman, Żychlin.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Mühsam”		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, elewatory do słomy. Maszyny torfiarskie: prasy i kopaczki. Odlewy żeliwne.	I II V
„Pomoc”		Maszyny rolnicze: pługi, kultywatory, brony sprężynowe. Odlewy żeliwne.	II V
„Sarna Fabryka”	80	Maszyny rolnicze: maneże, pługi, młocarnie. Kopaczki do torfu. Odlewy żeliwne.	I II V
„Sierpczanka”		Maszyny rolnicze: maneże i sieczkarnie. Odlewy żeliwne.	II V
„Odlewnia”		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, walce pierścieniowe. Pompy, odlewy żeliwne.	I II V
„Wisła”	1-88	Maszyny rolnicze: maneże, pługi, obsypniki, pogłębiacze, kultywatory, walce pierścieniowe, siewniki, grabie konne, sieczkarnie, młocarnie cepowe, sztyftowe, wialnie, młynki do czyszczenia zboża, siekacze, brony żelazne. Maszyny torfiarskie: prasy i kopaczki. Wały do wiatraków. Turbiny wodne. Wyroby ślusarskie ozdobne. Okna i balustrady. Pędnie. Urządzenia młynów, suszarń cykoryjnych i olejarni.	I II VIII
	42	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie i sieczkarnie. Odlewy żeliwne i metalowe.	II V
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie cepowe i sztyftowe, wialnie. Wyroby kotlarskie. Aparaty dla gorzelni i krochmalni. Maszyny młyńskie. Pędnie. Odlewy żeliwne.	I II V VI
„Odlewnia”	102-07 169-28 Warszaw.	Maszyny rolnicze: maneże i sieczkarnie. Urządzenia cukrowni, rafinerji, gorzelni, młynów. Odlewy żeliwne i metalowe.	II V VI

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
	<u>Oddział Radomsko-Kielecki.</u>	
177	„Białogon”, Zakłady Mechaniczne, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Białogon, p. Kielce.	Leon Skibiński, Warszawa,—Smolna 15.
178	„Bliżyn”, Zakłady Górnicze. Bliżyn, p. Skarżysko.	Lucjan Mieszalski, Bliżyn.
179	„Bodzechów”, Zakłady Żelazne. Bodzechów, p. Ostrowiec.	
180	Bolesta K., Fabryka Maszyn Rolniczych. Radom, — Warszawska 13.	Józef Bolesta, Radom,—Warszawska 13.
181	„Chlewiska”, Zakłady Górniczo-Hutnicze. Chlewiska, p. Szydłowiec.	G. Śniechowski, Chlewiska.
182	Dziembowski Jan, Odlewnia Żelaza i Warsztaty Mechaniczne. Włoszczowa, z. Kieleckiej.	
183	Fiutkowski Aleksander, Fabryka Narzędzi Rolni- czych. Końskie.	Aleksander Fiutkowski, Końskie.
184	„Glinice”, Odlewnia Żelaza i Emaljernia. Radom.	
185	Goldblum H. E., Fabryka Odlewów Żelaznych i War- sztaty Mechaniczne. Radom, — Gierska 21.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	7-41 Warszaw.	Rury kanalizacyjne i wodociągowe. Odlewy żeliwne. Ma- szyny rolnicze: maneże, młocarnie, karczowniki. Pom- py studzienne: kalifornijskie, abisyńskie i inne.	I II V
„Fabryka“		Odlewy żeliwne. Płyty kuchenne, ruszta kuchenne i kotło- we, piecyki i kuchenki, drzwiczki hermetyczne, radja- tory, rury i fasony wodociągowe i kanalizacyjne, konstrukcje żel., wagoniki, walce szosowe, tarcze ob- rotowe. Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, mło- carnie, pługi.	II V VI
		Lemiesze i odkładnice. Maszyny rolnicze: maneże, siecz- karnie, pługi.	II
„Bolesta“		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie. brony, kultywatory, pługi.	II
„Chlewiska“		Surowiec odlewniczy. Odlewy żeliwne. Płyty i ruszta ku- chenne.	V
		Odlewy żeliwne.	V
„Fiutkowski“		Pługi, lemiesz i odkładnice.	II
„Glinice“	42	Odlewy żeliwne, naczynia żelazne lane emaljowane. Odle- wy sanitarne.	V VII VIII
„Goldblum“	86	Odlewy żeliwne, buksy do wozów.	V VIII

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
186	Heine B-cia i Silman, Fabryka Odlewów Żelaznych i Warsztaty Mechaniczne. Ostrowiec.	
187	„Imperial”, Radomska Fabryka Wag. Radom.	Szymon Zalcberg, Radom.
188	„Isnosskoff & Co.” Tow. Akc., Odlewnia Żelaza i Emaljernia. Kamienna, p. Skarżysko.	Józef Wróblewski, Skarżysko.
189	„Kamienna”, Jan Witwicki, Odlewnia Żelaza i Emal- jernia. Kamienna, p. Skarżysko.	Kazimierz Witwicki, Kamienna, p. Skarżysko. Tadeusz Korolczuk, Kamienna, p. Skarżysko.
190	Kiersztejn Jan, Odlewnia Żelaza i Metali, Warsztaty Mechaniczne. Jędrzejów, z. Kieleckiej.	Dominik Kiersztejn, Jędrzejów.
191	Kleiner Jakób, Fabryka Odlewów Żelaznych. Opoczno, z. Radomskiej.	
192	Kronenblum S., Fabryka Odlewów Żelaznych i Za- kłady Mechaniczne. Końskie.	
193	„Ludwików”, Odlewnia Stali i Żelaza. Kielce.	Stanisław Starke, Suchedniów, p. Kielce.
194	„Neptun”, J. Mintz, Fabryka Odlewów Żelaznych i Zakłady Mechaniczne. Końskie.	J. Mintz, Końskie.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Silman”		Odlewy żeliwne.	V
„Imperial”		Wagi stołowe i dziesiętne.	IV
„Isnosskoff”	15	Odlewy żeliwne, naczynia żelazne lane emaljowane, odlewy sanitarne.	V VII VIII
„Witwicki”		Odlewy żeliwne, naczynia żelazne lane emaljowane, odlewy sanitarne, rezerwoary klozetowe, radiatory, rury żebro- we, części do maszyn żniwnych. Maszynki do mięsa.	V VII VIII
„Jan Kiersztejn”		Odlewy żeliwne i metalowe. Maszyny rolnicze, maneże, sieczkarnie, młocarnie, wialnie, pługi, kultywatory. Pędnie, koła zębate, wyroby ślusarskie ozdobne, wy- roby kotlarskie, galanteria metalowa.	I II V VIII
„Kleiner”		Odlewy żeliwne, łańcuchy.	V VIII
„S. Kronenblum”		Odlewy żeliwne.	V
„Odlewnia Ludwików”		Odlewy stalowe, kowadła. Odlewy żeliwne, naczynia lane emaljowane, odlewy sanitarne, rury kanalizacyjne i wo- dociągowe, płyty, ruszty i drzwiczki kuchenne, piecyki i kuchenki. Osie i buksy do wozów, buksiki do płu- gów. Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie. Odlewy kuto-lane, części do maszyn żniwnych.	II V VII VIII
„Neptun”	21	Odlewy żeliwne.	V

N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
195	„Olkusz”, Fabryka Wyrobów Aluminjowych i Metalowych. Olkusz.	Jerzy Gaszyński, Olkusz.
196	Osiński J. i Syn, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Radom, — Zgodna 10.	A. Osiński. Radom,—Zgodna 10.
197	Piżyc M. i Sp., Fabryka Odlewów Żelaznych i Zakłady Mechaniczne „Krasna”. Końskie.	M. Piżyc, Końskie.
198	„Rozwój Polski”, Sp. Akc., Fabryka Wozów. Radom, — Lubelska 107.	Władysław Wojciechowski. Radom,—Lubelska 107.
199	„Rubinstein”, Odlewnia. Radom.	
200	„Rzuców”, Witold Mokiejewski, Zakłady Przemysłowe. Rzuców, p. Szydłowiec.	
201	Salbe, Tenenbaum i Horowicz, Fabryka Odlewów Kuto-lanych. Radom.	
202	„Skarżysko”, Zakłady Żelazne i Stalowe. Skarżysko.	
203	„Słowianin”, Fabryka Odlewów Żelaznych i Emaljernia. Końskie.	
204	„Stąporków”, Tow. Akc. Zakładów Górniczo-Hutniczych i Fabryk. Stąporków, p. Niekłań.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Aluminjum”		Naczynia blaszane emaljowane, cynkowane, naczynia alu- minjowe.	IX
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, młynki do czyszczenia zboża, brony sprężynowe, kultywatory.	II
	25	Odlewy żeliwne, płyty i ruszty kuchenne.	V VIII
„Rozwój Polski”		Wozy, koła, osie do wozów.	VIII
„Odlewnia Rubinstein”		Odlewy żeliwne, buksy do wozów, podstawy do maszyn do szycia.	V VIII
„Rzuców”	10	Odlewy żeliwne, buksy i osie do wozów, gwoździe tapi- cerskie cięte.	V VIII
„Salbe”		Odlewy kuto-lane, okucia do drzwi i okien, klucze zamko- we, klucze maszynowe, części do maszyn rolniczych.	II V VIII
„Stalownia”		Odlewy żeliwne i stalowe, drzwiczki kuchenne. Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, pługi, brony żel., kulty- watory, młocarnie. Lemiesze i odkładnice, kowadła, wiertarki ręczne, nożne i transmisyjne, kuźnie polowe, wentylatory, formy kowalskie, tokarki, żelazka do pra- sowania, naczynia lane emaljowane, odlewy sanitarne.	I II V VII VIII
„Słowianin”		Naczynia lane emaljowane, odlewy sanitarne, żelazka do prasowania, odlewy żeliwne.	V VII VIII
„Stąporkowskie”	29-60 Warszaw.	Surowiec odlewniczy, odlewy żeliwne, radiatory, rury żebro- we, rury kanalizacyjne i wodociągowe, płyty, ruszty i drzwiczki kuchenne i piecowe.	V VIII

№ porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
205	Stellman A., Fabryka Odlewów Żelaznych i Emaljernia. • Radom.	A. Stellman, Radom.
206	Stępień A., Warsztaty Mechaniczne. Radom.	Antoni Stępień, Radom.
207	Suchedniowska Fabryka Odlewów, Sp. Akc. Suchedniów, p. Kielce.	Stanisław Starke, Suchedniów, p. Kielce.
208	Tenenbaum Eljasz, Radomska Fabryka Drutu i Gwoździ. Radom.	Eljasz Tenenbaum, Radom.
209	„Wąchock”, Fabryka Turbin i Maszyn Młynarskich. Wąchock, p. Wierzbnik.	
210	Zolberg i Pinkiert, Fabryka Odlewów Żelaznych i Warsztaty Mechaniczne. Szydłowiec, z. Radomskiej.	
<u>Oddział Dąbrowski.</u>		
211	Bauerertz B-cia, Tow. Akc. Zakładów Mechanicznych, Odlewni Stali i Żelaza. Mijaczów, p. Myszków.	Stanisław Bauerertz, Mijaczów, p. Myszków.
212	Chrzanowski Józef Inż. i Sp., Sosnowiecka Fabryka Odlewów Stalowych i Żelaznych. Sosnowiec.	Juljan Holecki, Warszawa,—Chmielna 2.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Emaljerna”	3 1-77	Odlewy żeliwne, naczynia lane emaljowane, odlewy sani- tarne.	V VII VIII
„Stępień”		Maszyny garbarskie i rolnicze.	I II
„Starke”		Odlewy żeliwne, naczynia lane emaljowane, naczynia sani- tarne, rury kanalizacyjne i wodociągowe, płyty, ruszta i drzwiczki kuchenne, piecyki i kuchenki. Osie i buksy do wozów, buksiki do pługów. Maszyny rolnicze: ma- neże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie. Odlewy kuto-lane. Części do maszyn żniwnych.	II V VII VIII
„Gwoździarnia”		Gwoździe i drut.	XI
„Schoenberg”		Maszyny młynarskie, turbiny wodne, pędnie, odlewy że- liwne.	I V
„Pinkiert”		Odlewy żeliwne, buksy do wozów, płyty, drzwiczki i ruszty kuchenne, sieczkarnie, wiertarki.	I II V VIII
„Bauerertz”		Odlewy żeliwne i stalowe, utensylja dla kolei normalnych, wążkotorowych i tramwaji. Rozjazdy kolejowe, drezy- ny łańcuchowe, złożenia osiowe, bandaż stalowe la- ne, koła zębate, pancerze do motorów, złącza „Mela- una”, tarcze obrotowe, sztendry do walców, walce gładkie, kalibrowe i zębate stalowe lane, części stalo- we i żelazne dla cementowni, cegielni i pras.	I V
„Chrzanowski”		Odlewy stalowe i żeliwne, utensylja dla kolejek podjazdo- wych i kopalnianych, przewody dla kopalń.	V

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
213	Cieślik P., Odlewnia Żelaza i Bronzu. Sosnowiec, — Chemiczna 6.	
214	Deichsel A., Fabryka Drutów Stalowych, Lin Drucia- nych i Konopnych. Sosnowiec.	Mieczysław Cimoszko, Sosnowiec,
215	Erbe Ernest, Fabryka Wyrobów Lano-Kutych. Zawiercie.	Aleksander Erbe, Zawiercie.
216	„Etna”, Odlewnia Żelaza i Metali, Sp. z o. o. Sławków, z. Kieleckiej.	
217	„Ferrum”, Fabryka Kuto-Lanych Wyrobów. Zawiercie.	Maurycy Birnfeld, Zawiercie.
218	„Fitzner W. i K. Gamper”, Sp. Akc. Zakładów Kotlarskich i Mechanicznych. Sosnowiec.	Władysław Jechański, Sosnowiec. E. Stypułkowski, Dąbrowa. Leopold Wellisz. Warszawa, — Moniuszki 6.
219	Igieł i Wyrobów Metalowych Częstochowska Fabryka, Sp. z o. o. Częstochowa.	
220	„Isnosskoff & Co.”, Odlewnia Żelaza i Emaljerna. Częstochowa.	
221	Kanczewscy B-cia, Fabryka Maszyn, Odlewnia Że- laza i Metali. Częstochowa, — Ogrodowa 51/53.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Żelazobronz”	1-79	Odlewy żeliwne i bronzowe. Paleniska kotłowe.	I V
„Deichsel”		Drut żelazny i stalowy, siatki, liny stalowe, pasy druciane, śrut i plomby ołowiane.	VIII XI
„Erbe”		Odlewy lano-kute i żeliwne. Łączniki do rur wodnych i gazowych. Smarownice „Stauffera”, łączniki do pasów, części zapasowe do maszyn rolniczych.	I II V VIII
		Odlewy żeliwne i metalowe.	V
„Ferrum”		Wyroby kuto-lane, części zapasowe do maszyn rolniczych.	II V
„Fitzgam”	95-74 Warszaw.	Kotły parowe - jak: normalne syst. „Fairbairna”, wodnorurkowe syst. „W. Fitzner i K. Gamper” i syst. „Garbe”, płomiennorurkowe, stojące rurkowe, parostatkowe powrotne. Ekonomizery, paleniska ruchome, przewody rurowe, zawory, przewody szybowe, rury wiertnicze, armatury dla kotłów parowych, wodowskazy, dna kotłowe, rury z blachy falistej, aparaty do oczyszczania wody. Aparaty i urządzenia dla cukrowni i fabryk chemicznych. Konstrukcje żelazne, rezerwoary, wyroby tłoczone. Tokarki. Odlewy żeliwne.	I V VI VIII
„Iglarnia”	23-22 Warszaw.	Igły, szpilki, haftki, sztyfty do maszyn przędzalniczych.	VIII
„Isnosskoff”	46	Naczynia lane emaljowane. Odlewy sanitarne. Piecyki, kuchenki, płyty i ruszty. Żelazka do prasowania. Odlewy żeliwne.	V VII VIII
„Kanczewscy”	1-95	Pędnie. Maszyny i urządzenia dla cegielni, prasy frykcyjne i inne, dźwigi, pompy, konstrukcje i okna żelazne.	I VI

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
222	Krawczyk i Sp., Fabryka Pędni, Maszyn i Odlewnia Żelaza. Zawiercie.	Ignacy Banachiewicz, Zawiercie, — Paderew- skiego 26. Kazimierz Krawczyk, Zawiercie, — Paderew- skiego 26.
223	Łańcucki J. i Syn, Fabryka Manometrów i Warsza- taty Mechaniczne. Sosnowiec.	Leon Łańcucki, Sosnowiec.
224	Matthei A., Fabryka Bronzu Fosforowego. Sosnowiec.	Jerzy Zeidler, Sosnowiec.
225	„Metalurgja”, Tow. Częstochowskiej Fabryki Odle- wów i Emaljarni, Sp. z o. o. Częstochowa, — Krótka 31.	Samuel Goldszajn, Częstochowa, — Krót- ka 31.
226	Metalurgicznego Przemysłu, Tow. Akc. Radomsk.	Albert André, Radomsk. Karol Vaudan, Radomsk. Wiktor Adamiecki, Warszawa, — Foksal 11.
227	Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze, Sp. Akc. Sosnowiec.	
228	Ogórkiewicz Stefan i Sp., Fabryka Maszyn i Na- rzędzi Rolniczych. Miechów, z. Kieleckiej.	Stefan Ogórkiewicz, Miechów.
229	„Renard Hrabia”, Tow. Górniczo-Przemysłowe. Sosnowiec.	Fr. Reumaux, Sosnowiec. Wł. Żukowski, Sosnowiec.
230	Rur i Żelaza Tow. Sosnowieckich Fabryk, Sp. Akc. Sosnowiec.	Maciej Rogowski, Warszawa, — Mazowie- cka 7.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Krawczyk”		Pędnie, okna żelazne kute, konstrukcje żelazne, maszyny dla cegielni i cementowni, formy żelazne. Odlewy żeliwne.	I V VI
		Manometry, wakuometry, reduktory i t. p.	IV
„Matthei”		Odlewy metalowe, koła zębate, tłoki i pierścienie tłokowe, formy, armatury.	I V
„Metalurgja”	2-46	Naczynia lane emaljowane. Odlewy sanitarne, płyty i ruszta kuchenne, piecyki, Kuchenki i piece do wanień, żelazka do prasowania, drzwiczki, buksy do wozów, odlewy żeliwne.	I V VII VIII
„Metal”		Drut żelazny, stalowy, miedziany, telegraficzny, telefoniczny, kolczasty. Gwoździe. Nity, śruby naśrubki, podkładki, wkrećki. Łopaty i szpadle stalowe. Widły. Konstrukcje żelazne. Żorawie mostowe.	VIII XI
„Hutnicze”		Śruby, haki, nity, naśrubki, podkładki.	I VIII
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, wialnie.	II
„Renard”		Rury bez szwu i rury spawane.	V VIII
„Hulczyński”	51-61 Warszaw.	Rury bez szwu i rury spawane, wiertnicze, rury precyzyjne do aparatów cukrowniczych. Słupy rurowe do latarni, tramwajów i t. p. Beczki żel. Butle do tlenu. Żelazo, stal resorowa, utensylja dla kolei, lemiesz i odkładnice, żelazo mostowe, blacha zbiornikowa i kotłowa.	I II VIII

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
231	Sucheni Józef., Fabryka Pługów. Gidle, p. Radomski.	Wincenty Sucheni, Gidle, p. Radomski.
232	Szczęśni B-cia, Fabryka Miedziano-Kotlarska Me- chaniczna i Odlewnia. Częstochowa.	
233	Warwasiński L., J. Wojakowski i Sp., Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Radomsk.	Ludwik Warwasiński, Radomsk.
234	Wisnowski Juljan, Odlewnia Metali i Warsztaty Me- chaniczne. Częstochowa, — Stanisława 7.	
<u>Oddział Lubelski.</u>		
235	Boguszcwski B. i H. Blumenfeld, Fabryka Ma- szyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza. Chełm, — Pokrowska 3.	
236	Dratt R. i Sp., Sp. Akc. Fabryki Maszyn Rolniczych i Odlewni Żelaza. Chełm.	Hugon Kamenc, Chełm.
237	Gassner F., K. Najdeker i W. Orłowski, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza. Chełm.	Ksawery Najdeker, Chełm.
238	„Hess W.”, Tow. Akc. Fabryki Wag. Lublin.	Jan Markowicz, Lublin. Walery Węgrzecki, Lublin.
239	„Ideal”, Fabryka Wag. Lublin, — Krochmalna 26.	Franciszek Maszkiewicz, Lublin.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Sucheni”	2-30	Maszyny rolnicze: pługi, radełka, maneże, brony, kultywatory. Maszyny rolnicze. Młocarnie do prostej słomy. Wodociągi i kanalizacja. Aparaty dla browarów, gorzelni, krochmalni i t. p. Odlewy żeliwne.	II II V VI
„Warwasiński”	25	Turbiny wodne, ryflarki, tokarki, strugarki ręczne, wiertarki do metali, główki podziałowe do frezarek, motory na gaz ssany, gazownie do nich na wszelkie paliwa, aparaty Mollerup’a. Odlewy żeliwne. Odlewy metalowe, biały metal, bronz fosforowy, i t p., cyna do lutowania. Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie sztyftowe, sieczkarnie, kultywatory. Odlewy żeliwne.	I V V II V
„Dratt”	1-15	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie. Odlewy żeliwne.	II V
„Gassner”		Maszyny rolnicze: pługi, maneże, sieczkarnie. Odlewy żeliwne.	II V
„Hess”		Wagi stołowe, dziesiętne, czterdziestne, setne, wozowe, wagonowe, wagi wozowe przewożne, wagi do parowozów, wagi kranowe, wagi do wózków, wagi do wagoników, wagi dla bydła, wagi dla ludzi. Odważniki. Imadła równoległe. Wozy. Wagi stołowe, dziesiętne, czterdzieste i setne.	IV VIII IV

№ N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
240	Kegel Jan, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza. Lublin, — Przemysłowa 10.	
241	„Lechia” dawn. Kujawski, Milewski i Sp., Zakłady Budowy Młynów, Wytwórnice Maszyn i Odlewnie, Sp. z o. o. Lublin, — Foksal 17.	Teofil Kujawski, Lublin,—Kołłątaja 5.
242	Moritz Wacław, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza, Sp. Akc. Zjednoczenia Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Lublin.	S. Dzieciuchowicz, Lublin,—Rusałka 15. Wacław Moritz, Lublin,—ul. Zamojska.
243	Plage E. i T. Łaskiewicz, Zakłady Mechaniczne. Lublin.	Teofil Łaskiewicz, Lublin. Zygmunt Rościszewski, Warszawa,—Hortensja 1.
244	Wolski M. i Sp., Sp. Akc. Fabryki Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Lublin.	Ludwik Hafner, Lublin.
<u>Oddział Kresowy.</u>		
245	Beker Br., Żelazo - mosiężna Odlewnia i Mechaniczna Fabryka. Wilno.	
246	Dojlidzki B., Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Białystok,—Grunwaldzka 35.	
247	Gotlib i Sokolski, Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn. Białystok,—Łąkowa 1.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY WYKONYWANE PRZECZ FABRYKĄ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie. Wozy. Odlewy żeliwne.	II V VIII
„Lechia”	47	Maszyny młyńskie: postawy walcowe pojedyncze i pod- wójne, automatyczne i półautomatyczne perlaki, młyn- ki do czyszczenia ziarna, płanżychtry, odsiewacze, jagielniki, maszyny do drobienia kaszy. Pędnie. Koła zębate. Maszyny rolnicze: maneże, wialnie, śrutowni- ki. Odlewy żeliwne.	I II V
„Moritz”	75	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie. Wozy. Prasy do oleju. Gatry. Odlewy żeliwne.	I II V VIII
„Laškiewicz”		Kotły parowe. Maszyny i aparaty dla gorzelni, rektyfikacji, drożdżowni, krochmalni i syropiarni. Aparaty dla cu- krowni. Pompy. Wyroby kotlarskie. Konstrukcje że- lazne. Beczki żel. Narzędzia do obróbki metali: fre- zy, rozwiertniki, gwintowniki, narzynki i t. p. Remont samochodów i traktorów. Karoserje samochodowe. Samoloty lądowe i wodne.	I IV VI
„Emwól”	29	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, młynki do czyszczenia zboża, siekacze, pługi, pogłę- biacze, znaczniki, brony, walce pierścieniowe, ugniata- cze, obsypniki. Odlewy żeliwne.	II V
		Odlewy żeliwne i metalowe.	V
	2-30	Maszyny rolnicze: maneże. Osie i buksy wozowe. Odlewy żeliwne. Płyty i drzwiczki kuchenne.	II V VIII
„Gosok”	82	Maszyny rolnicze: maneże. Osie i buksy wozowe. Drezyny kolejowe, wagoniki, pędnie. Odlewy żeliwne.	I II V

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
	<u>Oddział Lwowski.</u>	
248	„Ajaks”, Fabryka konstrukcji Żelaznych i Odlewnia Żelaza i Metali, inż. Zygmunta Piotrowicza i Sp., Sp. z o. o. Lwów, — Zniesienie 102 C.	
249	„Auto-Motor”, Fabryka Samochodów Sp. Akc. Lwów, — Kopernika 54/56.	Lucjan Myciński, Lwów, Kopernika 54/56.
250	Bank Rolniczy Sp. Akc., Oddział Maszynowy. Lwów, — Gródecka 56/58.	Wacław Konderski, Lwów, Gródecka 56/58.
251	„Ferrum”, Fabryka Maszyn, Odlewnia Żelaza i Metali. Sp. z o. p. Lwów - Podzamcze, — Żółkiewska 147.	Adam Mermon, Lwów, — Żółkiewska 147. Czesław Mermon, Lwów, — Żółkiewska 147.
252	Jaworski Bolesław, Fabryka Maszyn, Sp. z o. o. Sokal.	
253	Malinowscy B-cia i Sp., Fabryczne Warsztaty Ma- szynowe i Konstrukcyjne. Lwów, — Polna 56.	Bronisław Malinowski, Lwów, — Polna 56.
254	Mączyński H., Fabryka Pilników. Lwów, — Nowej Rzeźni 16.	Henryk Mączyński, Lwów, Nowej Rzeźni 16.
255	„Metal”, Fabryka Wyrobów Metalowych i Akumulato- rów, Dr. Inż. St. Bieńkowski i Tow. Lwów, — Zacharjewicza 5.	Stanisław Bieńkowski, Lwów, — Potockiego 49.
256	Słowik Bolesław, Inż., Fabryka Konstrukcji Że- laznych i Narzędzi. Lwów, — Żółkiewska.	Bolesław Słowik, Lwów, — Żółkiewska,

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Bankroln” „Ferrum”		Odlewy żeliwne i metalowe, konstrukcje żelazne.	V VI
	1-94	Remont samochodów i traktorów.	I
	1-31	Maszyny rolnicze: pługi, sieczkarnie, obsypniki, plewniki ręczne, młynki do czyszczenia zboża, części do maszyn żniwnych. Prasy i gniotowniki do oleju. Remont traktorów. Odlewy żeliwne.	I II V
	8-83	Urządzenia młynów, tartaków i gorzelni. Odlewy żeliwne i metalowe.	I V VI
		Kotły parowe, urządzenia gorzelni i młynów.	I VI
		Konstrukcje żelazne, remont silników i samochodów.	I VI
		Pilniki.	IV
	3-34	Śruby, naśrubki, nity. Rury ołowiane i plomby ołowiane. Konstrukcje żelazne, odlewy żeliwne.	VIII IX V VI

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
257	Zieleniewski L., Polskie Fabryki maszyn i Wagonów w Krakowie, Lwowie i Sanoku, Sp. Akc. Fabryka Lwowska. Lwów, — Podzamcze.	Jan Bisztyga, Lwów,—Podzamcze.
	<u>Oddział Krakowski.</u>	
258	„Auto-Motor”. Kraków, — Dębники, — Barska 12.	
259	Klimek Władysław, Fabryka Odlewów Żelaznych. Kraków, — Mogilna 164.	Władysław Klimek, Kraków,—Mogilna 164.
260	„Kraków”, Huta Żelazna, Sp. Akc. Kraków, — Rynek Gł. 12.	Tadeusz Epstein, Kraków,—Rynek Gł. 12.
261	Lokomotyw Fabryka w Polsce, Sp. Akc. Chrzanów.	Władysław Jechalski, Sosnowice.
262	„Odlew”, Fabryka Maszyn Rolniczych, Sp. Akc. Kraków XIX, — Hetmana Żółkiewskiego.	Bronisław Haupt, Kraków,—XIX Hetmana Żółkiewskiego. Jan Dominikowski, Kraków,—XIX Hetmana Żółkiewskiego.
263	„Potęga”, Sp. Akc., Towarzystwo Polskich Fabryk, Huty Żelaza. Kraków, — Basztowa 9.	Józef Dubieński, Kraków,—Basztowa 9.
264	Zieleniewski L., Polskie Fabryki Maszyn i Wago- nów w Krakowie, Lwowie i Sanoku, Sp. Akc., Fab- ryki Krakowska i Sanocka. Kraków i Sanok.	Antoni Lewalski, Kraków.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Fabryka Zieleniewski”		Maszyny i aparaty dla gorzelni, armatury, wyroby kotlar- skie, odlewy żeliwne.	I V VI
	1-53	Remont samochodów.	I
		Odlewy żeliwne.	V
		Gwoździe i drut.	XI
„Fablok”		Parowozy.	I
	3-87	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, młynki do czyszczenia zboża. Silniki benzynowe dla celów rolniczych. Odlewy żeliwne.	II V
„Potęga”	2-57	Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młynki do czyszcze- nia zboża, brony, młocarnie. Wozy. Odlewy żeliwne.	II V VIII
„Zieleniewski”	1-96 20-60 31-23 Warsz. 73-83	Maszyny parowe, kompresory, pompy, żórawie wodne, po- głębiarki, bagry, silniki ropowe i naftowe, przesuwnice, żórawie, mosty, konstrukcje żelazne, kotły parowe stałe i przewożne, zbiorniki, aparaty dla fabryk chemicznych, odlewy żeliwne. Wagony osobowe, towarowe, wago- ny—cysterny, tendry, wozy ogrzewalne, tramwaje.	I V VI

N ^o N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
	<u>Oddział Poznańsko-Pomorski.</u>	
265	„Agraria”, Fabryka Maszyn, Tow. Akc., dawn. Max Kuhl. Poznań, — Składowa 4.	Leonard Glabisz, Poznań — Składowa 4.
266	Broda Jan, Toruńska Fabryka Zamków. Toruń, — Koszarowa 11/13.	Jan Broda, Toruń, — Koszaro- wa 11/13.
267	Cegielski H., Tow. Akc. Fabryki Maszyn i Wago- nów, Odlewnia Żelaza i Stali. Poznań, — Gwarna 9.	Henryk Suchowiak, Poznań,—Ratajczaka 16. Fryderyk Suchanek, Poznań,—Ratajczaka 16.
268	Czarliński Leon, Tow. Akc. Krępa, p. Ostrów.	Leon Czarliński, Inowrocław.
269	Drewitz E., Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza, Sp. z o. o. Toruń.	Tadeusz Iwaszkiewicz, Warszawa,—Solec 20-a.
270	„Fema”, Tow. Akc., Wielkopolska Fabryka WYROBÓW Metalowych. Bydgoszcz.	Adam Piotrowski, Bydgoszcz.
271	Głogowski i Syn, T. z o. p. Inowrocław.	Leon Czarliński, Inowrocław.
272	Herzfeld i Victorius, Tow. Akc. Odlewnie Żelaza i Emaljernie. Grudziądz.	Lucjan Kołodzki, Grudziądz.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Agraria“	31-36 23-26	Maszyny rolnicze, kartoflarki. Odlewy żeliwne.	II V
„Brodabiuro“		Zamki meblowe, kłódki, haki, do łóżek, kołnierze butelkowe.	IX
„Hacegielski“	43-11 20-29 29-47	Wagony towarowe, lokomobile przewoźne i stacyjne. Ma- szyny rolnicze: maneże, pługi, wypielacze i obsypniki, brony talerzowe, łukowe, gzygzakowate i t. p., walce pierścieniowe, kolczaste, gładkie, łukowe i t. p. Ugnia- tacze podglebia, dołowniki do kartofli, sadzarki do kartofli, kartoflarki, sortowniki do kartofli, włóki do kartofli. Młynki do nawozów, siewniki do salety. Grabie konne, wyorywacze do buraków, młocarnie, szytówkowe, bębnowe. Płuczki do kartofli i buraków. Aparaty magnesowe. Sieczkarnie, beczki żel. do wody i t. p., pompy do gnojówki, parowniki. Maszyny i prasy do wyrobu cegieł. Prasy i kopaczki do torfu. Urządzenia gorzelni i krochmalni. Odlewy żeliwne.	I II V
„Leon Czarliński“		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, walce pierścieniowe, gładkie i t. p. Ugniatacze podglebia. Odlewy żeliwne.	II V
„Drewitzwerk“		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie szytówkowe i cepowe, sieczkarnie, siewniki do zboża, traw i sosny.	II
„Fema“	8-21	Zamki meblowe, okucia do mebli. Maszyny do wyrobu masła.	I IX
„Głogowscy“	35	Maszyny rolnicze: elewatory do słomy, lokomobile, młocar- nie, bukowniki. Kopaczki i prasy do torfu. Suszarnie do kartofli, cykorji, warzyw i t. p.	I II
„Gusswerk“	11 1-48	Odlewy żeliwne: piece żel., drzwiczki, płyty kuchenne, ruszta, naczynia żel. emaljowane, odlewy sanitarne, rury, wanny lane emaljowane. Buksy do wozów, odkładnie do płu- gów. Odważniki. Okna lane żel., klocki hamulcowe, drzwiczki, i ruszta do palenisk parowozowych, maźnice kolejowe. Naczynia blaszane emaljowane.	V VII VIII

№ porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
273	„Motor Polski, T. z o. p. Żnin.	Emil Wielgosiński, Poznań, — Górna Wil- da 51.
274	Nitsche i Sp., Fabryka Maszyn Rolniczych. Poznań, — Św. Marcina 33.	Franciszek Nitsche, Poznań, — Św. Mar- cina 33. Piotr Nitsche, Poznań, — Św. Mar- cina 33.
275	Raszewski S., Fabryka Maszyn. Poznań, — Przemysłowa 26.	Sylwester Raszewski, Poznań, — Przemysłowa 26.
276	„Unia”, Zjednoczone Fabryki Maszyn, dawn. A. Ventzki, Blumwe i Peters, Sp. Akc. Grudziądz.	Janusz Czarliński, Grudziądz. Mieczysław Dziecimkiewicz, Grudziądz.
277	Wytwórnia Maszyn Młyńskich, Tow. Akc. w Rogoźnie.	F. Pałaszewski, Łódź, — Rzgowska 48.
<u>Oddział Cieszyński.</u>		
278	Alscher A i Syn, Warsztaty dla Konstrukcji Żelaznych, Zakład dla budowy Maszyn i Mostów. Bielsk.	Franciszek Gross, Bielsk.
279	Bartelmuss i Suchy, Fabryka Śrub, i WYROBÓW KUTYCH. Bielsk, — ul. Źródła Życia 13.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Motor”		Silniki ropowe. Maszyny rolnicze: młocarnie. Tokarki, imadła.	I II VIII
„Nitschespółka”		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, śrutowniki, wialnie, młocarnie.	II
„Torfopras”	28-91	Maszyny torfowe. Kopaczki do torfu, prasy do torfu, elewatory, wagoniki.	I II
„Pofama”	9-25 9-26 9-27 9-28	Maszyny rolnicze: pługi 1-o i wieloskibowe, kultywatory, brony zwykłe i sprężynowe, siewniki, grabie konne, kartofiarki, parniki, obsypniki i wypielacze, walce pierścieniowe i gładkie, płuczki, gniotowniki, wialnie, młynki do czyszczenia zboża, sieczkarnie, maneże, siekacze.	II
„Młynotwórnia”		Maszyny młyńskie: wialnie, żubrowniki, eureka, maszyny szmerglowe i szczotkowe, cylindry sortujące, gniotowniki, postawy walcowe, śrutowniki tarczowe, detaszery, pytle płaskie (planzychtry), pytle pryzmatyczne, cylindry odśrodkowe, perlaki bębnowe, perlaki cepowe automatyczne, jagielniki, krajalnice, filtry aspiracyjne ssące i tłoczące, mieszarnie automatyczne, oskardy, oskardziki, perliki, oprawki do oskardzików. Turbiny wodne. Pędnie. Odlewy żeliwne.	I V
„Alschersyn”	111	Konstrukcje żel., mosty, dźwigi, windy, żórawie, wagoniki, rozjazdy kolejowe, zwrotnice, obrotnice, złożenia osiowe, wagi dziesiętne, maszyny i narzędzia dla przemysłu budowlanego, narzędzia górnicze, taczki żel., tarcze obrotowe, łożka żel.	I VI VIII
„Srubfabryka”	142 162 204	Śruby, naśrubki, podkładki, nity, materiały dla nawierzchni toru kolejowego, śruby fasonowe. Wyroby druciane. Osie do wozów, wyroby blaszane, okucia budowlane, zawiasy, zamki. Struny stalowe tkackie, zęby stalowe do szarpaczy.	VIII XI

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
280	Brevillier i Sp. i A. Urban i Synowie, Tow. Akc. dla fabrykacji Śrub i Wyrobów Kutyh. Ustroń.	Leon Manda, Ustroń. Henryk Schwarz, Ustroń. Ludwik Muchlik, Ustroń.
281	Emaljowanych i Metalowych Wyrobów Fa- bryk, Tow. Akc. Bielsk.	
282	Josephy's G. Erben, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Bielsk.	Fedor Weinschenck, Bielsk.
283	„Lechia“, Zakłady Budowy Młynów, Wytwórnice Ma- szyn i Odlewnie, Sp. z o. o. Żywiec.	Teofil Kujawski, Lublin,—Kołtąja 5.
284	Münstermann E. v., Przemysł Fosforbronzowy. Bielsk.	
285	Ochser Jan, Odlewnia Żelaza i Metali, Zakład kotlar- ski i Warsztat reperacyjny Maszyn. Biała.	
286	Ochsner Karl & Sohn, Zakład Kotlarski. Bielsk.	
287	Pilarzy Richard, Warsztaty dla Konstrukcji Żelaznych. Bielsk.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Brevillierurban”	3	Okucia do wozów kolejowych, kowadła, imadła styryjskie i równoległe, drągi wiertnicze, haki do rur, lemiesze i odkładnice, osie do wozów. dusze stalowe do żelazek do prasowania, materiały dla nawierzchni toru kolejowego, śruby, naśrubki, podkładki, nity, haki do izolatorów.	II VIII
„Emailwerke”		Naczynia blaszane emaljowane i ocynkowane, naczynia mleczarskie, umywalki.	IX
„Josephy”		Maszyny do prania i suszenia wełny, maszyny przygotowawcze jak: szarparki sztucznej wełny, wilki szarpiące, wilki zgrzeblące i rozluźniające. Maszyny przędzalnicze dla wełny, odpadków bawełnianych, na wigoń, kobierce, koce, pilśnie, dla fabrykacji kapeluszy i waty. Prząśnice wózkowe, obrączkowe, puszkowe, niciarki i cewiarki. Maszyny do wykończania jak: pralnie, folusze, draparki, do dekatezacji, prasy hydrauliczne, prasy walcowe, suszarki i napinarki ramowe, maszyny do karbonizowania i aparaty farbiarskie. Maszyny dla cementowni, ekstrakcji oleju, aglomeracji rudy. Odlewy żeliwne.	I V
„Lechia”		Maszyny młyńskie: postawy walcowe pojedyncze i podwójne, perlaki automatyczne i półautomatyczne, młynki do czyszczenia zboża, planzychtry, odsiewacze, jagielniki, maszyny do drobienia kaszy. Pędnie. Koła zębate. Maszyny rolnicze: maneże, śrutowniki, wialnie. Odlewy żeliwne.	I II V
„Münstermann”	110	Armatury, brąz fosforowy, biały metal, odlewy metalowe.	V
		Odlewy żeliwne i metalowe, wyroby kotlarskie.	V VI
		Wyroby kotlarskie.	VI
		Konstrukcje żelazne.	VI

N ^o porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
288	Pollak Th. i Syn, Fabryka Wszelkich Towarów Śrubowych, Nitów i Muterek. Biała.	Bruno Pollak, Biała.
289	Quissek & Geppert, Fabryka WYROBÓW MIEDZIANYCH i METALOWYCH, Maszyn i Kotłów. Bielsk.	
290	Saur Theodor, Fabryka Maszyn. Bielsk.	
291	Schmeja Edm., Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Biała.	Maks Schmeja, Biała.
292	Schmidt Rudolf, Fabryka Armatur, Odlewnie Bronzu fosforowego, Metali i Żelaza. Biała-Kolejowa, 24/26.	Karol Jenkner, Biała.
293	Schwabe Georg, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Bielsk.	
294	Starke Ernesta Syn, Fabryka Ogrzewań Centralnych, Urządzeń Gazowych, Sanitarnych, Wodociągów i Palenisk. Bielsk, — Gizeli, 5.	
295	Twerdy Emil, Fabryka Maszyn. Bielsk, — Jana 17.	
296	Wapienickie Zakłady Przemysłowe. Wapienica.	M. K. Bartelmuss, Bielsk,—Zródła Życia 13.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Pollaksohn”		Śruby, naśrubki, nity, materiały dla nawierzchni toru kolejowego.	I VIII
	1-52	Kotły parowe, parniki, zbiorniki, maszyny parowe, pompy, płuczki do kartofli, elewatory, gniotowniki do sło- dów, aparaty dla gorzelni i rektyfikacji, armatury, pędnie, gatry i maszyny do obróbki drzewa jak: piły taśmowe, piły wahadłowe, strugarki, frezarki, tokarki, piły tar- czowe. Maszyny do obróbki kamieni jak: gatry do kamieni, maszyny do szlifowania kamieni i t. p. Odle- wy żeliwne.	
„Saur”	1-08	Maszyny dla przemysłu włókienniczego: dla wykańczalni z wełny i półwełny, dla farbiarni, maszyny — szpularki.	I
	67	Młynki-śrutowniki do zboża i materiałów średnio-twardych. Łamacze kamieni i t. p. Bębny sortujące, młynki kul- kowe, walce młyńskie. Maszyny cegielniane jak: ce- glarki, gniotowniki łamiące i walcownie gliny. Ma- szyny garbarskie jak: łamacze kory, śrutowniki garbni- ków, okucia beczek garbarskich. Maszyny do wyrobu śrub i naśrubków. Pędnie. Maneże i sieczkarnie. Odle- wy żeliwne.	I II V
„Rudolf Schmidt”		Armatury, biały metal, bronz fosforowy. Odlewy metalowe, noże do mielenia drzewa dla papierni, skrobaczki, na- śrubki ciśnieniowe, cyna lutowicza.	I V
		Maszyny dla przemysłu włókienniczego: warsztaty tkackie, maszyny do prania, maszyny do suszenia. Odlewy żeliwne.	I V
	3-42	Ogrzewania centralne, wodociągi miejskie, fabryczne, do- mowe, urządzenia gazowni, paleniska.	VII
		Maszyny parowe, narzędzia wiertnicze, żorawie kopalniane, pompy, gatry, pędnie.	I
„Przemysł”	5-63	Wiertarki, maszyny do walcowania gwintów, okrawarki, prasy ekscentryczne, perlaki bębnowe i cepowe. Hacele. Maźnice „Stauffera”. Beczki żelazne.	I II VIII

№ № porządkowe	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
297	„Węgierska Górka“, Akc. Tow. Górniczo-Hutnicze. Węgierska Górka.	Jerzy Buzek, Węgierska Górka.
298	„Wschód“, Przemysł Druciany, Tow. Z. o. p. Zadziele — Żywiec.	
<u>Oddział Górnoszląski.</u>		
299	Szląska Fabryka Motorów „P. T. E.“. Katowice — Bogucice.	Czesław Klarner, Warszawa, — Marszał- kowska 9. Włodzimierz Sierzputowski, Katowice,—Bugucice.
Przybyli podczas druku. <u>Oddział Kujawsko-Płocki.</u>		
300	Brown Boveri, — Polskie Zakłady Elektryczne, Sp. Akc. Żychlin, z. Warszawska.	Zygmunt Okoniewski, Warszawa,—Bielańska 6.
<u>Oddział Lwowski.</u>		
301	Biskupscy B-cia, Sp. Akc., Fabryka Maszyn i Odle- wnia. Kołomyja.	Bolesław Biskupski, Kołomyja.
<u>Oddział Poznańsko-Pomorski.</u>		
302	„Aro“, Fabryka Okuć B. Rohowski, T. z. o. p. Poznań, — 3-go Maja, 5.	Stanisław Jakubowski, Poznań,—3-go Maja 5.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Huta Żelaza”		Odlewy żeliwne, rury wodociągowe.	V VIII
„Drut”	49	Drut, siatki do ogrodzeń, drut kolczasty, wycieraczki do butów, rafy do przesiewania, łapki na myszy i szczury, wyroby druciane.	XI
„Poltow”		Motory elektryczne do 130 MK., przetwornice.	III
„Brownboveri”	220-54 Warszaw.	Motory elektryczne i przetwornice trójfazowe, tablice rozdzielcze, przyrządy elektryczne. Maszyny rolnicze: sieczkarnie, młynki do czyszczenia zboża, maszyny do olejarni.	
„Aro”	15-61	Okucia budowlane, okucia meblowe, części do maszyn do pisania.	

NAZWY GRUP ZAWODOWYCH

Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

- I. Maszynowa.
 - II. Maszyn i narzędzi rolniczych.
 - III. Elektrotechniczna.
 - IV. Wąg i wyrobów precyzyjnych.
 - V. Odlewni.
 - VI. Wyrobów kotlarskich.
 - VII. Urządzeń zdrowotnych.
 - VIII. Wyrobów żelaznych.
 - IX. Wyrobów metalowych.
 - X. Zaopatrzenia wojskowego.
 - XI. Drutu i gwoździ.
-

Skorowidz wyrobów.

(Numery Skorowidza odpowiadają numerom porządkowym fabryk).

- A.** Amunicja artyleryjska 81.
 „ karabinowa 6, 27, 81, 84.
 Aneroidy 36.
 Aparaty automatycznie rozrywające watę 144.
 „ dezynfekcyjne 35, 50, 118.
 „ dla browarów 61, 88, 232.
 „ „ cukrowni 13, 61, 67, 72, 88, 218, 243.
 „ „ drożdżowni 13, 61, 88, 243.
 „ „ fabryk chemicznych 13, 61, 88, 156, 218, 264.
 „ „ gorzelni 13, 61, 88, 160, 175, 232, 243, 257, 267, 289.
 „ „ krochmalni 13, 175, 232, 243, 267.
 „ „ rafinerji 13.
 „ „ rektyfikacji 13, 243, 289.
 „ do bezkońcowego płótna 144.
 „ „ filtrowania oleju 109,
 „ „ mierzenia ciśnienia w kopulaku 156.
 „ „ naciągania kard 144.
 „ „ nawijania waty 144.
 „ „ zmiękczenia i oczyszczania wody 13, 218.
 „ farbiarskie 282.
 „ fizyczne 27.
 „ lekarskie 62.
 „ magesowe 267.
 „ Mollerup'a 233.
 „ paskowe 144.
 „ próżniowe 50.
 „ radiotelegraficzne 27, 86.
 „ redukcyjne 156, 223.
 Armatura 6, 11, 40, 58, 93, 108, 224, 257, 283, 289, 291.
 „ dla kotłów parowych 218.
 Astrolabje 36.
- B.** Baby parowe 1.
 „ ręczne 1.
 Bagnety 14.
 Bagry 264.
 Balkony 64, 118.
 Balustrady 64, 118, 173.
 Bandaże stalowe 211.
 Beczki żelazne 13, 38, 58, 65, 86, 88, 92, 230, 243, 296.
 „ żelazne do wody 267.
 Bębny kulowe 156.
 „ sortujące 291.
 Biały metal 6, 32, 40, 55, 56, 234, 284, 291.
 Blacha cynowa 48.
 „ kotłowa 230.
 „ mosiężna 33, 42, 70, 164.
 „ ołowiana 48.
 „ zbiornikowa 230.
- Błaszane wyroby 38, 65, 77, 105, 117, 279.
 Błotniarki dla cukrowni 72.
 Bolce bezpiecznikowe 59.
 Bramy 64, 118, 173.
 Brony 38, 126, 128, 131, 169, 173, 180, 196, 202, 231, 244, 263, 267, 276.
 Bronz fosforowy 6, 32, 40, 55, 56, 234, 284, 291.
 Brytwanny 77.
 Bukowniki 271.
 Buksiki do pługów 193, 207.
 Buksy do wozów 87, 185, 193, 199, 200, 207, 210, 225, 246, 247, 272.
- Buljery 58.
 Butle do tlenu 230.
- C.** Ceglarki 291.
 Cepy do młócań 118.
 Cewiarki 282.
 Cęgi 118.
 „ do krepowania rurek izolacyjnych 100.
 Cylindry odśrodkowe 114, 159, 277.
 „ sortujące 114, 159, 277.
 Cyna do lutowania 48, 234, 292.
 Cynfolja 48.
 Cynowe wyroby 48.
 Cyrkle 36.
 Cysterny 61, 68, 88.
 Części do maszyn do pisania 302.
 „ „ „ żniwnych 189, 193, 201, 207, 215, 217, 250.
- D.** Detaszery 114, 159, 277.
 Dłutownice 35.
 Dna kotłowe 218.
 Dołowniki do kartofli 267.
 Drabiny strażackie 64, 86, 92.
 Draparki 144, 282.
 Drągi wiertnicze 280.
 Drezyny kolejowe 211, 247.
 Druciane wyroby 85, 279, 298.
 Druk 8, 18, 21, 52, 63, 85, 90, 98, 99, 119, 208, 214, 226, 260, 298.
 „ bobinowy 59.
 „ cynowy 48.
 „ do butelek 90.
 „ dzwonkowy 59.
 „ kolczasty 8, 90, 99, 226, 298.
 „ miedziany 164, 226.
 „ ołowiany 48.
 „ stalowy 8, 214, 226.
 „ telegraficzny i telefoniczny 8, 90, 99, 226.
 „ z kompozycji 48.
 Drzwiczki do palenisk parowozowych 272.
 „ hermetyczne 29, 50, 178, 193, 202, 204, 207, 210, 225, 272.
 Dusze stalowe do żelazek do prasowania 280.

Dźwigary mostowe 67, 91, 226, 264.
 Dźwigi 28, 35, 38, 45, 221, 278.
 „ elektryczne 67.
 Dźwigniki 38, 43, 51.
 Dzwony 6, 124.
 „ stalowe 148.

E. Ekonomizery 218.

Ekshaustory 109, 143.
 Elektrotechniczne wyroby 12, 19, 25, 41, 46, 59,
 76, 82, 96, 100, 299,
 300.

Elektryczne lampki 19.
 Elementy galwaniczne 41, 107.
 Elewatory 275, 289.
 „ do słomy 168, 271.
 „ młyńskie 60, 114, 120, 159, 277.
 Emaljowane wyroby blaszane 113, 195.
 Eureka 114, 159, 277.

F. Falcmaszyny 101.

Filtry aspiracyjne 60, 114, 159, 277.
 „ do kurzów 60.
 Flakony z gwintowanymi zamknięciami 117.
 Folja ołowiana 48.
 Folusze 144, 282.
 Formy kowalskie 202.
 „ żelazne 222, 224.
 Frezarki do drzewa 289.
 Frezery 23, 57, 243.
 „ ze stali lanej 122.

G. Gabary 106.

Galanterja metalowa 30, 33, 42, 70, 77, 95, 96,
 190.
 Gatry 72, 242, 289, 295.
 „ do kamieni 289.
 Gazownie do motorów 35, 72, 152, 233.
 Generatory acetylenowe 79.
 „ samochodowe 43.
 Głancmaszyny 101.
 Główniki podziałowe do frezarek 233.
 „ rewolwerowe do tokarek 148.
 Gniotowniki 50, 276.
 „ dla cegielni 291.
 „ „ odlewni 156.
 „ „ olejarni 120, 250.
 „ do słoju 289.
 „ młyńskie 114, 159, 277.
 Gofryrki dla papieru 72.
 Grabie 90.
 „ konne 116, 167, 167, 173, 267, 276.
 Grzechotki 23.
 Guziki metalowe 84.
 Gwinciarki 291.
 Gwintownice 23.
 „ do rur 23.
 Gwintowniki 23, 243.
 Gwoździe 8, 18, 21, 52, 63, 85, 90, 98, 119,
 208, 226, 260.
 „ formierskie 90.
 „ tapicerskie cięte 130 200.

H. Hacele 146, 296.

Haftki 219.

Haki 227.

Haki do izolatorów 90, 99, 280.

„ „ łózek 266.

„ „ rur 280.

Holendry dla papieru 72.

Hufnale 146.

Hydrofory 86.

Hydropuły 86.

I. Igiełki do etykiet 110.

Igły 219.

Imadła do rur 20.

„ równoległe 20, 71, 238, 273, 280.

„ styryjskie 57, 91, 115, 280.

J. Jagielniki 60, 114, 120, 159, 241, 277, 283.**K.** Kadzie odlewnicze 156.

Kalandry 143, 148.

Karczowniki 45, 177.

Kartoflarki 265, 267, 276.

Kasetki 38, 118.

Kątniki do rurek izolacyjnych 100.

Kipregle 36.

Klaksy samochodowe 43.

Kleszcze do zakręcania rur 23.

Klocki hamulcowe 66, 272.

Klucze francuskie 118.

„ maszynowe 118, 201.

„ rurowe 118.

„ zamkowe 118, 201.

Kłódki 104, 125, 266.

Kociołki 113.

Kolejki wiszące 67.

Kolejowe utensylja 38, 57, 91, 211, 230, 272, 278.

Kolejek podjazdowych i kopalnianych utensylja
 38, 211, 212.

Kolektory 82.

Koła do wozów 115, 167, 198.

„ rozpędowe 148.

„ transmisyjne blaszane 109.

„ wagonowe 91, 147.

„ zębate 120, 148, 190, 211, 224, 241, 283.

Kołnierze butelkowe 266.

Kominy żelazne 24, 58-88, 118.

Kompresory 15, 35, 72 264.

Konstrukcje żelazne 24 35, 38, 58, 61, 88, 91,
 118, 178, 218, 221, 222, 243,
 248, 253, 256, 264, 278, 287.

Kopaczki do torfu 168, 170, 173, 267, 271, 275.

Kotlarskie wyroby 13, 24, 35, 50, 57, 58, 61, 65,
 68, 88, 91, 147, 152, 160, 190,
 218, 243, 252, 257, 264, 285.
 286, 289.

Kotły 65, 77, 118.

„ do gotowania farb 143, 156.

„ ogrzewalne 35, 109, 148.

„ parowe 13, 58, 61 88, 152, 218, 252,
 264, 289.

„ parowe lokomobilowe 143, 264.

„ „ parostatkowe powrotne 218.

„ „ syst. „Garbe“ 218.

„ „ „Fairbairna“ 218.

„ „ „W. F. tzn. i K. Gamper“ 218.

Kościelne przedmioty 33, 42, 70.

Kowadełka do kos 90.

Kowadła 91, 147, 193, 202, 207, 280.

- Krajalnice do tytoniu 67.
 " " owoców 50.
 " młyńskie 60, 114, 159, 277.
 Kroje talerzowe do pługów 30.
 Krosna tkackie 136, 149.
 Kubły 65.
 Kuchnie polowe 50, 115, 118.
 " żelazne 50.
 Kuchenki gazowe 96, 156.
 " żelazne 178, 193, 207, 220, 225.
 Kultywatory 116, 126, 169, 173, 180, 190, 196, 202, 231, 276.
 Kupolaki 156.
 Kuźnie polowe 38, 202.
- L.** Lampki elektryczne 19.
 Lampy naftowe 96.
 Lano-kute wyroby 47, 193, 202, 207, 215, 217.
 Latarnie samochodowe 43.
 Latarki elektryczne 107.
 Lemiesze 130, 179, 183, 202, 230, 280.
 Lemieszyki do bron 90.
 Liny stalowe 214.
 Lokomobile naftowe 78.
 " parowe 72, 267, 271.
 " ropowe 78.
 Lornetki 36.
- L.** Łamacze kamieni 291.
 " kory 291.
 " młyńskie 60.
 Łańcuchy 8, 28, 90, 99, 103, 191.
 " Galla 64, 145.
 " samochodowe 64, 145.
 Łapki na myszy i szczury 298.
 Łączniki do pasów 215.
 " " rur wodnych i gazowych 215.
 Łopaty 90, 226.
 Łóżka żelazne 4, 38, 44, 51, 69, 121, 278.
 Łyże odlewnicze 156.
 Łyżki 30, 33, 42, 70.
- M.** Maneże 126, 128, 129, 130, 130, 131, 133, 137, 139, 147, 151, 153, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 190, 193, 196, 202, 207, 228, 231, 235, 236, 237, 240, 241, 242, 244, 246, 247, 262, 262, 267, 268, 269, 274, 276, 283, 291.
 Manierki 113.
 Manometry 223.
 " redukcyjne 223.
 Maszynki do mięsa 73, 96, 189.
 " rdzeni 156.
 " „Primus“ 96.
 Maszyny blacharskie 1.
 " cegielniane 58, 221, 222, 267, 291.
 " garbarskie 101, 206, 291.
 " dla apretur 143, 282.
 " " cementowni 222, 282.
 " " drukarni materiałów włókienniczych 143.
 " " fabryk tytoniowych 67.
 " " farbiarni 143, 290.
 " " krochmalni materiałów włókienniczych 144.
 " " olejarni 120, 250, 301.
- Maszyny dla papierni 72.
 " " przemysłu budowlanego 278.
 " " " włókienniczego 136, 143, 144, 148, 149, 150, 282, 290, 293.
 " " suszarni materiałów włókienniczych 143, 282, 293.
 " do aglomeracji rudy 282.
 " " czyszczenia odlewów 156.
 " " dekatyzowania 282.
 " " drobienia kaszy 120, 241, 283.
 " " ekstrakcji oleju 282.
 " " karbonizowania 282.
 " " łamania lnu i konopi 144, 165.
 " " obróbki drzewa 289.
 " " " kamieni 289.
 " " prania materiałów włókienniczych 282, 293.
 " " składania i mierzenia materiałów włókienniczych 143.
 " " skubania bawełny i wełny 144.
 " " szlifowania kamieni 289.
 " " wykańczalni wyrobów z wełny i półwełny 290.
 " " wyrobów cementowych 92.
 " " wyrobu kapeluszy 282.
 " " " kobierców 282.
 " " " koców 282.
 " " " masła 270.
 " " " pilśni 282.
 " " " śrub i naśrubków 291, 296.
 " " " waty 282.
 " gilzowe 75.
 " formierskie 156.
 " i aparaty dla cukrowni 13, 67, 72.
 " " " " drożdżowni 13, 243.
 " " " " gorzelni 13, 243, 257.
 " " " " krochmalni 13, 175, 232, 243, 267.
 " " " " rafinerji 13.
 " " " " rektyfikacji 13, 243.
 " " urządzenia odlewni 156.
 " młyńskie 49, 60, 114, 120, 159, 175, 209, 241, 277, 283.
 " na wigoń 282.
 " obrączkowe 282.
 " papierosowe 75.
 " parowe, 13, 72, 143, 264, 289, 295.
 " przędzalnicze 282.
 " puszkowe 282.
 " rolnicze 5, 16, 30, 58, 123, 126, 129, 130, 131, 133, 137, 139, 147, 151, 153, 155, 157, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 183, 189, 190, 193, 196, 202, 206, 207, 210, 228, 231, 232, 238, 236, 237, 240, 241, 242, 244, 246, 247, 250, 262, 263, 265, 267, 268, 269, 271, 273, 274, 276, 283, 291, 301.
 " szczotkowe 114, 120, 159, 277.
 " szmerglowe 114, 120, 159, 277.
 " tkackie 134, 136, 293.

Maszyny torfowe 130, 151, 166, 168, 170, 173, 267, 271, 275.
 „ żubrowe 49, 60, 114, 159, 277.
 Materace 112.
 Materiały dla nawierzchni toru kolejowego 227, 279, 280, 288.
 Mażnice Stauffera 215, 296.
 „ wagonowe 91, 272.
 Meble żelazne 4, 38, 51, 69.
 Miary 36, 53.
 Miazdżarki do olejarni 120.
 Mieszadła 156.
 Miedlice do obróbki lnu i konopi 144, 165.
 Mięszarnie młyńskie automatyczne 114, 159, 277.
 Młocarnie 126, 128, 129, 130, 131, 133, 137, 139, 147, 151, 153, 165, 166, 167, 168, 170, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 180, 190, 193, 196, 202, 207, 228, 232, 235, 236, 240, 242, 244, 262, 263, 267, 268, 269, 271, 273, 274.
 Młotki do kos 90.
 Młoty 90.
 „ sprężynowe 147.
 Młynki 67.
 „ do czyszczenia zboża 173, 196, 241, 244, 250, 262, 263, 276, 283, 291, 301.
 „ „ farb 143, 291.
 „ „ mielenia materiałów średnio - twardych 291.
 „ „ nawozów 267.
 „ „ kulkowe 291.
 Młyny tarczowe 101.
 Mosty 68, 88, 91, 264, 278.
 Multiplikatory ogrzewania 50.

N. Naczynia blaszane emaljowane 113, 195, 272, 281.
 „ cynkowane 113, 195, 281.
 „ cynowane 113.
 „ mleczarskie 65, 113, 281.
 „ szpitalne 113.
 „ żelazne lane emaljowane 129, 184, 188, 189, 193, 202, 203, 205, 207, 220, 225, 272.
 Napinarki ramowe 282.
 Naprężacze do drutu 90, 99.
 „ „ pasów 148.
 Narożniki okienne 73, 85, 125, 145, 302.
 Narzędzia chirurgiczne 62.
 „ do budowy i eksploatacji kolei 38.
 „ dla przemysłu budowlanego 278.
 „ do obróbki metali 23, 57, 243.
 „ górnicze 278.
 „ pożarnicze 64, 86, 92.
 „ weterynaryjne 62.
 „ wiertnicze 295.
 Narzynki 243.
 Naśrubki 90, 99, 145, 226, 227, 255, 279, 280, 288.
 „ ciśnieniowe 292.
 Niciarki 282.
 Niple 59.
 Nity 88, 90, 99, 145, 226, 227, 255, 279, 280, 288.
 Niwelatory 36.
 Noże 3, 10, 30, 33, 42, 70, 127.
 „ do łąk 116.
 „ „ maszyn rolniczych 3, 10, 30, 128.

Noże do mielenia drzewa dla papierni 292.

„ „ siekaczy 30.
 „ garbarskie 62.
 „ kuchenne 30, 62, 127.
 „ ogrodnicze 62.
 „ rymarskie 62.
 „ stołowe 30, 33, 42, 70, 127.
 „ szewckie 30, 62, 127.
 „ rzeźnicze 30, 62.

Nożownicze wyroby 3, 10, 14, 30, 127.

Nożyce do żelaza 147.

O. Obcinaki do rur 23.
 Obieraczki 50.
 Obijarki młyńskie 120.
 Obrotnice kolejowe 278.
 Obsadki 102.
 Obsypniki 116, 126, 173, 244, 250, 267, 276.
 Odkładnie 130, 179, 183, 202, 230, 272, 280.
 Odlewy hartusowe 47.
 „ kwaso - i ognio - odporne 156.
 „ metalowe 6, 7, 11, 32, 38, 40, 55, 56, 93, 131, 154, 158, 160, 174, 176, 190, 213, 216, 224, 234, 245, 248, 251, 284, 285, 291,
 „ półstalowe 83.
 „ stalowe 83, 91, 193, 202, 207, 211, 212.
 „ żeliwne 2, 5, 7, 24, 35, 37, 47, 54, 57, 66, 69, 83, 87, 89, 90, 114, 120, 121, 123, 126, 128, 129, 130, 131, 132, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 147, 148, 149, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 181, 182, 184, 185, 186, 188, 178, 190, 191, 192, 193, 194, 197, 199, 200, 202, 203, 204, 205, 207, 209, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 218, 220, 222, 225, 232, 233, 235, 236, 237, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 256, 257, 259, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 272, 282, 288, 285, 289, 291, 293, 297.
 Odsiewacze 241, 283.
 Odwadniacze 17.
 Odważniki 53, 148, 238, 272.
 Ogrzewacze do olejarni 120.
 Ogrzewanie centralne 22, 94, 109, 294.
 Okna żelazne 64, 173, 221, 222, 272.
 Okrawarki 296.
 Okucia budowlane 125, 279, 302.
 „ do beczek garbarskich 101, 291.
 „ „ drzwi i okien 85, 125, 145, 201, 302.
 „ „ mebli 270, 302.
 „ „ wozów kolejowych 280.
 Ołowiane wyroby 48.
 Opakowania blaszane 105, 117.
 Oprawki do oskardzików 114, 159, 277.
 Osie do wozów 9, 193, 198, 200, 207, 246, 247, 279, 280.
 Oskardy 114, 159, 277.
 Oskardziki 114, 159, 277.
 Ozdobnicze wyroby 64, 118.

- P.** Paleniska ruchome 13, 218.
 Palniki do cięcia 79.
 „ „ lamp naftowych 96.
 „ „ spawania 79.
 Pancerze do motorów 211.
 Pantografy 36.
 Parniki 50, 267, 276, 289.
 Parowozy 74, 261.
 Parowozów części 57.
 Paski topikowe 59.
 Pasy druciane 214.
 Patelnie 73.
 Perlaki 60, 114, 120, 159, 241, 277, 283, 296.
 „ automatyczne 114, 120, 159, 241, 277, 283.
 Perliki 114, 159, 277.
 Pędnie 24, 49, 60, 70, 101, 114, 148, 159, 173, 175, 190, 209, 221, 222, 233, 241, 247, 277, 283, 289, 291, 295.
 Piece do wanien 50, 225.
 „ ropowe do stali 156.
 „ wapienne 67.
 Piecyki żelazne 29, 50, 178, 193, 207, 220, 225, 272.
 Piekarnie polowe 50, 57, 115.
 Pierścienie tłokowe 15, 78, 224, 233.
 Pilniki 112, 122, 254.
 Piły tarczowe 72, 289.
 „ taśmowe 289.
 „ wahadłowe 289.
 Piorunochrony 59.
 Planimetry 36.
 Planzychtry patrz siejnice.
 Platerowane wyroby 33, 42, 70, 80, 95.
 Plombownice 118.
 Plomby ołowiane 48, 214, 255.
 Pluskiewki 102, 110.
 Płuczki 50, 267, 276, 289.
 Pługi 30, 91, 116, 126, 131, 169, 170, 173, 178, 179, 180, 183, 190, 202, 231, 237, 244, 250, 267, 276.
 Płyty kuchenne 82, 178, 181, 193, 197, 204, 207, 210, 220, 225, 246, 272.
 Podkładki 226, 227, 278, 280.
 Podkowy 146.
 Podkówki do butów 73.
 Podnośniki patrz elewatory.
 Podstawy do maszyn do szycia 199.
 Pogłębiacze 173, 244, 264.
 Pompki samochodowe 43.
 Pompy 13, 15, 72, 89, 94, 97, 143, 156, 172, 221, 243, 264, 289, 295.
 „ do gnojówki 267.
 „ studzienne 177.
 Pontony 57.
 Postawy walcowe pojedyncze 60, 114, 120, 159, 241, 277, 283.
 „ „ podwójne 60, 114, 120, 159, 277, 283.
 Powrósłownice 156.
 Pralnice 144, 282.
 Pralnie 22, 50, 94.
 Prasy do oleju 120, 242, 250.
 „ „ owoców 50.
 „ „ słomy 166.
 „ „ torfu 168, 173, 267, 271, 275.
 „ „ wysłodków 67.
 „ ekscentryczne 1, 101, 296.
 „ filtrowe 72.
 Prasy frykcyjne 5, 9, 101, 221.
 „ hydrauliczne 143, 282.
 „ „ do naciągania gumy na koła samochodowe 13.
 „ „ „ oleju 120.
 „ kopjowe 38.
 „ śrubowe 101, 143, 144.
 „ tarczowe do wyrobu kostek cukrowych 67.
 „ walcowe 282.
 Prząśnice wózkowe 282.
 Przecieraczki 50.
 Przełączniki 59.
 Przenośniki 60, 114, 120, 159, 277.
 Przesuwnice 67, 91, 226, 264.
 Przetwornice 299, 300.
 Przewijaczki dla papierni 72.
 Przewodniki elektryczne 46.
 Przewody dla kopalń 212, 218.
 Pudełka blaszane 105, 117.
 „ izolacyjne 100.
 Puszki do listów 118.
- R.** Radełka 231.
 Radjatory 89, 178, 189, 204.
 Rafy do przesiewania 298.
 Rekmaszyny 101.
 Resory wagonowe 38.
 Rezerwoary klozetowe 189.
 Rębacze 67.
 Rollmaszyny 101.
 Rozjazdy kolejowe 38, 57, 58, 91, 211, 278.
 Rozwiertniki 23, 243.
 Rurki izolacyjne 100.
 Rurowe przewody 17, 218.
 Rury bez szwu 229, 230.
 „ blaszane 17, 218.
 „ do organów 48.
 „ faliste 17, 218.
 „ kanalizacyjne 177, 178, 193, 204, 207, 225, 272, 297.
 „ komunikacyjne 61, 88.
 „ kotłowe 17, 218.
 „ ołowiane 48, 255.
 „ precyzyjne do aparatów cukrowniczych 70, 230.
 „ spawane 229, 230.
 „ wiertnicze 61, 88, 218, 230.
 „ wodociągowe 57, 91, 177, 178, 193, 204, 207, 297.
 „ wylotowe 17.
 „ żebrze 89, 189, 204.
 Ruszty 156, 178, 181, 193, 197, 204, 207, 210, 220, 225.
 „ do palenisk parowozowych 272.
 „ kotłowe 13, 148, 178, 218.
 „ ruchome, patrz: paleniska ruchome.
 Ryflarki 233.
 Rzeźnie 22, 94.
- S.** Sadzarki do kartofli 267.
 Samochodów i traktorów remont 26, 71, 81, 147, 243, 249, 250, 253, 258.
 Samoloty 243.
 „ wodne 243.
 Samoprząśnice 144.
 Samowary 42.

Sanitarne odlewy 184, 188, 189, 193, 202, 203,
205, 207, 220, 225, 272.

Ściernice 156.

Siatki 214, 298.

Sieczkarnie 126, 128, 129, 130, 131, 133, 137,
139, 147, 151, 153, 165, 166, 167,
168, 171, 172, 173, 174, 175, 176,
178, 179, 180, 190, 193, 196, 202,
207, 210, 228, 235, 236, 237, 240,
242, 244, 250, 262, 263, 267, 268,
269, 274, 276, 291, 301.

Siejnice cylindryczne 120.

" odśrodkowe 60, 120.

" pryzmatyczne 114, 120, 159, 277.

" przetakowe (planzychtry) 60, 114, 120,
159, 241, 277,
283.

Siekacze 129, 173, 244, 276.

Siewniki do salety 267, 276.

" " zboża, traw i sosny 173, 269, 276.

Sikawki 64, 86, 92.

Silniki benzynowe 72, 262.

" elektryczne na prąd zmienny 299, 300.

" na gaz ssany 72, 233.

" naftowe 72, 78, 108, 264.

" ropowe 22, 72, 78, 108, 264, 273.

" syst. Diesel'a 108.

" wiatrowe 50.

Skale 36.

Skoble do drutu kolczastego 8.

Skoroszytów części-metalowe 110.

Skrobaczki dla papieru 292.

Slusarskie wyroby 44, 64, 118, 173, 190.

Słupy rurowe do latarni, tramwajów etc. 24, 230.

Smarownice Stauffera 215, 292.

Sortowniki do kartofli 267.

" młyńskie 60, 120.

Spinacze 102, 110.

Sprawdziany 23, 57.

Sprężyny meblowe 112, 226.

Sprężarki 84.

Sprzęgła cierne 148.

Srebrne wyroby 33.

Sruby 88, 90, 99, 145, 226, 227, 255, 279, 280,
288.

" fasonowe 279.

" kontaktowe 59.

Srut 214.

Srutowniki 139, 241, 274, 283, 291.

" do garbników 291.

" tarczowe 114, 159, 277.

Stal resorowa 230.

Stalniczki do maszyn rolniczych 30.

Stalówki 102, 110.

Stanjol 48.

Statki parowe 106.

Strugarki do drzewa 289.

" " metali podłużne 89.

" " " poprzeczne — patrz: szepingi.

" " " ręczne 233.

Struny stalowe tkackie 279.

Strzygarki 144.

Surowiec odlewniczy 181, 204.

Suszarki ramowe 143, 282.

Suszarnie do kartofli, warzyw, cykorji i t. p.
50, 109, 173, 271.

Świece do silników spalinowych 43.

Szable 3, 14.

Szarparki 144, 282.

Szatkownice 50.

Szczotkarki 144.

Szepingi 89, 101.

Szlifierki 1, 71.

Sznury elektryczne 59.

Szpadle 90, 226.

Szpilki 219.

" mosiężne 102, 110.

Szpularki 290.

Sztendry do walców 211.

Sztyfty do maszyn przędzalniczych 219.

" " młócań 90.

" " obuwia 8, 39, 103, 119.

T. Tablice rozdzielcze 59, 82, 300.

Tachymetry 36.

Taczki żelazne 92, 278.

Tarcze obrotowe 24, 38, 58, 156, 178, 211, 278.

Tasaki 3, 30, 62.

Telegraficzne przyrządy 64.

Teodolity 36.

Tłoczone wyroby 31, 44, 85, 118, 145, 218.

Tłoki 224.

Tokarki do drzewa 289.

" " metali 1, 71, 89, 108, 148, 165, 202,
218, 233.

" rewolwerowe 78.

" tarczowe 165.

Traktory 108.

Tramwaje 38, 58.

Transformatory 3-fazowe 299, 300.

Trzepaki do masy formierskiej 156.

Turbiny parowe 15.

" wodne 88, 91, 114, 120, 159, 173, 209,
233.

U. Uchwyty samocentrujące 148.

Ugniatacze podglebia 244, 267, 268.

Umywalki emaljowane 281.

Urządzenia cukrowni 13, 61, 88, 176.

" do fabryk konserw 50.

" " przetworów z owoców i warzyw 50.

" " zabijania pali 1.

" drożdżowni 13, 61, 88.

" ekstrakcyjne do olejów 120.

" gazowych zakładów 24, 294.

" fabryk chemicznych 61, 88.

" gorzelnii 13, 61, 88, 152, 176, 251,
252, 267.

" kanalizacji 22, 232.

" kąpielowe 22, 50.

" krochmalni 267.

" medyczno-mechaniczne 44, 51.

" młynów 60, 114, 120, 159, 173, 176,
251, 252, 277.

" ogniotrwałe dla płynów łatwopalnych
22.

" olejarni 120, 173.

" rafinerji 13, 176.

" " oleju 120.

" sanitarne 27, 44, 51, 94.

" suszarń dla cykorji 173.

" sterylizacyjne 94.

" tartaków 152, 251.

" wentylacji 22, 109.

- W.** Waciarki 144.
 Wakuummetry 223.
 Wakuum - kotły patrz kotły próżniowe.
 Wagi automatyczne 13, 144, 282.
 " czterdziestne 238, 239.
 " dla bydła 238.
 " " ludzi 238.
 " dziesiętne, 34, 53, 110, 112, 162, 187, 238, 239, 278.
 " kolejowe 110, 112, 238.
 " kranowe 238.
 " przewożne 238.
 " setne 53, 110, 112, 238, 239.
 " specjalne 34, 110, 112.
 " sprężynowe 104.
 " stołowe 34, 53, 110, 112, 162, 187, 238, 239, 278.
 " wozowe 110, 112, 238.
 Wagoniki 24, 38, 118, 178 247, 275, 278.
 Wagony osobowe 57, 264.
 " " dla kolejek podjazdowych 38.
 " towarowe 57, 264.
 " " dla kolejek podjazdowych 38.
 " specjalne 57, 264.
 Walce gładkie rolnicze 267, 268, 276.
 " dla przemysłu papierniczego 148.
 " " włókienniczego 148.
 " kolczaste rolnicze 267.
 " młyńskie 156 291.
 " pierścieniowe rolnicze 172, 173, 244, 267, 268, 276.
 " stalowe 211.
 " szosowe 35, 178.
 Walcownie gliny 291.
 Wałki do garbowania 101.
 Wały do wiatraków 173.
 Wanny 50.
 " żelazne lane emaljowane 272.
 Welocypedy dzieciinne 4, 69.
 Wentylatory 50, 71, 109, 143, 202.
 " kowalskie 71, 109, 202.
 " turbinowe 50, 109.
 " wysokoprężne 109, 143.
 Wentyle do butli tlenowych 79.
 Wialnie 114, 130, 131, 137, 139, 147, 151, 159, 167, 173, 190, 193, 207, 228, 241, 242, 244, 274, 276, 277.
 " kaszowe 60, 114, 159, 277.
 Widelce 30, 33, 42, 70.
 Widły 90, 226.
 Wielokrążki do naciągania drutu telegraficznego 118.
 Wiertarki do metali 71, 202, 210, 233, 296.
 " " " nożne 202.
 " " " ręczne 202.
 Wiertła 122.
 Wieszaki 59, 298.
 Wilki 144, 282.
 Windy 24, 28, 38, 118, 278.
 " do kopulaków 156.
 Wirówki dla cukrowni 72,
 " " fabryk chemicznych 72.
 " " krochmalni 72.
 " wodne 72.
 Włóki do kartofli 267.
 Wodociągów budowa 22, 91, 94, 232, 294.
 Wodowskazy 40, 218, 292.
 Wozy 57, 115, 167, 198, 238, 240, 242, 263.
 " rekwizytowe 92.
 Wózki bagażowe 51.
 " dzieciinne 4, 69.
 Wrzatkiki 50.
 Wycieraczki do butów 298.
 Wygłabiarki do owoców 50.
 Wyłączniki 59.
 Wyorywacze do buraków 267.
 Wypielacze 116, 250, 267, 276.
- Z.** Zamki meblowe 266, 270.
 " skrzynkowe 125.
 " wpuszczane 125, 279.
 Zatraski do drzwi 125.
 Zatyczki 59, 99.
 Zawory ssące i zwrotne 97.
 Zbiorniki 13, 24, 35, 58, 61, 68, 88, 118, 218, 264, 289.
 " do oleju 120.
 Zegary budziki 31.
 Zęby do bron 90
 " " grabi konnych 90
 " stalowe do szarpaczy 279.
 Zgłębiacze 116.
 Zgrzeblarki 144.
 Zgrzebla końskie 73.
 Złącza Melauna 211.
 Złożenia osiowe 38, 91, 211, 278.
 Znaczniki 116, 244.
 Zszywki metalowe do papieru 110.
 Zwrotnice kolejowe 38, 57, 58, 91, 211, 278.
- Ż.** Żelazka do prasowania 202, 203, 220, 225.
 Żelazo 85, 227, 230.
 " bednarka 227.
 " mostowe 230.
 " walcowane na zimno 85.
 Żorawie 67, 91, 226, 264, 278.
 " kopalniane 295.
 " mostowe 67, 91, 226, 264.
 " ściennie-obrotowe 156.
 " wodne 264.
 Żubrowniki 49, 61, 114, 159, 277.
 Żyrandole elektryczne 25, 96.

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Kooperatywy Przemysłowców Metalowych

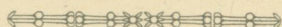
Warszawa, ul. Chmielna № 2

ZA I-y OKRES OPERACYJNY

od dnia 1-go lipca 1920 roku, do dnia 31-go grudnia 1921 roku,
przedstawione

na Walnem Zgromadzeniu Udziałowców

w dniu 27 maja 1922 roku.

WŁADZE KOOPERATYWY.

ZARZĄD.

PREZES: Stanisław Najman.

CZŁONKOWIE: Kazimierz Ambrożewicz, Ludwik Hafner, Józef Łubieński, Edward Ortwein, Stefan Przanowski, Julian Weliński, Leopold Wellisz, Witold Wierzejski, Herman Wilde, Wacław Woszczyński, Antoni Wysocki.

ZASTĘPCY: Stanisław Gostyński, Leon Skibiński.

KOMITET WYKONAWCZY:

Stanisław Najman, Kazimierz Ambrożewicz, Wacław Woszczyński, Antoni Wysocki.

KOMISJA REWIZYJNA:

Władysław Jechalski, Stanisław Starke, Józef Strasburger, Stanisław Ulatowski, Stefan Zieliński.

DYREKTOR ZARZĄDZAJĄCY: Stanisław Jan Okolski.

WICE-DYREKTOR: Tadeusz Lecewicz.

SPRAWOZDANIE

z działalności Kooperatywy Przemysłowców Metalowych za czas od 1-go lipca 1920 r.
do 31 grudnia 1921 roku.

Kooperatywa Przemysłowców Metalowych została w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych zawiązaną przez grono fabryk stowarzyszonych w celu zaopatrywania fabryk metalowych w niezbędne artykuły do produkcji i w celu ułatwienia fabrykom zbytu gotowych fabrykatów. Działalność swoją Kooperatywa zaczęła dn. 1 lipca 1920 roku przez przejęcie czynności Grupy Odlewni Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Metalowych, która zapoczątkowała pomoc w zakupie hurtowym dla stowarzyszonych surowca i koks.

Pierwszy okres sprawozdawczy obejmuje czas półtoraroczny, t. j. od rozpoczęcia działalności do dn. 31 grudnia 1921 roku.

W chwili zawiązania Kooperatywa liczyła 19 udziałowców, reprezentujących 404 udziały (4040 robotników) po 1.000 — Mk., czyli 404.000. — Mk. kapitału udziałowego. Kapitał ten stopniowo wzrasta i w końcu roku sprawozdawczego dosięga sumy 812.000. — Mk. przy 65 udziałowcach, reprezentujących 812 udziałów (8120 robotników).

Tak znaczne zwiększenie się liczby udziałowców jest najlepszym dowodem odczuwanej przez fabryki konieczności i celowości łączenia się ze sobą w celu skuteczniejszego i łatwiejszego dokonywania zakupów towarów krajowych, jako też i zagranicznych.

Kooperatywa obsługuje jednak nie tylko swych członków — udziałowców, lecz również i fabryki, stojące poza Kooperatywą. W okresie sprawozdawczym nawiązała ona stosunek handlowy z przeszło 250 odbiorcami.

Początek działalności Kooperatywy przypada na czas zastoju w handlu i przemyśle, spowodowanego inwazją bolszewicką. Nadto na zabiegi i rozwój Kooperatywy wpływają ujemnie trudności w środkach przewozowych, które dopiero w roku 1920 stopniowo usuwano. Pomimo więc bardzo trudnych warunków pracy Kooperatywa zdołała jednak osiągnąć znaczne obroty i działalność znacznie rozszerzyć.

Obroty Kooperatywy za ten czas w cyfrach okrągłych wynoszą — Mk. 863.318.757,28. Obrót ten rozłożony na poszczególne miesiące i towary przedstawia się następująco:

Obroty towarowe.

	Mk.
Surówka	295.889.680,33
Żelazo i stal	95.613.267,94
Koks	417.903.626,94
Węgiel	43.628.555,78
Złom żeliwny.	9.521.591,29
Świdry	621.391,80
Cegła ogniotrwała	140.643,20
Razem	<u>Mk. 863.318.757,28</u>

Obroty miesięczne.

	1920 rok.	Mk.	
Lipiec, sierpień, wrzesień		5.000.000. —	
Październik		8.650.000. —	
Listopad		4.071.000. —	
Grudzień		15.526.420. —	Mk. 33.247.420. —
	1921 rok.		
Styczeń		28.675.000. —	
Luty		45.681.000. —	
Marzec		58.849.000. —	
Kwiecień		34.762.000. —	
Maj		19.646.000. —	
Czerwiec		44.900.000. —	
Lipiec		60.500.000. —	
Sierpień		102.200.000. —	
Wrzesień		145.677.000. —	
Październik		131.942.000. —	
Listopad		78.766.550. —	
Grudzień		78.472.787. 28	830.071.337.28
			Mk. 863.318.757.28

Z powyższej sumy przypada na obroty z członkami udziałowcami Mk. 481.095.943.—, czyli 55,71% ogólnego obrotu. Z nieczłonkami Kooperatywa dokonała obrotów na sumę Mk. 382.222.814.—, co stanowi 44,29% ogólnego obrotu.

Przytoczone cyfry świadczą o zabieglivosti organów Kooperatywy oraz o zaufaniu do Kooperatywy instytucji finansowych, dzięki też któremu umożliwione było dokonywanie tak znacznych obrotów przy bardzo niewielkim kapitale udziałowym, wynoszącym, jak wyżej wskazano, w końcu okresu sprawozdawczego 812.000.— marek! Na specjalne wyróżnienie zasługuje Bank dla Handlu i Przemysłu w Warszawie, któremu Kooperatywa winna jest szczerą wdzięczność za stałe popieranie jej przez wydátne współdziałanie przy przeprowadzaniu finansowych operacji.

Przechodząc do szczegółów działalności, nie możemy nie zaznaczyć, że jednym z charakterystycznych rysów początkowej działalności Kooperatywy było współdziałanie z Państwowym Urzędem Węglowym w zakresie podziału, dostawy i finansowania wyznaczanych kontyngentów węgla i koksu dla fabryk metalowych b. Kongresówki. Współdziałanie to, mając wybitne znaczenie dla rozwoju Kooperatywy, umożliwionem zostało dzięki życzliwości i poparciu ówczesnego Ministra Przemysłu i Handlu inż. Stefana Przanoskiego, któremu w tem miejscu wyrażamy gorące podziękowanie.

W końcu okresu sprawozdawczego, wobec skasowania ograniczeń, ciężących dotąd nad handlem paliwem, rozpoczęliśmy z wielkim nakładem starań pracę w celu zabezpieczenia fabrykom dostawy węgla i koksu bezpośrednio z kopalń i koksowni. Jeżeli z zadania tego nie zawsze zadawałajaco się wywiązaliśmy, to wina tego bynajmniej nie spada na organy Kooperatywy, ale na okoliczności siły wyższej, których pomimo usiłowań energicznych — bardzo często opanować nie podobna było. Jedną z tych trudnych do przezwyciężenia przyczyn były ciągle rekwizycje węgla przez władze wojskowe oraz kolej, które zwłaszcza w okresie sprawozdawczym stały się normalnem zjawiskiem. Nadto stosunki polityczne na Górnym Śląsku w wysokim stopniu paraliżowały wszelkie nasze usiłowania.

Ale pomimo tych licznych trudności, które w związku z tem ciężkiem zadaniem pokonywać wypadało, udało nam się jednak stworzyć sobie mocną podstawę na przyszłość do rozwoju działalności we wspomnianym kierunku. Rezultaty tego już są widoczne, gdyż w czasach ostatnich dostawa węgla i koksu

idzie znacznie sprawniej i spodziewamy się, że pod tym względem osiągniemy wyniki dodatnie ku zupełnemu zadowoleniu odbiorców naszych.

Pozatem w okresie sprawozdawczym zaopatrywaliśmy fabryki w następujące towary: surowiec, żelazo, stal, lemiesz i odkładnice, złom żeliwny, świdry i t. p.

Podana poniżej tablica wskazuje ilość tonn poszczególnych towarów, dostarczonych w okresie sprawozdawczym.

1920 rok	Surówka	Żelazo, stal lemiesz i odkładnice	Węgiel	Koks	Złom żeliwny	Razem tonn
	w t o n n a c h					
Lipiec	—	—	1588	770	—	2358
Sierpień	—	—	—	12	—	12
Wrzesień	148	—	—	287	—	435
Październik	305	—	—	655	—	960
Listopad	120	—	—	766	—	886
Grudzień	455	—	—	1251	—	1706
<i>1921 rok.</i>						
Styczeń	498	25	—	2138	58	2719
Luty	593	27	—	3245	27	3892
Marzec	1096	10	—	4019	74	5199
Kwiecień	80	29	—	4431	35	4575
Maj	193	235	—	—	60	488
Czerwiec	690	160	—	1490	—	2340
Lipiec	811	37	—	1325	—	2173
Sierpień	871	200	1600	2765	25	5461
Wrzesień	609	241	1118	2408	—	4376
Październik	470	73	1727	1335	—	3605
Listopad	170	50	1379	4150	—	5749
Grudzień	291	90	1251	3790	—	5422
Razem	7400	1177	8663	34837	279	52356
Stosunek % do ogólnej ilości tonn	14,1%	2,3%	16,7%	66,4%	0,5%	100%

W zakresie żelaza pierwsze miejsce zajmuje dostawa surowki lejarzkiej. Żelaza handlowego, profilowego, stali, odkładnic, lemiesz i etc. dostarczono stosunkowo niewiele, ponieważ w tym dziale napotkaliśmy wiele trudności, przeważnie z przyczyny nieposiadania składu własnego. Huty przeciążone zamówieniami dawnymi wyznaczały zbyt długie terminy wykonania zleceń nowych, odbiorcy byli zatem zniewoleni do pokrywania swych zapotrzebowań u hurtowników. I pod tym właśnie względem działalność nasza była paraliżowana, gdyż jak zaznaczyliśmy nie posiadaliśmy składu własnego. Ze składu takiego, w razach nagłych zawsze możnaby było prędko i skutecznie zaspokoić najpilniejsze potrzeby fabryk. Byłoby to pewnego rodzaju pogotowie ratunkowe.

Również w zakresie zaopatrywania fabryk w półfabrykaty, artykuły techniczne i inne napotkaliśmy tak samo trudności z przyczyny braku składu i magazynów.

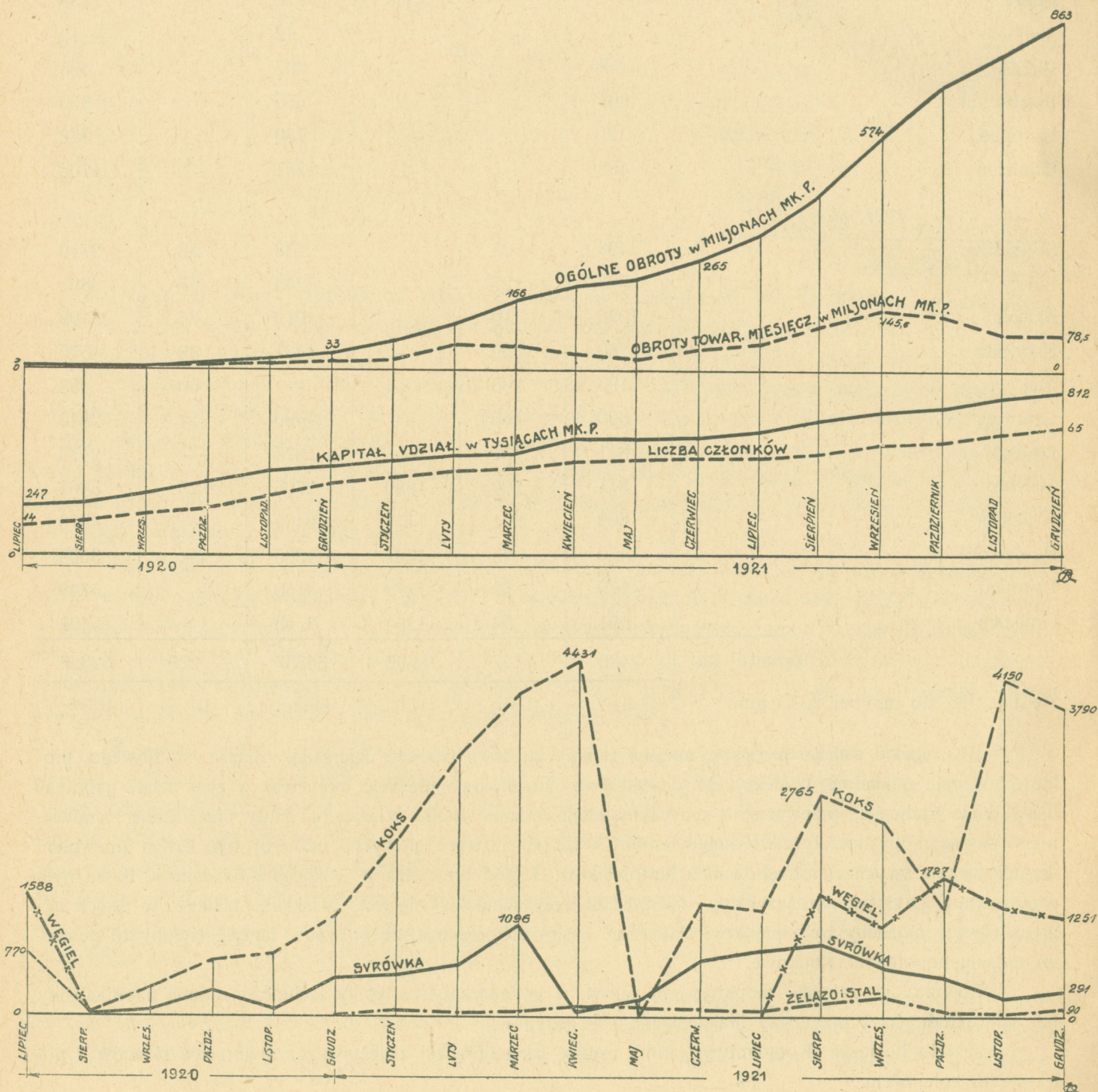
Jest to bolączka Kooperatywy, którą usunąć jak najprędzej należy przez stworzenie składów z połączeniem kolejowym.

Projektowane zlikwidowanie Kooperatywy, a stworzenie natomiast Spółki Akcyjnej powinno niewątpliwie wzmocnić finansowo naszą instytucję i umożliwić nabycie składu z magazynami, co stworzy podstawy do wybitniejszego jeszcze rozwoju.

W drugiej połowie roku 1921 huty krajowe, zasilające rynek surowką unieruchomiły swe wielkie piece. Kooperatywa więc podjęła czempredziej inicjatywę uruchomienia na własny rachunek wielkiego pieca w hucie „Katarzyna“ w Sosnowcu.

Projekt ten został urzeczywistnionym 5 października 1921 r. przez zawarcie umowy z Zarządca Państwowym tej huty.

Sprawozdanie powyższe uzupełniamy wykresami, przedstawiającymi wzrost liczby udziałowców i kapitału udziałowego, obrotów miesięcznych i dostaw poszczególnych towarów. Wykresy te podajemy poniżej.

PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

Koszty handlowe wynoszą 1,11 % od obrotów.

Zarząd w okresie sprawozdawczym odbył 9 posiedzeń, Komitet Wykonawczy — 49 posiedzeń.

Osiągnięto zysku brutto w wysokości Mk. 37.871.633.90, z którego po dokonaniu potrąceń przewidzianych w § 40 Statutu pozostaje zysk czysty w wysokości:

Mk. 19.573.173,84

Zysk ten Zarząd proponuje podzielić w sposób podany poniżej:

Uzupełnienie Kapitału Zakładowego	Mk.	331.051,88	
6 % od udziałów	"	41.467,50	372.519,38
Z pozostałości, wynoszącej Mk. 19.200.654.46			
10 % na tantjeme dla Zarządu.	Mk.	1.920.065,45	
10 % na tantjeme dla pracowników.	"	1.920.065,45	
15 % na Polski Związek Przemysłowców Metalowych.	"	2.880.098,23	
5 % na cele społeczne.	"	960.032,65	
10 % do dyspozycji Zarządu.	"	1.920.065,45	
Zwrot 1,5 % udziałowcom od obrotów	"	7.216.439,10	
Do dyspozycji Walnego Zgromadzenia.	"	2.383.888,13	19.200.654,46
			Mk. 19.573.173,84

STAN CZYNNY.

		Marki i fenigi			
Kasa:					
gotówką i w znakach stemplowych.		519.114	71		
na r-kach bieżących w instytucjach Kredytowych		7.922.983	24		
w walucie obcej		30.251	60	8.472.349	55
Towary, remanent na 1/I 1922 r.:					
Surówka		229.237.698	19		
Koks		72.766.066	—		
Grafit		1.639.172	—		
Świdry		63.360	—	303.706.296	19
Dostawcy				16.372.463	85
Odbiorcy				40.554.266	21
Dłużnicy				7.484.554	89
Akcepty				110.000	—
Udziały w innych Instytucjach				15.000	—
Inwentarz biurowy				442.595	—
Sumy przechodnie				30.689	—
				377.188.214	69

Księgowy: **KAZIMIERZ PUCHOWICZ**

Członkowie Zarządu:

STANISŁAW NAJMAN
KAZIMIERZ AMBROŻEWICZ
WACŁAW WOSZCZYŃSKI
ANTONI WYSOCKI

Dyrektor Zarządzający:

STANISŁAW JAN OKOLSKI

A N S.

STAN BIERNY.

										Marki i fenigi		
Udziały										812.000	—	
Kapitał zapasowy										812.000	—	
Odpisano na inwentarz biurowy										442.594	—	
Korespondenci										26.421.855	50	
Dostawcy										249.391.707	14	
Odbiorcy										73.018.165	68	
Wierzyciele										2.080.386	60	
Dywidenda od udziałów										41.467	50	
Tantjema Zarządu										1.920.065	45	
„ Pracowników										1.920.065	45	
Fundusz do dyspozycji Zarządu										1.920.065	45	
Zwrot 1½% udziałowcom od obrotów										7.216.439	10	
Przewyżka do dyspozycji Walnego Zgromadzenia										2.383.888	13	
Sumy przechodnie										8.807.514	69	

B I L

STAN CZYNNY.

	Marki i fenigi			
Kasa:				
gotówką i w znakach stemplowych.	519.114	71		
na r-kach bieżących w instytucjach Kredytowych	7.922.983	24		
w walucie obcej	30.251	60	8.472.349	55
Towary, remanent na 1/I 1922 r.:				
Surówka	229.237.698	19		
Koks	72.766.066	—		
Grafit	1.639.172	—		
Świdry	63.360	—	303.706.296	19
Dostawcy			16.372.463	85
Odbiorcy			40.554.266	21
Dłużnicy			7.484.554	89
Akcepty			110.000	—
Udziały w innych Instytucjach			15.000	—
Inwentarz biurowy			442.595	—
Sumy przechodnie			30.689	—
			377.188.214	69

Księgowy: KAZIMIERZ PUCHOWICZ

Członkowie Zarządu:

STANISŁAW NAJMAN
KAZIMIERZ AMBROŻEWICZ
WACŁAW WOSZCZYŃSKI
ANTONI WYSOCKI

Dyrektor Zarządzający:

STANISŁAW JAN OKOLSKI

A N S.

STAN BIERNY.

	Marki i fenigi			
Udziały			812.000	—
Kapitał zapasowy			812.000	—
Odpisano na inwentarz biurowy			442.594	—
Korespondenci			26.421.855	50
Dostawcy			249.391.707	14
Odbiorcy			73.018.165	68
Wierzyciele			2.080.386	60
Dywidenda od udziałów			41.467	50
Tantjema Zarządu			1.920.065	45
„ Pracowników			1.920.065	45
Fundusz do dyspozycji Zarządu			1.920.065	45
Zwrot 1½% udziałowcom od obrotów			7.216.439	10
Przewyżka do dyspozycji Walnego Zgromadzenia			2.383.888	13
Sumy przechodnie			8.807.514	69
			377.188.214	69

Komisja Rewizyjna:

STANISŁAW ULATOWSKI
JÓZEF STRASBURGER
STEFAN ZIELIŃSKI

Rachunek

STRATY.

	Marki i fenigi			
Wynagrodzenie Zarządu	150.000	—		
„ Komisji Rewizyjnej	15.000	—		
Koszty handlowe	7.959.322	83		
Procenty	751.154	06		
Prowizje i porto	2.281.136	28		
Wątpliwi dłużnicy	199.252	89		
Odpisano na inwentarz biurowy	442.594	—	11.798.460	06
Rezerwa na podatki			6.500.000	—
			18.298.460	06
Przewyżka zysku			19.573.173	84
			37.871.633	90

Księgowy: KAZIMIERZ PUCHOWICZ

Członkowie Zarządu:

STANISŁAW NAJMAN
KAZIMIERZ AMBROŻEWICZ
WACŁAW WOSZCZYŃSKI
ANTONI WYSOCKI

Dyrektor Zarządzający:

STANISŁAW JAN OKOLSKI

Strat i Zysków

ZYSKI NA TOWARACH.

	Marki i fenigi			
Węgiel	1.364.925	87		
Łom żeliwny	221.303	46		
Żelazo	6.746.775	30		
Surówka	9.890.860	95		
Stal, lemiesze i inne	4.551.454	83		
Koks	14.786.784	39		
Cegła ogniotrwała	2.762	20		
Świdry	90.324	60		
Prowizja od sprzedaży miedzi.	216.442	30		
			37.871.633	90

Komisja Rewizyjna:

STANISŁAW ULATOWSKI
JÓZEF STRASBURGER
STEFAN ZIELIŃSKI

Rachunek

STRATY.

							Marki i fenigi			
Wynagrodzenie Zarządu	.	.	.	.	.	.	150.000	—		
„ Komisji Rewizyjnej	.	.	.	.	.	.	15.000	—		
Koszty handlowe	.	.	.	.	.	.	7.959.322	83		
Procenty	.	.	.	.	.	.	751.154	06		
Prowizje i porto	.	.	.	.	.	.	2.281.136	28		
Wątpliwi dłużnicy	.	.	.	.	.	.	199.252	89		
Odpisano na inwentarz biurowy	.	.	.	.	.	.	442.594	—	11.798.460	06
Rezerwa na podatki	.	.	.	.	.	.			6.500.000	—
									18.298.460	06
Przewyżka zysku	.	.	.	.	.	.			19.573.173	84
									37.871.633	90

Księgowy: **KAZIMIERZ PUCHOWICZ**

Członkowie Zarządu:

STANISŁAW NAJMAN
KAZIMIERZ AMBROŻEWICZ
WACŁAW WOSZCZYŃSKI
ANTONI WYSOCKI

Dyrektor Zarządzający:

STANISŁAW JAN OKOLSKI

Strat i Zysków

ZYSKI NA TOWARACH.

		Marki i fenigi	
Węgiel		1.364.925	87
Łom żeliwny		221.303	46
Żelazo		6.746.775	30
Surówka		9.890.860	95
Stal, lemiesze i inne		4.551.454	83
Koks		14.786.784	39
Cegła ogniotrwała		2.762	20
Świdry		90.324	60
Prowizja od sprzedaży miedzi.		216.442	30
		37.871.633	90

Komisja Rewizyjna:

STANISŁAW ULATOWSKI

JÓZEF STRASBURGER

STEFAN ZIELIŃSKI

Protokół Komisji Rewizyjnej

Kooperatywy Przemysłowców Metalowych

z dn. 24 maja 1922 roku.

Powołana w myśl § 36 Statutu Komisja Rewizyjna Kooperatywy Przemysłowców Metalowych, po przejrzeniu sprawozdania Zarządu za 1-y okres sprawozdawczy, t. j. za czas od 1 lipca 1920 r. do 31 grudnia 1921 r., oraz przedstawionego za tenże czas bilansu, znalazła podane w nim cyfry zgodnymi z książkami i załącznikami i stwierdza, że czysty zysk wykazany w sumie

Mk. 19.573.173.84,

słownie dziewiętnaście milionów pięćset siedemdziesiąt trzy tysiące sto siedemdziesiąt trzy marki osiemdziesiąt cztery fenigi, odpowiada rzeczywistemu stanowi majątkowemu Kooperatywy w dn. 31 grudnia 1921 roku. Wobec powyższego Komisja Rewizyjna proponuje Walnemu Zgromadzeniu Udziałowców zarówno bilans, jak i rachunek Strat i Zysków zatwierdzić i udzielić Zarządowi pokwitowania.

Warszawa, dnia 24 maja 1922 roku.

Członkowie Komisji Rewizyjnej:

STANISŁAW ULATOWSKI

JÓZEF STRASBURGER

STEFAN ZIELIŃSKI

Obroty towarowe udziałowców Kooperatywy za okres sprawozdawczy.

N ^o ko- lejny	F I R M A	Obroty w Mk.	
1	Lilpop, Rau i Loewenstein. Tow. Akc. Zakłady Przemysłowe Me- chaniczne w Warszawie	43.116.946	—
2	Rohn, Zieliński i S-ka Tow. Akc. Fabryka Maszyn w Warszawie	34.942.355	—
3	K. Rudzki i S-ka Aow- Akc. Fabryka maszyn w Warszawie	30.730.120	—
4	M. Wolski i S-ka Tow. Akc. Odl. Żelaza i Fabryka Maszyn Rolni- czych w Lublinie	27.009.659	—
5	W. Fitzner i K. Gamper. Tow. Akc. Zakł. Kotlarskie w Sosnowcu	26.484.792	—
6	Wł. Ambrożewicz. Odlewnia Żelaza w Warszawie	25.642.383	—
7	W. Moritz. Odl. Żelaza i Fabryka Maszyn Roln. w Lublinie	24.702.275	—
8	Suchedniowska Fabryka Odlewów. Tow. Akc. w Suchedniowie	23.600.883	—
9	Weigt St. i S-ka. Odlewnia Żelaza w Łodzi	23.427.605	—
10	„Metalurgia“. Tow. Akc. Częstoch. Fabr. Odlewn. i Emaljern. w Czę- stochowie	19.936.094	—
11	„Kamienna“ Jan Witwicki. Odl. Żelaza i Emaljerna w Kamiennej	19.851.302	—
12	J. John. Tow. Akc. w Łodzi	19.343.321	—
13	Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze w Sosnowcu	14.282.114	—
14	E. Drewitz. Fabryka Narzędzi Rolniczych w Toruniu	14.215.105	—
15	Norblin, B-cia Buch i T. Werner. Fabr. Wyrob. Metal. w Warszawie	11.740.597	—
16	Jan Zawadzki i S-ka w Warszawie	10.938.883	—
17	„Kraj“ S-ka Akc. Fabr. Maszyn i Narz. Rolnicz. w Kutnie	9.658.279	—
18	„Białogon“ Odl. Żelaza w Białogonie	9.380.428	—
19	„Ostrówek“ Odl. Żelaza i Fabr. Maszyn Rolnicz. w Ostrówku	8.434.354	—
20	B-cia Bauerertz Tow. Akc. w Mijaczowie	7.960.927	—
21	M. Gostyński i S-ka. Tow. Akc. Fabr. Wyrob. Żelazn. w Warszawie	7.063.120	—
22	„Wulkan“ Tow. Akc. Fabr. Wyr. Tłocz. i Emaljow. w Warszawie	6.765.263	—
23	Jarisch i Petrul. Fabr. Śrub w Łodzi	6.015.691	—
24	„Drut“ J. B. Rozenfeld. Fabr. Drutu i Gwoździ w Warszawie	5.090.956	—
25	Kujawska Fabr. Maszyn i Odlew. Żelaza we Włocławku	4.931.158	—
26	Krawczyk i S-ka. Odl. Żelaza i Fabr. Maszyn w Zawierciu	4.167.135	—
Do przeniesienia Mk.		439.431.745	—

№ ko- lejny	F I R M A	Obroty w Mk.
	Z przeniesienia .	439.431.745 —
27	Goldblum H. E. Odł. Żelaza w Radomiu	3.649.598 —
28	Wytwórnia Maszyn Młyńskich. Tow. Akc. w Łodzi	3.557.781 —
29	Fink i Wille. Odł. Żelaza w Warszawie	3.418.786 —
30	Warszawska Fabr. Drutu, Sztyftów i Gwoździ. Tow. Akc. w Warszawie	3.218.217 —
31	„Ferrum“ Fabryka Wyrob. Lanokutych w Zawierciu	3.158.561 —
32	„Polodziel“ S-ka z ogr. odp. dla ekspl. Odlewów Żel. w Warszawie	3.003.986 —
33	Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka. Tow. Akc. Zakł. Wyrob. Metal. w Warszawie	2.519.532 —
34	Gasner, Najdeker i Orłowski Odł. Żelaz. i Fabr. Masz. Rol. w Chełmie	2.226.124 —
35	Karsch i Jarkowski. Odlewnia Żelaza w Warszawie	2.109.361 —
36	„Sierpczanka“ Fabr. Maszyn i Wyrobów Metalowych w Sierpcu .	1.839.123 —
37	Henneberg B-cia Fabr. Wyrobów Platerowanych w Warszawie . .	1.766.104 —
38	„Bodzechow“ Zakłady Przemysłowe w Bodzechowie	1.636.448 —
39	„Przemysł Metalurgiczny“ Tow. Akc. w Noworadomsku	1.453.830 —
40	Borman, Szwede i S-ka Tow. Akc. Zakł. Mechaniczne w Warszawie	1.171.588 —
41	„Oświęcim“ Fabryka Maszyn Rolniczych w Oświęcimiu	982.661 —
42	Plage E. i Łaskiewicz T. Zakłady Mechaniczne w Lublinie . . .	851.634 —
43	Rubinstein M. Odlewnia Żelaza w Radomiu	786.846 —
44	„Rekord“ Fabryka Odlewów Żelaznych w Warszawie	693.574 —
45	„Perkun“ Tow. Akc. Fabr. Silników i Obrabiar. w Warszawie . . .	689.927 —
46	Cieślik i Fularski. Odł. Żelaza i Bronzu w Sosnowcu.	626.440 —
47	B-cia Geisler, Okolski i Patschke. Tow. Akc. Fab. Masz. w Warszawie	609.742 —
48	„Moc“ Fabr. Maszyn i Kotłarnia w Warszawie	529.241 —
49	Ortwein, Karasiński i S-ka Tow. Akc. Fabr. Maszyn w Warszawie	415.429 —
50	Lubert B-cia Fabr. Okuć budowl. w Warce	355.059 —
51	Lisowski M. Sp. Akc. w Warszawie	166.313 —
52	Dr. Kłobukowski Fabr. Urządzeń Ogrzewaln. i Sanitar. w Warszawie	131.116 —
53	Ostrowski M. Fabr. Maszyn Rolniczych w Kole	57.000 —
54	Polsko-Amerykańska Odlewnia Żelaza w Strudze	27.921 —
55	„Perun“ Tow. Akc. Fabryka Aparat. Spawalnych w Warszawie .	12.256 —
	Razem Mk. .	481.095.943 —

L. Warwasiński, J. Wojakowski

— i S-ka —

FABRYKA MASZYN I ODLEWNIA ŻELAZA

W NOWO-RADOMSKU (Województwo Łódzkie)

Telefon 25

Adres telegraficzny: „WARWASIŃSKI—NOWORADOMSK”

Telefon 25

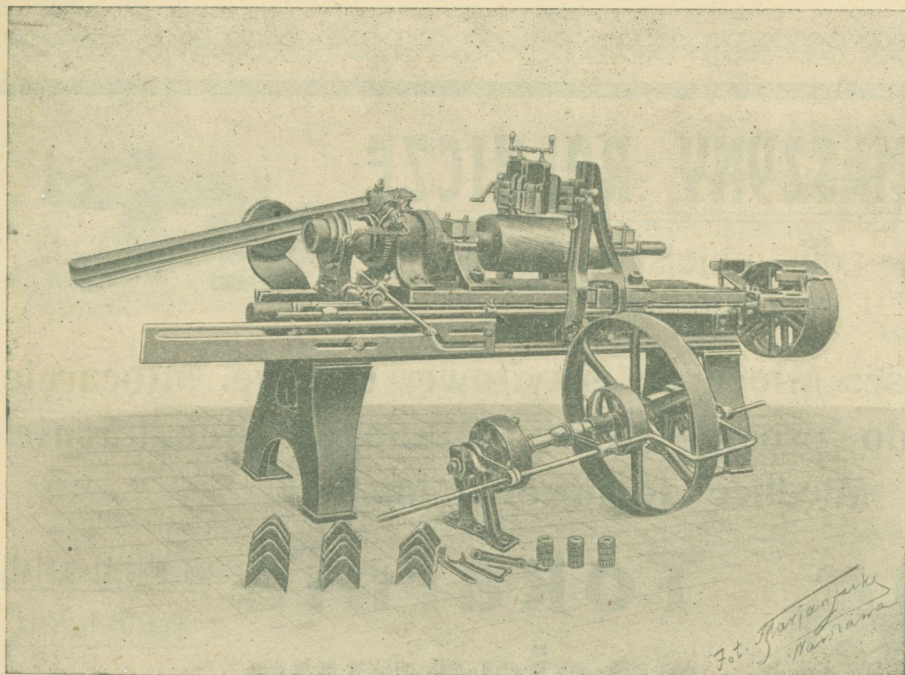
Turbiny wodne systemu „FRANCIS'A”

o wysokim współczynniku pożytecznego działania, mało wrażliwe na zmienny przepływ wody, silnej budowy z pokrywą, spoczywającą na jednolitych, z dolną obsadą ramionach, zabezpieczających przesunięcie się pokrywy. Łożysko samosmarujące się na pracę poosiową i poprzeczną. ————— TERMIN I CENA ŚCISŁE.

Gazownie

do silników na gaz ssany dla opalania węglem, torfem i odpadkami drzewnymi, przy oczyszczaniu oddzielają smołę, wartość której pokrywa znaczną część kosztu poniesionego na opał.

Silniki z naszymi gazownikami zużywają 0,3—0,4 kg. węgla na konia na godzinę.

Wiertarnie kolumnowe

szybkobieżne najnowszej konstrukcji z przesuwalnym ramieniem na kolumnie, z łożyskiem oporowym kulkowym, wrzeczkiem w panewce stożkowo zatoczonym, które w razie wytarcia się pozwala usunąć powstałe luzy przez minimalne dociągnięcie.

Zastosowanie trybowego napędu dla uderzeń trybowych.

wrzeczka pominięto, w celu zabezpieczenia wiertła od szkodliwych uderzeń trybowych.

Ryflarki

najnowszej konstrukcji, o podwójnej zmianie biegu, o dwóch nożach pracujących z góry, ułatwiających obsługującemu śledzenie za pracą noży. Łoża przymowe samosmarujące się. — Ruch powrotny (jałowy) odbywa się 7 razy szybciej, co znacznie przyspiesza pracę. Przystawka zaopatrzona w koła frykcyjne, zaoszczędzające zużycie pasa. Przy konstruowaniu tej maszyny wszystkie jej części rozmieszczono tak, że momenty sił na złamanie i rozerwanie są minimalne, co pozwoliło znacznie zmniejszyć wagę i rozmiary maszyny.

SPÓŁKA AKCYJNA HANDLU I PRZEMYSŁU METALOWEGO M. LISOWSKI

ZARZĄD I BIURA: **WARSZAWA, Nowowiejska 22. Tel. 173-90 i 210-59.**

POLECA WŁASNEJ PRÓDUKCJI:

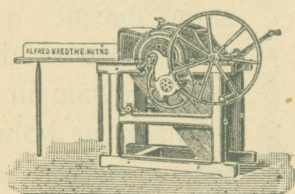
**KOTŁY PAROWE
— BECZKI ŻELAZNE
IMADŁA ŚLUSARSKIE KUTE**

**KONSTRUKCJE ŻELAZNE
— KOLEJKI WĄZKOTOROWE
NARZĘDZIA ROLNICZE**

**ARMATURĘ PAROWĄ I WODNĄ
ODLEWY ŻELAZNE
I Z INNYCH METALI**

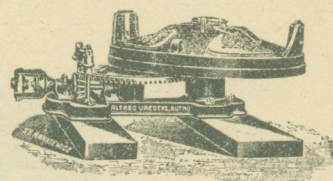
Eksponaty wystawiamy w prawym skrzydle pawilonu przemysłu metalowego **na Targach Wschodnich**

48

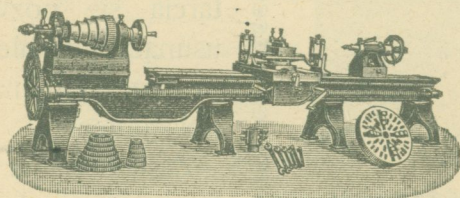

MASZYNY ROLNICZE

dla mniejszych i średnich gospodarstw.

Specjalność: Młocarnie sztyftowe, cepowe. Młocarnie szerokomłotne do prostej słomy. Maneże, Sieczkarnie. Miedlice do obróbki lnu.

Tokarnie pociągowe

do obróbki metali
długości toczenia
od 1 do 6 metrów

„KRAJ” Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych
dawniej Alfred Vaedtke w Kutnie
SP. AKC.

ZARZĄD FABRYKI I BIURO SPRZEDAŻY w Warszawie, Chmielna 26. Tel. 241-33.

Spółka Akcyjna
ZAKŁADY AMUNICYJNE
„P O C I S K”

SPÓŁKA POWSTAŁA W 1920 R. W CELU BUDOWY FABRYK AMUNICJI ORAZ WSZELKIEGO RODZAJU WYROBÓW METALOWYCH

KAPITAŁ AKCYJNY 112.000.000

R A D A:

PREZES — Andrzej ks. Lubomirski.

ZASTĘPCY PREZESA: Dr. Kazimierz Hącia, Dr. Marcin Szarski.

CZŁONKOWIE: Radca Marjan Biliński, Leonard Boibiński, Dr. Marjan Boziewicz, Zdzisław hr. Grocholski (prezes zarządu), Witold Iłakowicz, inżynier Władysław Jechalski, Władysław Kościelski, inżynier Juliusz Leski (członek dyrekcji), Dr. Stanisław Pernaczyński, Generał Eugenjusz Rodziewicz (członek dyrekcji), Zdzisław Słuszkiewicz, Adam hr. Tarnowski, Albrecht Ungar, Leopold Wellisz (wiceprezes Zarządu), Gustaw Wertheim (członek dyrekcji).

BIURO ZARZĄDU:

WARSZAWA, ULICA CZERNIAKOWSKA № 199.

F A B R Y K I:

NA PRADZE
ULICA MIŃSKA № 25.

W REMBERTOWIE
STACJA REMBERTÓW.

LILPOP, RAU i LOEWENSTEIN

Akcyjne Towarzystwo Przemysłowe
ZAKŁADÓW MECHANICZNYCH
w Warszawie

==== Zakłady istnieją od roku 1818 =====

Kapitał zakładowy przedwojenny 4.000.000 rubli
" " obecny 240.000.000 m. p.

1. Wagony towarowe i osobowe dla dróg żelaznych, oraz tramwajów konnych i elektrycznych.
2. Wagony specjalne do przewozu spirytusu, nafty i t. p.
Wagony chłodnie do przewozu mięsa, piwa, masła, i t. p.
3. Koła, osie, resory i wogóle części zapasowe do wagonów różnych typów.
4. Zwrotnice, krzyżownice i akcesorja relsowe.
5. Konstrukcje żelazne.
6. Kompletne wodociągi dla stacji dróg żelaznych i miast.
7. Rury wodociągowe stojąco-lane.
8. Młoty parowe.
9. Powózki i skorupy pontonowe.
10. Maszyny do przemysłu ceramicznego.
11. Wszelkie odlewy żelazne wagi do 30.000 klgr. sztuka.

====
ZARZĄD I DYREKCJA
w Warszawie, ul. Bema № 65.

Adres telegraficzny: „LILPOPRAU—WARSZAWA”.

Tow. Akc. „PERUN”

BIURO: Warszawa, Wspólna 59, tel. 89-34 i 162-99.

FABRYKA: Warszawa-Praga, Grochowska 52, tel. 201-16.

Adres tel. „WAPERUN”.

Stacja kolejowa Warszawa-Wschodnia.

Tlen, Azot, Acetylen w butlach (dissous),
Karbid, Przyrządy i Aparaty do spawania
i cięcia metali, Roboty spawalne.

Kosztorysy i wyczerpujące wiadomości udzielamy na żądanie.

SKŁADY TLENU i WARSTATY REPARACYJNE:

1 Francuski Zakład spawania
i cięcia metali

ŁÓDŹ, ul. Sienkiewicza 22.

Biuro Techniczno-Handlowe
MALESZEWSKI i S-ka

SOSNOWIEC, Piłsudskiego 4, tel. 64.

27

Spółka Akcyjna Fabryk Metalowych

Norblin, B-cia Buch i T. Werner

Warszawa, ul. Żelazna № 51

Tel. Nr. 18-80 i 60-80.

Dyrekcja: Tel. Nr. 220-33.

BLACHA mosiężna handlowa w gr. od 0,2 do 10 mm.

BLACHA miedziana z czystej elektrolitycznej miedzi.

DRUT mosiężny i miedziany w średnicach od 0,10 do 10 mm.

KABLE miedziane.

SZTANGI mosiężne i miedziane do 50 mm.

SZYNY miedziane.

RURY mosiężne i miedziane ciągnione, bez szwu, o ściance
od 0,5 do 3,5 mm.

Wyroby platerowane: łyżki, noże, widelce,
łyżeczki do herbaty i kawy.

Galanterja: koszyczki, cukiernice i t. p. Przedmioty kościelne.

23

„BABBIT”

**Fabryka Amunicji
Armatur i Odlewnia
Odlewy Dzwonów**

CHOLEWIŃSKI i WĄSOWSKI

WARSZAWA — MOKOTÓW

Fabryka: KAZIMIEROWSKA № 19. Telefon 91-81.

Zarząd: ŻÓRAWIA № 4-a. Telefon 104-20.

**Dzwony kościelne
Dzwony dla straży ogniowej
Dzwony** wszelkich rozmiarów stale
na składzie przy fabryce.

FOSFORBABBITY

FOSFORBABBIT A. W^m do traktorów i t. p.

FOSFORBABBIT A. W do samolotów i t. p.

FOSFORBABBIT A. B do samochodów i t. p.

FOSFORBABBIT K. 1 do parowozów i t. p.

FOSFORBABBIT K. 2 do wagonów i t. p.

FOSFORBABBIT K. 3 do wagoników i t. p.

Sp. Akc.

Zakłady Mechaniczne i Odlewnia

ROHN, ZIELIŃSKI i S-ka

Telefon Nr. 588. **WARSZAWA** Jerozolimska 105

Pompy:

PAROWE
TRANSMISYJNE
ODŚRODKOWE
ŻERDZINOWE
PNEUMATYCZNE
SPECJALNE DLA CUKROWNI

Obrabiarki:

TOKARKI
STRUGARKI POPRZECZNE
STRUGARKI PODŁUŻNE
IMADŁA

Do centralnego ogrzewania:

RADJATORY
RURY ŻEBROWE
FASONY

39

ROK ZAŁOŻENIA 1871.

Towarzystwo Akcyjne

WŁ. GOSTYŃSKI i S-ka
w Warszawie.

Fabryka: Mokotowska 3, telef. 14-84.

Skład fabr.: Wierzbowa 3, telef. 14-85.

DZIAŁ MEBLOWY: Łóżka żelazne lakierowane, mosiężne i niklowane typu angielskiego, łóżka szpitalne i koszarowe; materace z drutu stalowego, umywalnie, szafki, meble ogrodowe.

DZIAŁ KONSTRUKCJI ŻELAZNYCH: Wiązania dachowe, wieże, dźwigary.

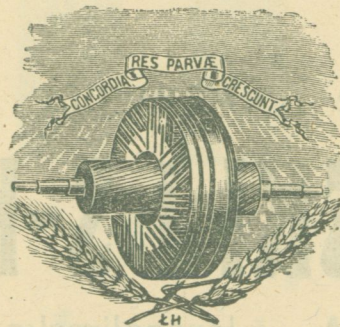
DZIAŁ BUDOWY WAGONÓW: Wagony osobowe i towarowe dla kolei podjazdowych i tramwajów, wagoniki, wózki wywrotowe.

DZIAŁ MECHANICZNY i KOTLARSKI: Dźwigniki, dźwigarki, wielokrążki, kuźnie polowe, beczki, wózki bagażowe, taczki, narzędzia do budowy i eksploatacji dróg żelaznych.

ODLEWNIA ŻELAZA.

24

Częstochowa 1909
Medal złoty
za postępową fabrykację maszyn
młyńskich.

EGZYSTUJE OD ROKU 1900.

Fabryka Maszyn

i Kamieni Młyńskich

ŁĘGIEWSKI i HARTWIG

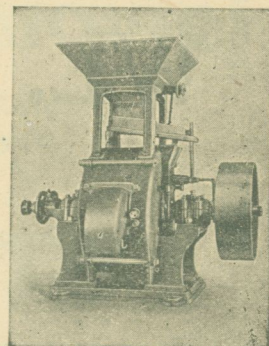
Warszawa—Praga, ul. Szeroka № 11 (dom własny)

TELEFON 16-08

**poleca wyroby własne według najnowszych
wymagań techniki wykonywane, jako to:**

Dla młynów zbożowych: wialnie, maszyny żubrowe szmerglowe, szczotkowe, postawy walcowe najnowszego całożelaznego modelu B., pytle płaskie samokrężne najnowszego syst., pytle odśrodkowe, wialnie kaszowe, filtry do kurzów i pośladów, filtry i wentylatory do **chłodzenia mlewa** (aspiracji). Kamienie francuskie i sztuczne. Gazę jedwabną gwarantowanego gatunku.

Dla wyrobu kasz: Perlaki z obsługą samodzielną (automatyczną) i ręczną. Krajalnice, łamacze, sortowniki z wentylacją do kasz perłowych. Jagielniki. — **Transmisje** syst. Selers'a z automatycznym obręczkowem smarowaniem. — **Turbiny** wodne syst. Francis'a.

Wszelkie artykuły dla młynów.

◦ Liczne referencje odbiorców. ◦

Kosztorysy i cenniki na żądanie bezpłatnie.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

5237 / 1921

AE00335689